KENT KONAK
KNK
İLKBAHAR 2015 / 23

Doğum yeri: Vapurda

Kemal Kurul ne Giritliydi, ne de Türkiye topraklarından herhangi bir yer. Onun doğum yeri mübadele gemisiydi.

İZMİR´DE "ALO" DEMENİN ÖYKÜSÜ

Konak'ta dolaşırken döküm kapaklara rastlayacaksınız. Onlar 1928 yılında döşenen yeraltı telefon ağının oda kapaklarıdır.

ESKİ ZAMANA YENİ AYAR ÇEKİYOR

Elli, yüz, belki de yüzelli yıllık saatler söz konusu olunca devreye antika saat tamiri yapan usta Feti Pamukoğlu giriyor.

TÜRK KADINI İLK DEFA TİYATRO SAHNESİNDE

Atatürk "Müdürleri ile görüşüp kız öğrencilerin sahneye çıkmalarını söyleyeceğim" dedi.

Bizim Çocuklar başarıya ulaştı

Konak'ta geçtiğimiz yıl başlatılan 'Bizim Çocuklar Projesi' kısa sürede yüzleri güldürdü.

KNK

KNK İLKBAHAR

2015 / 23

KONAK BELEDİYESİ
ADINA SAHİBİ
Sema PEKDAŞ
Konak Belediye Başkanı

YAYIN KOORDİNATÖRÜ
Işık TEOMAN
(Sorumlu Yazıişleri Müdürü)

YAYIN DANIŞMANLARI
Ozan YAYMAN-Fırat SOYLU

KNK GÖRSEL
Reha ALAN

KÜLTÜR SANAT
M.Salim ÇETİN

HALKLA İLİŞKİLER
Nursel CIKLA

KATKIDA BULUNANLAR

Gürkan ERTAÇ - Orhan BEŞİKÇİ
Engin YAVUZ - Lütfü DAĞTAŞ
Ahmet GÜREL - Yaşar AKSOY
Tayfur GÖÇMENOĞLU- Tayyar ÖZDEMİR
Tufan ATAKİŞİ - Yusuf TUVİ
Hürol DAĞDELEN - Atilla ÖZDEMİR
Sancar MARUFLU - Metin ÖZER
Gökhan AKÇURA - Yaşar ÜRÜK
Nalan KOLAĞASI İMRE - Mazlum VESEK
Yavuz ZEREN - Hakan KOCAHAL
Hanzade ÜNUZ -Elif AYDOĞDU TAN
Faik KALKAN-Sonay KAPLAN
Aygül UÇAR - Şahin DEMİREL
Selda İNCE - Burcu YAPRAK

BASKI TARİHİ:
Nisan 2015

YÖNETİM YERİ
İzmir Konak Belediyesi
Dokuz Eylül Meydanı No:6 Basmane
Tel:(232) 484 53 00
İnternet: www.konak.bel.tr
BASILDIĞI YER:
İlkay Matbaacılık Basın Yayıncılık San. Tic. Ltd. Şti. Gökdere Cad. No:27
Gökdere Köyü -Bornova - İZMİR
Tel:02323747400 Faks:023237437400

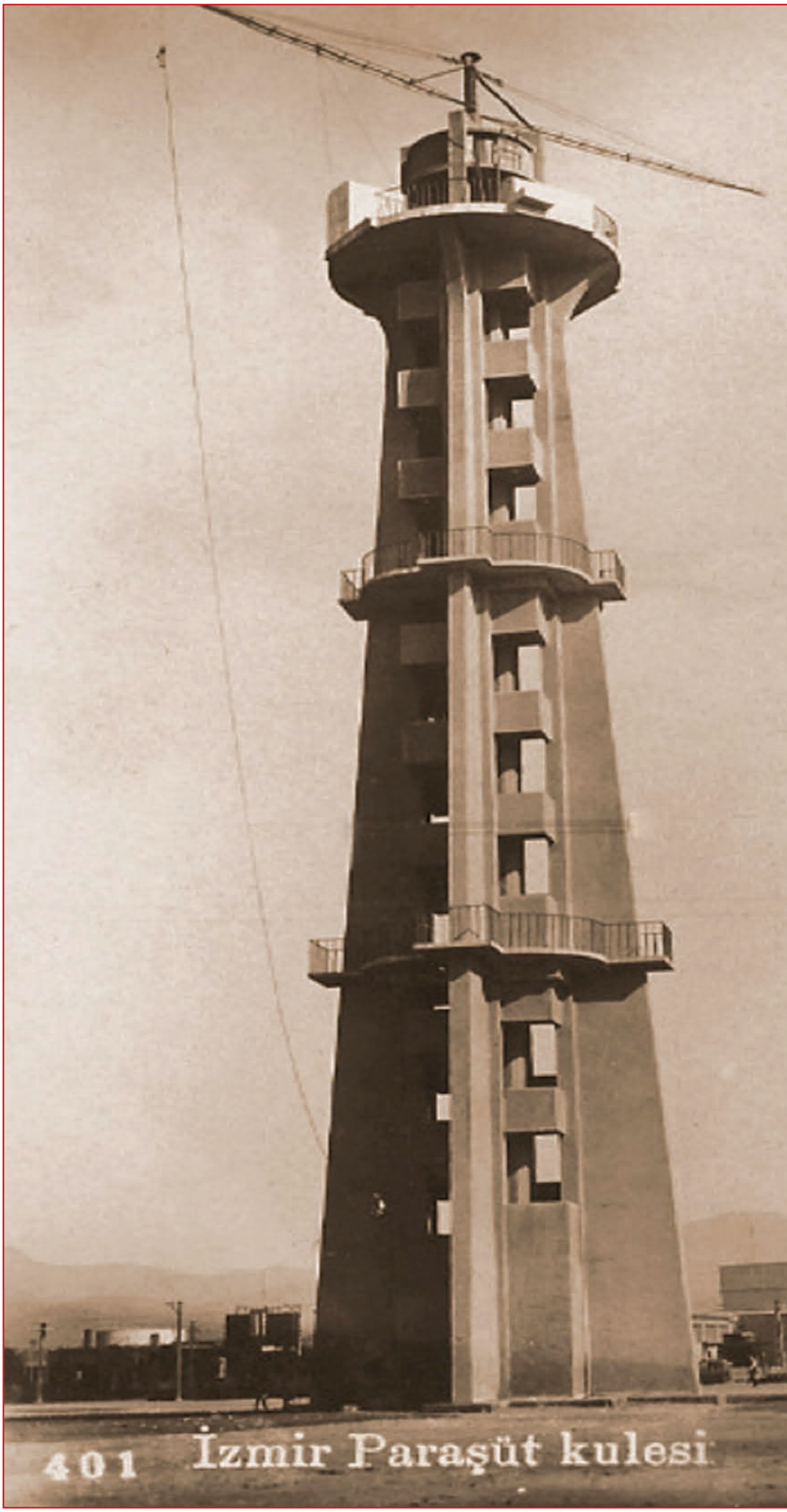

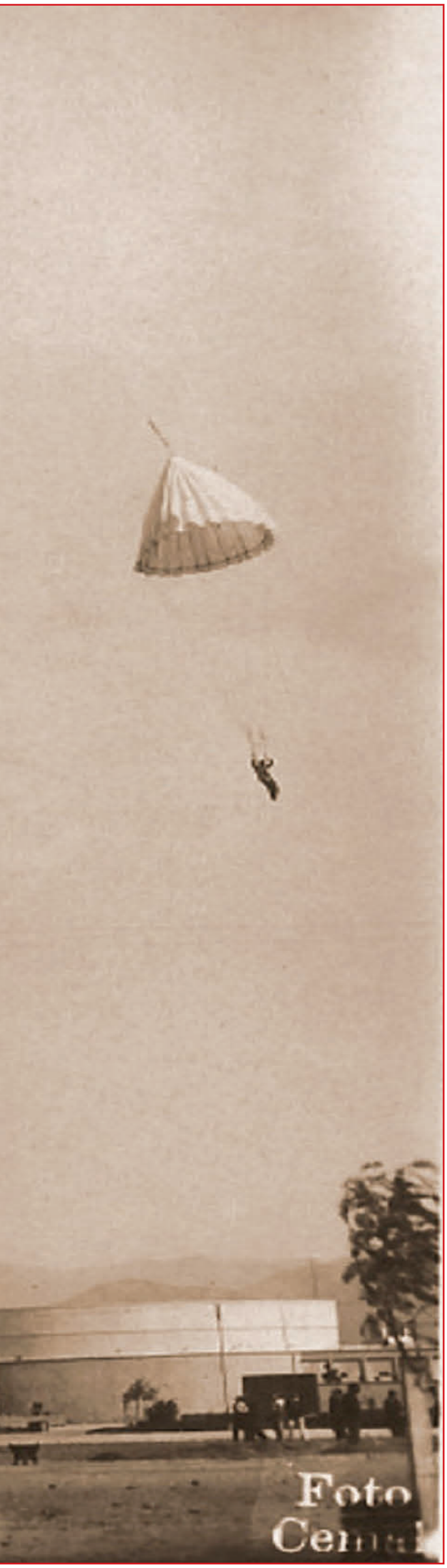

Merhaba

23'üncü sayımızın hazırlıklarını yaparken yazarımız Uzman Dr. Metin Özer yanıma uğradı ve güzel bir haber getirdi. İzmir Milli Kütüphane yöneticileri dergimizin çok sık sorulduğunu belirterek tüm sayıları bizden istediğini söyledi ve dergileri hemen gönderdik. Araştırma yapmak isteyenler eski sayılara artık Milli Kütüphane'den de ulaşabilecek. Altı yılı geçen bir süre içinde doğru yolda gittiğimizin kanıtıdır bu talep. Kent kültürüne katkı koymak, gelecek kuşaklara bilgi hazinesi bırakmak ne mutlu bize, ne mutlu başkanımız Sema Pekdaş'a ve ne mutlu her biri birbirinden değerli yazarlarımıza.

Gelelim İlkbahar sayımızdaki konulara… Konak'ta geçtiğimiz yıl başlatılan 'Bizim Çocuklar Projesi' kısa sürede yüzleri güldürdü. Nalan Kolağası İmre yazdı. Uzman Dr. Metin Özer deniz banyolarını anlattı ve ekledi: "İzmir'de karpuz kabuğu suya düşmeden denize girilmezdi." Sanat tarihçisi Dr. Aygül Uçar "Maşallah" öyküsünü kaleme aldı. Hakan Kocahal taksicilerin çınarı iki ustanın yaşamını dillendirdi. Usta kalem, gazeteci yazar Atilla Köprülüoğlu Altınordu'nun simge ismi Erkan Velioğlu'nu sayfalarımıza taşıdı. İTK Uşakizade Müdürü Ahmet Gürel Türk kadınının ilk defa tiyatro sahnesinde yer aldığı o günü aktardı. Roma tiyatrosunun günışığına çıkışının öyküsünü İlhan Pınar detaylarıyla yazdı. Yaşar Ürük "Su damlası" gibi bir kent diyerek Damlacık'ı anlattı ve bizi yüz yıllar öncesine götürdü. Bir İzmir aşığı Müzeyyen Senar'ı, onu yakından tanıyan Tayfur Göçmenoğlu öylesine keyifli tanıtıyor ki. Tufan Atakişi, her sayıda İzmir tarihini sayfalarımıza getiriyor. Atakişi bu kez Osmanlı'nın Batı'ya açılan kapısı Smryna'yı yazdı. Yazar ailemize iki sayı önce katılan genç gazetecilerden Sonay Kaplan, mübadele sırasında vapurda doğumun öyküsünü araştırdı. Tayyar Özdemir, geçmişten günümüze televizyonlar ve radyolardan bize seslenen spikerleri hatırlattı. "Kültür İnsanlarımızla Yahudihane'de Belgesel Çalışmam Üzerine…" Lütfü Dağtaş bu önemli eserini ilk kez KNK okuyucularıyla paylaştı. İzmir'in tarihi hamamlarının bir hayli eski olduğunu yazan Orhan Beşikçi, Agora kazılarında Doç. Dr. Akın Ersoy ve ekibinin ortaya çıkardığı Roma Hamamını buna örnek olarak gösteriyor.

Yaklaşık yüz yıl önce İzmir'de "Alo" demenin öyküsünü tesadüfen Bit Pazarı'nda bulan Şahin Demirel'in yazısını ilgiyle okuyacaksınız. Burcu Yaprak, Sarı Kışla'nın, temel atılışından yıkılışına kadar geçen sürede yaşananları tarihi yapıya anlattırdı. Yeni yazarlarımızdan Selda İnce, araştırdı, fotoğraf peşinde koşturdu mayıs sayısına yetiştirdi ve İzmir Meyhaneleri'ni tanıttı. Okurken, o günleri yaşayacak ve pek keyif alacaksınız.

Işık Teoman

KNK içindekiler

6

‘Bizim Çocuklar’ başarıya ulaştı

32

İki öykü iki insan

42

Su damlası gibi bir semt

14

Eski zamana yeni ayar çekiyor

34

Bir güzel adam: Erkan Velioğlu

48

Müzeyyen Senar, bir İzmir aşığıydı

22

Deniz banyolarından “beach’e

37

Türk kadını ilk defa tiyatro sahnesinde

28

“Maşallah” nazar değmez inşallah

40

Agora-Kadifekale aksı ve İzmir’in Roma Tiyatrosu

52

Osmanlı’nın batıya açılan Kapısı: Smyrna

54

Mübadele hikayeleri hep hüzünlüdür

62

"Spikerlik" deyip geçmeyin…

68

İzmir hamamları

74

Sarı Kışla'nın dilinden

76

Kuşe-i Meyhane

58

Doğum yeri vapur

64
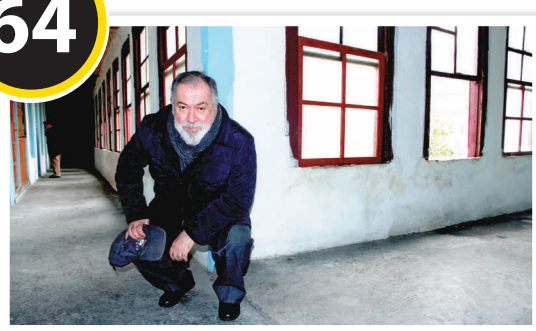
Kültür insanlarımızla Yahudihane'de belgesel çalışmam üzerine…

70

İzmir'de "Alo" demenin öyküsü

KNK

Bizim Çocuklar başarıya ulaştı

Yazı ve fotoğraflar
Nalan KOLAĞASI İMRE

İzmir'in merkez ilçesi Konak'ta geçtiğimiz yıl başlatılan 'Bizim Çocuklar Projesi' kısa sürede yüzleri güldürdü. 4-8 yaş arası çocuk ve annelerin katıldığı projede, uzman psikologlar annelere psikolojik destek ve seminerler verirken, çocuklar için de hem bedensel, hem de psiko-sosyal gelişimlerini artıran aktiviteler sunuyor. Haftanın dört günü, iki grup halinde verilen eğitimler anneleri ve çocukları mutlu etti.

Sema PEKDAŞ

Kadın ve çocuklara yönelik projeleri ile adından söz ettiren Konak Belediyesi, İzmir'de ilk kez anne ve çocukların aynı anda eğitim aldığı 'Bizim Çocuklar' isimli projesini 2014 yılı Kasım ayında hayata geçirdi. Konak Belediyesi Kadın, Sosyal Politikalar ve Projeler Müdürlüğü'nce hazırlanan projeye ilk etapta psikolojik destek ve eğitim olanağı olmayan 500 anne ve çocuğun katılması planlandı. Belediyeye ait Agora, Ballıkuyu, Gültepe ve İsmetpaşa Semt Merkezleri'nde eş zamanlı verilen eğitimler sayesinde çocukların; fiziksel, bedensel ve psiko-sosyal gelişimlerinin desteklenmesi hedeflendi.

ANNE-ÇOCUK BİR ARADA

Öncelikle dezavantajlı mahallelerde uygulamaya konulan projeye 4-8 yaş arası çocuklar ile anneleri katıldı. İki aylık dört periyottan oluşan eğitimlerin toplam 8 ay sürmesi planlandı.

Anneler çocuklarıyla birlikte sabah ve öğleden sonra olmak üzere haftanın dört günü iki gurup halinde eğitim görüyor. Agora, Ballıkuyu, Gültepe ve İsmetpaşa Semt Merkezleri'nde eş zamanlı verilen

SUPER POWER

eğitimler sayesinde çocukların zihinsel gelişimlerinin yanı sıra bedensel gelişimleri de güçleniyor.

İlk etapta psikolojik destek ve eğitim alma olanağı olmayan 500 anne ve çocuğun yer aldığı projede dans, müzik, drama ve kısa film olmak üzere dört farklı alanda atölye çalışması yapılıyor.

HAKSIZLIKLAR GİDERİLECEK

İzmir'de ilk kez hayata geçirilen projenin velilere tanıtımı geçen yıl Kasım ayında Konak Belediye Başkanı Sema Pekdaş'ın katılımıyla Ballıkuyu ve Gültepe Semt Merkezleri'nde yapıldı. Bölgede yaşayan kadınlar büyük ilgi gösterdi. İzmir'in en çok göç alan kıyı bölgelerinde yaşayan anne ve çocuklara yönelik uygulanacak atölye çalışmaları çocukları ve anneleri olduğu kadar projede görev alacak kişileri de heyecanlandırdı. Tanıtım toplantısında Konak Belediye Başkanı Sema Pekdaş, okul öncesi eğitimin çok önemli olduğuna dikkat çekerek, maddi imkansızlıklar yüzünden bu eğitimden mahrum kalan vatandaşlara proje ile sahip çıktıklarını söyledi. 'Bizim Çocuklar' projesiyle bu eksikliği bir

Bizim çocuklar projesine anneleriyle katılan çocuklar, renkli, eğlenceli saatler geçiriyor, hergün yeni şeyler öğreniyor, belki de asla ortaya çıkmayacak yeteneklerini keşfediyor. Onlar uzmanlar eşliğinde öğrenip eğlenirken, anneleri de çocuklarıyla sağlıklı iletişim kurmanın yolları konusunda bilgilendiriliyor. Kısa sürede, annelerle çocuklarının ilişkilerinde müthiş bir gelişme kaydedildi bile.

nebze de olsa gidereceklerini dile getiren Başkan Pekdaş, projenin herkesin sunulan hizmetlerden eşit faydalanmasına yönelik başlatılan ufak çabaların ilki olduğunu söyledi. Proje sayesinde çocuğunu kreşe veremeyen annelerin her gün çocuklarıyla birlikte eğitimlere katılıp hem eğlenip, hem de öğreneceğini dile getiren Başkan Sema Pekdaş sözlerine şöyle devam etti:

"Hem çocuklarımızla birlikte öğreneceğiz hem de onlara öğreteceğiz. Anne çocuk arasındaki ilişki daha kuvvetlenecek, daha özel olacak.

Çocuklarımızın bir dünya yurttaşı olması için, becerilerini geliştirebilmelerini, kendilerine güven duymalarını sağlarken, yeteneklerini öğrenebilmeleri için de fırsat vereceğiz."

PARMAK SALLAYAN DEĞİL, DİNLEYEN ANNE

8 ay sürecek anne-çocuk eğitimlerinin önemli bir ihtiyacı gidereceğini dile getiren Başkan Pekdaş, toplantıda annelere de tavsiyelerde bulundu. Çocuklarına parmak sallayan değil, onların sorunlarına ve taleplerine çözüm üreten annelere ihtiyaç duyulduğunu vurgulayan Pekdaş, "Bir ara-

da yaşıyoruz ve hepimizin farklı görüşleri var. Hepimiz dünya üzerindeki rengarenk çiçekleriz. Bunlar büyük zenginlikler. Yaşamı yeniden örgütlemek, üretmek lazım. 10 yıl önceki düşüncelerimizle, ihtiyaçlarımız aynı değil. Biz bir arada olmalıyız ve ihtiyaçlarımıza uygun olarak sorunlarımızı çözmeliyiz" diye konuştu.

BİRLİKTE ÖĞRENECEKLER

Toplantılarda projenin yürütücülerinden Klinik Psikolog Alev Dumanoğlu da, annelere kısa bir sunum yaptı. 'Bizim Çocuklar' projesi sayesinde anne ve çocukların birbirleriyle olan iletişiminin daha da güçleneceğini kaydeden Dumanoğlu, bu yolla toplumsal dönüşümün de sağlanacağını söyledi. Anne ve çocuklara farklılıklara saygı, sorumluluk alma, iletişim kurma, çocuk hakları, tüm canlılarla uyum içinde yaşama, cinsiyet eşitliği ve tüketim gibi konularda dersler verileceğini dile getiren

Dumanoğlu, atölye çalışmalarıyla bu eğitimlerin pekiştirileceğini belirtti.

İKİ ETAP BAŞARIYLA BİTTİ

2014 Kasım ayından bu güne Ballıkuyu, Gültepe, Agora ve İsmetpaşa Semt Merkezleri'nde çalışmalar tüm hızıyla devam ediyor. Projenin iki etabı başarıyla tamamlandı ve projeye katılan anne ile çocuklara sertifikaları düzenlenen törenle verildi. Çocukların bedensel ve psiko-sosyal gelişimlerinin desteklenmesin hedef alındığı çalışmalarda Beden Farkındalığı Eğitmeni Göker Akgüngör eşliğinde çocuklarla birlikte Bedensel Farklılık, Sanat ve Zanaat Atölyesi, Resim ve Oyuncak Yapım Atölyesi ile Sinema ve Fotoğraf Atölyesi çalışmaları yapılıyor. 4-8 yaş çocuklarının karma sınıflarda eğitim aldığını dile getiren Akgüngör, "Bu şekilde yaş grupları arasında senkronizasyon sağlayarak bir arada eğitim almalarını sağlıyoruz. Proje

içinde özel eğitim çocukları da var. Anne ve çocuklarını aynı çatı altında buluşturan 'Bizim Çocuklar' projesi kapsamında; farklılıklara saygı, sorumluluk alma, iletişim, çocuk hakları, canlılarla uyum içinde yaşama, paylaşma, cinsiyet eşitliği ve tüketim gibi konularda eğitimler veriliyor. Bilgilendirmelerin yanı sıra proje kapsamında dans, müzik, drama ve kısa film olmak üzere dört farklı alanda atölye çalışması da yapılıyor. Eğitimlerde öncelikle okul öncesi çocuklara dinleme ve anlamayı öğretmek hedefleniyor. Psikologumuz da anneler için bilinçlenme seminerleri düzenliyor. Bu sayede anne-çocuk iletişiminin artırılması hedefleniyor. İlk iki dönem tamamlandı ve anneler de projeden çok mutlu kaldı" dedi.

ANNE-ÇOCUK İLETİŞİMİ ARTIYOR

Gültepe Semt Merkezi'ndeki eğitimlere oğluyla birlikte katılan Emine Yıldız (36), çocuğunun öğleden sonra yapılan etkinliklere katıldığını ve çok severek geldiğini kaydederek, "Oğlum okuldan eve koştura koştura geliyor. Burada hem eğleniyorlar hem de yeni şeyler öğreniyorlar. Fotoğraf makinesini tanıma, resim yapma, beden eğitimi gibi eğitimler alıyorlar. Öğretmenin 'resme yeteneğin varmış' demesi, evde yeni resimler yapmasına neden oldu. Fotoğraf makinesi evde olmasına rağmen hiç dikkatini çekmemişti ama buraya geldikten sonra makineyi keşfetmeye başladı.

Benim de çocuğumla iletişimim çok değişti. Artık ona daha çok vakit ayırıyorum, söylediklerini can kulağı ile dinliyorum. Onun duygu ve düşüncelerine değer vermeyi öğrendim. Onunla yeni şeyler konuşmaya ve daha fazla ilgilenmeye başladım. Proje için herkese teşekkür ederim" diyerek 6 yaşındaki oğlunun üzerindeki olumlu gelişmeleri dile getirdi. Benzer çalışmaların sadece 4-8 yaşla sınırlı kalmamasını, ortaokul ve lise çağındaki gençler ile aileleri için de uygulanması gerektiğini söyleyen Emine Yıldız, "Bir de 13 yaşında kızım var. Ergenlik dönemindeki gençlere de nasıl yaklaşmamız gerektiğine dair çalışmalar yapılmasını arzu ediyoruz" dedi. Bir diğer anne Azize Öztürk (32) ise özellikle kış aylarında eve kapanan çocukların proje sayesinde sosyalleştiğini ifade ederek, "Önceden çocuğumu dinlemiyordum şimdi onu dinlemeye başladım. Ne söylediğini anlamaya ve ona yardımcı olmaya çalışıyorum. Başımdan savmıyorum. İki aylık eğitim sürecinden 7 yaşındaki oğlumla çok keyif aldık. Eğitimciler de her türlü sorun karşısında bize çok yardımcı oldu" dedi.

Eski zamana yeni ayar çekiyor

Işık TEOMAN

Fotoğraflar: Reha ALAN

Elektronik saatler pazarda beş liraya satılıyor, tamire gerek yok at gitsin, tak koluna yenisini. Ama elli, yüz, belki de yüzelli yıllık saatler söz konusu olunca, burada devreye antika saat tamiri yapan ustaların ustası Feti Pamukoğlu giriyor. El emeği göz nuru.

Bir elin parmakları kadar az sayıda kalmışlar koca Türkiye'de. Şehirden şehire koşturuyor, kulelerdeki saatleri kurmak, zamana uydurmak için. Bir gün Konak (Atatürk) Meydanı'nda İzmir Saat Kulesi, bir gün Eşrefpaşa, bir başka gün Çanakkale, Balıkesir, Ayvalık, Bergama…

Yüz yıl önce dede ile başlayan meslek, babaya ve ondan da oğula geçerken, arada teknoloji de kendini yeniliyor, mekanikten, elektroniğe… Kurmalı saatler, durduğu anda 'pat pat' vururduk, başlardı 'tıkır tıkır' çalışmaya, kulağımızı dayardık daha iyi duyalım diye…Yüz yıllar önce, vatandaşta para pul yok, saat kullanan ise hiç yok. Pek de gerekmiyor o dönemlerde, meydanlarda kulelerin üzerinde bir şeyler var ama anlayan da yok. Sektör kendini öyle bir yeniliyor ki, evlerin duvarlarına, pantolonların saat ceplerine, köstekli, zincirli, afili saatler, kol saatleri, masa saatleri, buzdolabına, fırınlara, çamaşır makinelerine daha doğrusu yaşamın içine giriyor artık saatler teknolojiyle birlikte… Kurmalı saatlerden elektronik saatlere geçildiğinde bu işi yapanlar oldukça iyi para kazanmaya başlıyor. Onlardan biri de dededen toruna saat tamiri yapan Feti Pamukoğlu. Elektronik saatler çarşıda pazarda beş liraya on liraya satılıyor, tamire gerek yok at gitsin, tak koluna yenisini. Ama 50 yıllık yüz yıllık, belki de yüz elli yıllık saatler söz konusu olunca, burada devreye antika saat tamiri yapan ustaların ustası Feti Pamukoğlu giriyor. El emeği göz nuru dedikleri mesleklerden. Bir elin parmakları kadar az sayıda kalmışlar koca Türkiye'de. O, şehirden şehire koşturuyor, kulelerdeki saatleri kurmak, zamana uydurmak için. Bir gün Konak (Atatürk) Meydanı'nda İzmir Saat Kulesi, bir gün Eşrefpaşa, bir başka gün Çanakkale, Balıkesir, Ayvalık, Bergama… Çalıştığı mekana dükkan demek gelmiyor içimden, ayıp olur diye, müze desem yeridir…

30 KÖSTEKLİ SAATİ SATIP GELİYOR

1999 yılında İstanbul'un yolunu tutuyor, yanına 30 adet köstekli saat alıyor, değerinin altında tümünü satıyor, parayı cebine koyuyor, dükkanına geliyor, yeni yetme ne kadar saat varsa bir gecede kaldırıyor. "Benim bunlarla işim olmaz" diyor. Söyleşi sırasında, tıkır tıkır işleyen saatlerden guguk kuşu ve gong sesleri geliyor. Görmeyenler için yapılmış saatin 15 dakikada bir çıkardığı ses yankılanıyor kulaklarımda… Antika saatlerin içinde kayboluyor, saatçi ama zaman ile işi olmuyor, çünkü saat kulesine çıktığında neredeyse iki üç günü acil ihtiyaçları dışında orada geçiriyor. Antika bir saatin onarımı için günlerini veriyor,

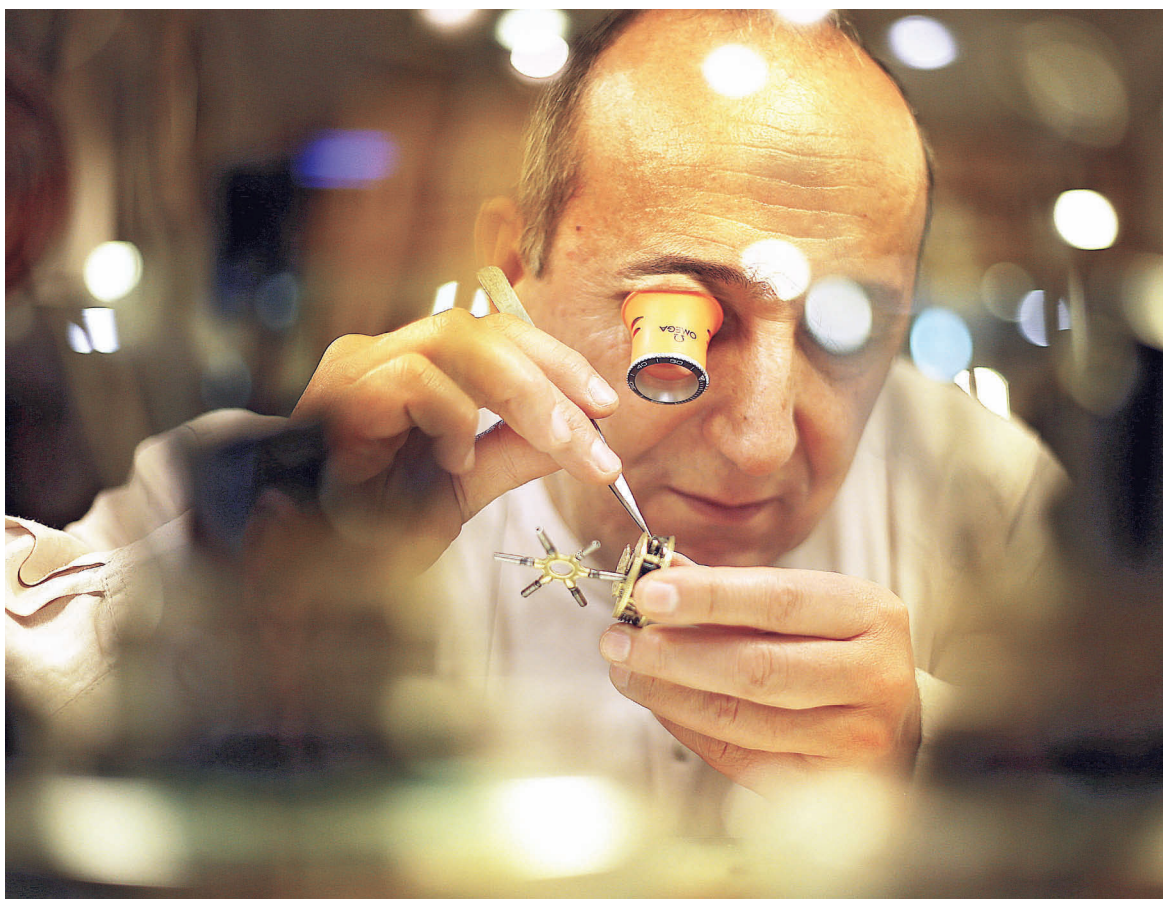

Feti PAMUKOĞLU

Fotoğraflar:
Reha ALAN

KNK

KNK

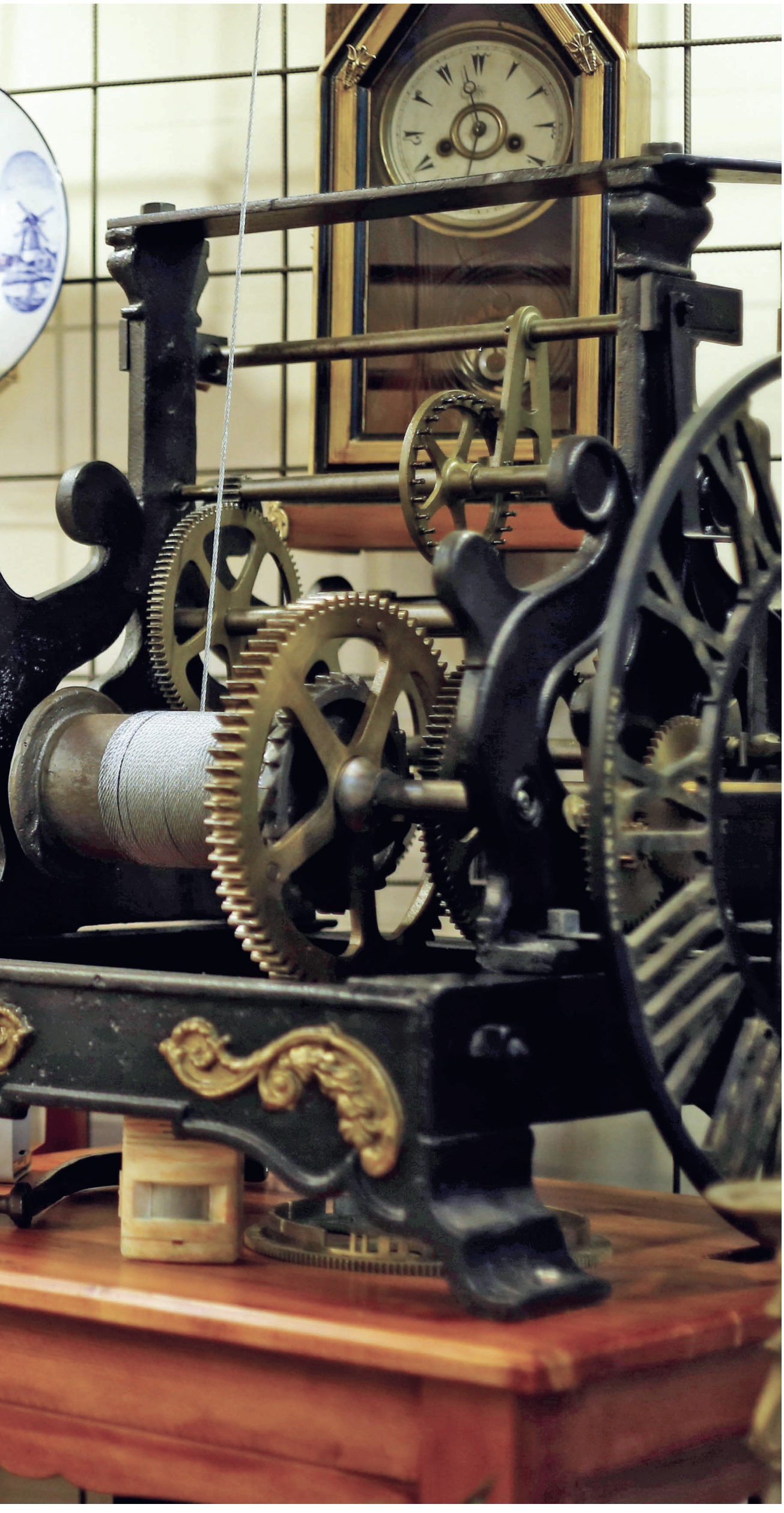

Türkiye'de el üstünde tutulduğunu söylüyor. Bu mesleğin adının horoloji olduğunu belirtiyor. İzmir Saat Kulesi'ne altı günde bir uğruyor, 66 basamak çıkıyor, 114 yıldır çalışan saati kuruyor. Bir kentin simgesi durumundaki İzmir Saat Kulesi'ne üç ayda bir giriyor; neredeyse iki gün kalıyor, asırlık saati tamamıyla yerinden söküyor, gerekli bakımları yapıp tekrar yerine koyuyor. Bu işlem neredeyse iki üç gününü alıyor. İnsanlar önünde güvercinlere yem atarken Feti Usta zamana ayar çekiyor…

SAAT BOZARAK ÖĞRENMİŞ

"Saatçilik bizde dede mesleği üç kuşaktır devam eder. Saatçiliği dedem İzmir'de yapmış hatta ilk mekan vergi kayıtlı Keçeciler Tilkilik tarafı, daha sonra Üçüncü Beyler. Dedem mesleği bir ustadan öğrenmiş, o da Allah rahmet eylesin saygıyla yad etmekte fayda var. Benim ustam babam, dedemi göremedim, benim doğduğum sene vefat etmiş" diyor. Mesleğe ilkokulda yaz tatilinde babasının yanında saat yaparak değil bozarak başladığını anlatan Feti Pamukoğlu "Bu işin aslı öğrenmeye başlamak, artan parçadan çok kırılan parçayla uğraştık o zaman" diye gülüp geçiyor o yıllara…

GAZETECİLİK EĞİTİMİ YARIM KALIYOR

12 Eylül öncesinde gazeteciliği yarım bıraktığını hatırlatan Pamukoğlu şunları söylüyor:" 'Üniversiteli saatçi olmanın pek de anlamı yok' diyerek, okulu bıraktım ve askere gittim. Askerden geldiğim dönemde yavaş yavaş elektronik saatin mekanik saatin yerini aldığı dönemlerdi. Bana göre şu an yanlış, 'çabuk para nasıl kazanılır' diye düşünüp, hareket etmek. Mekanik saat çünkü uğraştırıyor. Elektronik pil tak, kayış tak, entegre değiştir iş bitiyor. O tür yolu tercih etmemeye çalıştım. Ticaret hayatımda çok ciddi bir sıkıntıyla karşılaştım. O karşılaşma evimi, arabamı, birçok şeyi sattıktan sonra elimde kalan, kendime göre değerli ama dükkanıma yakıştıramadığım tarzda 30 köstekli saati İstanbul'da ederinin altında sattım. Sonra oturup düşündüm. Şöyle ki; alışveriş merkezleri yeni açılmıştı, benim mesela 100 liraya sattığımı 80 liraya 1 sene vadeli kredi kartlarıyla satma imkanları vardı. Bizim kapasitemizde realiteyi bırakmamak lazım ona müsait değildi. Bunun yanı sıra farkında olamadığım bir altın bileziğim vardı. Bir gecede elimdeki bütün yeni malları kaldırdım, eski hurdaları koydum. Antika demeyeceğim, hurdaları koydum, elimde biriktirdiğim para etmeyecek…" 1993 yılında aldığı ve yaşama geçirdiği bu önemli karar ve atılı-

mın ardından sürecin çok sıkıntılı geçtiğini vurgulayan Pamukoğlu, herkesin elektroniğe geçtiği dönemde kendisinin eskiye dönmesiyle müşteri potansiyelinin değiştiğini söylüyor.

YELPAZE GENİŞLEDİ

Tüm sıkıntıları sabırla aşmaya çalıştığını dile getiren Feti Usta şöyle devam ediyor: "Bir kere müşteri potansiyelimiz değişti, müşterinin bana öğrettiği, bana kattığı çok şey oldu. Çünkü ben normal saat tamir etmiş olsaydım ya da babamın dedemin geçmişte mekanik saat tamir ettiği gibi bir saatçilik yapmış olsaydım açıkçası saat tamircisinden başka hiçbir şey olmam mümkün değildi. Şimdi yine saat tamircisiyim bunu gururla da söylüyorum ama işimin yelpazesi genişledi. Şöyle ki saat kulelerinin yanı sıra bazı müzelerin, vakıfların, belediyelerin işlerini yapıyoruz. Bunları yaparken restorasyon işlerinde aslına sadık kalmak gerekiyor. "

TERAPİ MEKANI

Çalıştığı mekanı bir terapi merkezi olarak gördüğünü belirten Feti Usta, " Ben işimde de biraz kılım. Hepsini belgeliyorum, tabii aklım başıma geldikten sonra belgeleme işine de başladım. Bana göre üzücü, kendi yaptığım bazı işleri belgeleyemedim. Bilinç çoğaldıkça işle ilgili insanlara yaptığın işi 'Ben, bu' deyip söylemek yerine göstermek 'Bak eski hali böyleydi yeni hali böyle' demek, tabi ki daha sağlıklı daha inandırıcı oluyor. Mesela restorasyon işinde babamın dedemin yaptığı gibi bir saatçilik değil. Mesela kasayı alıp kurtlanmışsa kurtlanmasını önlemek, cilasını yapmadan önce ahşaptaki kırık dökükleri restore etmek daha sonra gomalak cilasını kendi fabrikasyon rengine uyduğu şekilde yapmak."

GÖZ HIRSIZLIĞI YAPMIŞ

Bu aşamaya gelirken 'göz hırsızlığı' yaptığını itiraf etmekten de çekinmeyen Feti Usta, saat kulelerinin bakımını anlatırken, "Elini aç, çevir, bir daire çiz, 25 metre yukarda, 30 metre yukarda bir saat kulesinin içinden bahsediyorum. 3 gün orada, tuvalet yemek ihtiyacının haricinde hiçbir şey yapmadan. Bunları yapmak tabii herkesin mizacı değil.Türkiye'de biz çok az kaldık ne bileyim bir elin parmakları kadar az. Artı bazı söyleyeceğim şeyler de var. Bu işte büyük bir kazanç dilimini 3 -5 kişi paylaşıyor değil, hepsi de manevi olarak benim gibi gönül vermiş, işini bir terapi gibi görmüş insanlar. Şunu samimiyetle söyleyebilirim, bizim işimizin aslı Horolojidir. Bir ilim dalı. Avrupa'da tamir eden ciddi anlamda paralar kazanır. İzmir Saat Kulesi'ni yapmak benim için bir prestij. Açıkçası öyle yerleri yapmak saat kulesi gibi şehre simge olmuş yerleri yapmak, dediğim gibi bir prestij olmasına rağmen insanın sadece saat kulesinde kalmaması lazım" diyor.

ÜÇ BEŞ KİŞİ YAPIYOR

Türkiye genelinde bu işi yapan üç beş usta kaldığına değinen Feti Pamukoğlu şöyle devam ediyor: "Buraya baktığınızda mütevazı bir müze gibidir. Diğer ustalarımızın mekanlarına gittiğinizde sadece bir atölye havasını, saat tamirhanesi atölyesi havasını, ya da saat tamircisi dükkanını hissedersiniz. Ama saat kulesinin prestiji olmasına rağmen bence onu taşıyacak bir dükkana da sahip olmamız lazım. Türkiye'de böyle bir dükkan yok. Mesela kimsenin vitrininde saat kulesi makinesi yok. Benim elimde burada 1650'lerden kalma saatler var. Baktığımızda adamlar o yoklukta, o ilkel koşullarda kullanmış. Horoloji bir ilim dalı, matematik, fizik ve mekanik üçü bir arada. Adamlar bunu keşfetmişler, yapmışlar. "

ARKADAN GELEN YOK

Feti Pamukoğlu, biraz üzgün, biraz kırgın, biraz da dalgın diyor ki, "Benim de mesleğimi devam ettirecek kimsem yok, vitrinimin sağ tarafında benim gibi mesleği devam ettirecek kimsesi kalmamış ustalarımızın bana bıraktığı manevi değeri yüksek, paradan çok daha önemli şeyler var. Onları orada hayata geçirmeye, yaşatmaya çalışıyorum. Mesleğin bilgisi bende kalmasın diye zaman zaman sanat okullarına, meslek liselerine gidip söylüyorum. Diyorum ki; önce ilgisi olması lazım bilgi arkadan gelir. İlgisi olsun tamirciliğe başlasın ötesi zaten sevdikçe gelir." Sohbetimizin sonunda "Hangi saatler, kaç yıl sonra antika olur" diye soruyorum, Feti Usta diyor ki, "Mekanikte her zaman olur, size göre çok pahalı olabilir ama içindeki içeriği gördüğünüz zaman ağzınız açık kalır. Şubat 4 yılda bir 29 çekiyor, mekaniğe öyle bir hafıza yapmışlar ki, çark 4 yıl sonra bir kere çalışıyor ve takvimi 29'a attırıyor. Bir fabrikayı düşünün kol saatinin içine sığdırmışlar.

NAGAR
Swiss Jewel
SERVISON
Kaufdatum
Date de l'achat
Date of sale

İzmir'de karpuz kabuğu suya düşmeden denize girilmezdi

Deniz banyolarından 'Beach'e

İzmir'de 1970'li yıllara kadar bazı aileler 5 Mayıs'ı 6 Mayıs'a bağlayan akşam sahilde piknik yaparlardı. İşte bu gün "Hıdrellez" kutlamalarıyla kış bitmiş yaz mevsimine girilmiş olurdu. Aileler çocukların kıyıda oynamalarına izin verirken; "Denize girmek için karpuzun çıkmasını beklemeleri gerektiğini" söylerlerdi.

Metin ÖZER

Karpuz kabuğu denize düşmeden yüzmek için denize girilemezdi. Karpuz sıradan halkın alabileceği fiyatlara gelince, sofralarda başköşedeki yerini alırdı. Anne-babalar karpuzların kabuklarını kaşıkla oyarak boşaltırlar, her yarım karpuz kabuğu bir tekne gibi olurdu. Çocuklar karpuzların kabuklarını kaptıkları gibi; bir parça gazete kağıdı ve bir çomak yardımıy-

Karataş

la bunu bir yelkenli tekneye benzetirlerdi. Karpuz kabuklarından yapılan yelkenliler suda yüzmeye başlayınca, halkın deniz suyu ile mevsimlik teması başlamış, deniz mevsimi açılmış olurdu. Çocuklar da ayaklarını suya sokma bahanesiyle denize adım atarlardı.

Ana rahminde sıvı içersinde yüzerek yaşamına başlayan insanın, doğadaki sularda yüzmeye ne zaman başladığı pek bilinmez. "İnsanlar avlanma sırasında veya savaşlarda nehirleri, denizleri geçmek için yüzmeye başlamış olmalı" diye düşünülebiliriz. MÖ. 8. Yüzyıl'a ait olduğu sanılan bir Asur kabartmasında suyun altında yüzen ve ağızlarındaki koyun veya keçi tulumlarından nefes alan insanlar tasvir edilmiştir. Hadislerde, Hz. Muhammed'in çocukken yüzmeyi öğrendiği ve "Çocuklarınıza ok atmayı, ata binmeyi ve yüzmeyi öğretiniz" dediği anlatılmaktadır. Londra'daki British Museum'da bulunan bir madalyondaki kabartmada ise 742 - 840 yıllar arasında varlığını sürdüren Uygur Türklerinin bugünkü kulaç şeklinde yüzdükleri görülmektedir. Padişah 2. Mahmut zamanında denizcilere yüzme öğretildiği söylenir. Atatürk'ün de yüzmeyi çok sevdiği bilinmektedir. Deniz banyolarının en görkemlisi 1935 yılında Atatürk için Florya Halk Plajı'nın hemen yanında 43 günde yapılmıştı. Atatürk tarafından son olarak 28 Mayıs 1938 yılında kullanılan "Deniz Köşkü" yaz aylarında dinlendiği ve halkla birlikte denize girdiği yerdi.

ATATÜRK İÇİN FLORYA HALK PLAJI

Bugün zevk için veya sağlık için denizden yararlanmak olağan görülmektedir. 1753'de İngiliz hekim Richard Russell'ın deniz suyunun kullanımı üzerine yazdığı kitabı büyük bir yankı uyandırmıştı. Russell ;hastalarına, deniz suyu içmeyi, denizde yıkanmayı ve her türlü deniz ürününü ye-

meyi tavsiye ediyordu. Russell'ın önerileri o kadar etkili olmuştu ki; İngiltere Kralı 3. George, bütün saray halkıyla birlikte Weymouth kasabasına giderek denize girmişti. 1801'de Kral sayesinde yeni bir moda başlamış, Brighton ve Southend denize girilen turistik sahil kasabaları haline gelmişti. Bu moda kısa sürede İstanbul'a ulaşmıştı. İstanbul'da ilk "Deniz hamamı" veya "Deniz banyosu", Çardak İskelesi'nde 1826 ile 1850 arasında bir tarihte açılmıştı. Bu tarihten yaklaşık yüz yıl sonra; 9 Ağustos 1941'de Fikret Adil, Tan Gazetesindeki "Deniz Hamamından Plaja" başlıklı yazısında eski günleri anlatıyordu; "Deniz hamamları salaştan yapılmış kapalı yerlerdi. İçlerinde kenarlarında soyunma yerleri vardı. Sahile iskeleler ile bağlı olan bu dört köşe tahta havuzların altlarında birer ızgara bulunurdu. Suyun en derin yeri ekseriya birer ızgara boyunu geçmezdi. Boğulma tehlikesi

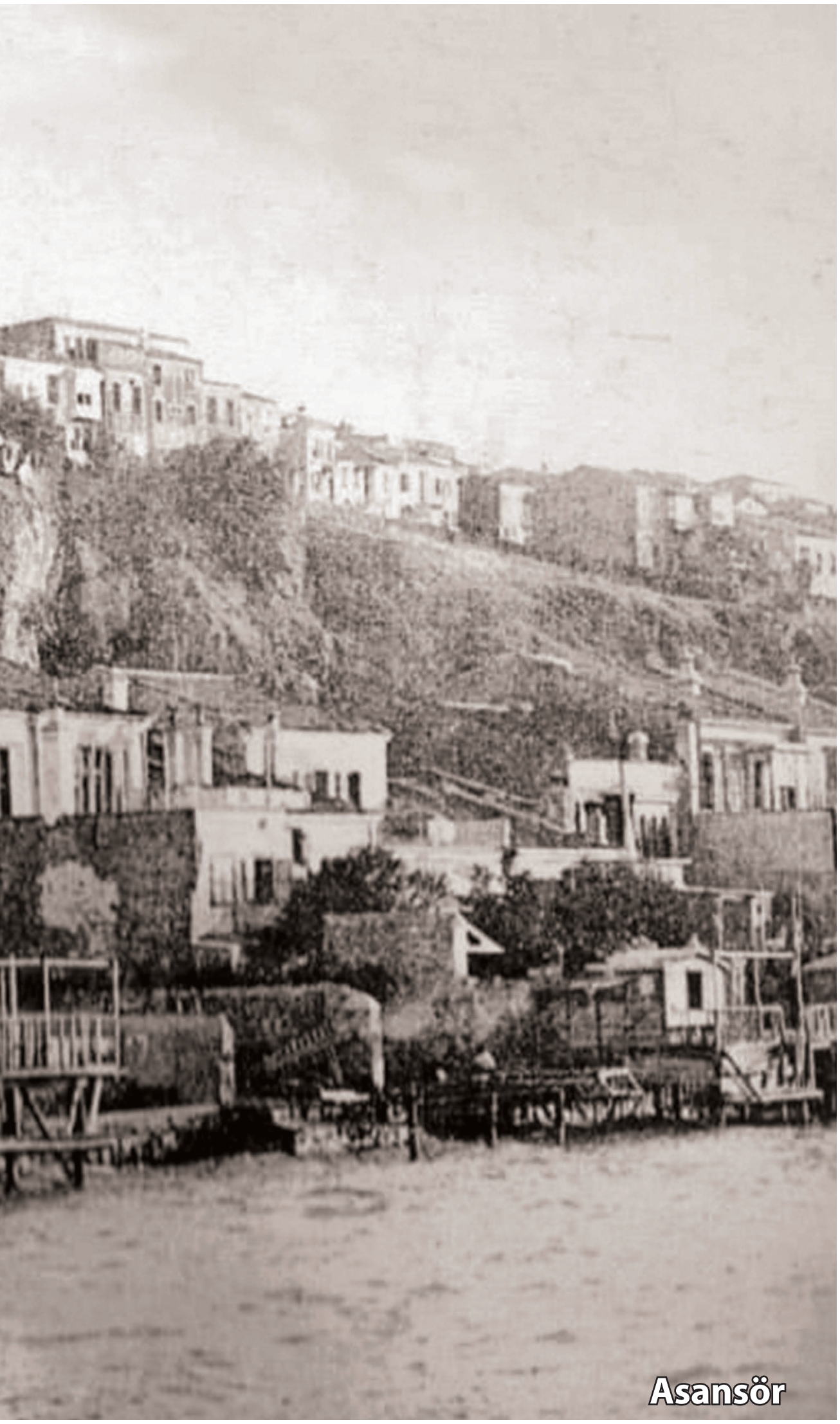
Asansör

yoktu. Buna mukabil çivilerden ve ızgara tahtalarının sökülmesinden dolayı yaralananlar olurdu.

KADIN HAMAM DIŞINA ÇIKAMAZ

Hamamlardan dışarı çıkmak kadınlar için kesinlikle yasaktı. Zaten yüzme bilen kadın yok gibi bir şeydi, bilenler kurbağalama veya yan yüzerler, havuz içinde dört dönerlerdi. Erkeklerden de dışarı açılanlar nadirdi. Havuzun kazıkları aralarından süzülerek veya denizin sathına kadar tahta perde altından dalarak geçerlerdi. Fakat tanınmış kimseler olmaları şarttı, yoksa etraftan bağrışmalar olur, deniz hamamcısına polis ceza yazardı. En makbul yüzme, çift kulaç, en makbul atlama çömlek kırma idi ".

İZMİR'DE İLK DENİZ HAMAMI

İzmir'de ilk "Deniz Hamamı", 1890'larda aynı zamanda Rıhtım Şirketi'nin de sahibi olan Guiffrey tarafından Punta'da, Alsancak vapur iskelesinin bulunduğu yerde açılmıştı. 10 Haziran 1890 tarihli Hizmet gazetesindeki ilan şu şekildeydi; "Punta Hamamı: Büyükler giriş 1 kuruş, çocuklar giriş 30 paradır. Tramvay biletiyle birlikte olursa; Büyükler 30 giriş için 50 kuruş, çocuklar 30 giriş için 30 kuruştur". Mersinli Darağacı yöresindeki bir başka banyo için ise 23 Haziran 1896 tarihli Ahenk gazetesinde Kasaba Demiryolu Şirketi tarafından gidiş-dönüş olarak 6 meteliğe indirimli özel biletler çıkarıldığı yazmaktaydı. Deniz hamamları yanında İzmir'deki Levantenler ve diğer zengin gayrimüslimler kendi yalılarının önünden denize girebilecekleri yapıları oluşturmuş, dünya modasına kısa sürede ayak uydurmuşlardı. Gayrimüslimler arasında su sporları da yaygınlaşmıştı. 1906 yılında İzmir'de doğan Yunanlı armatör Onasis 1922 yılında "Pelops" adını taşıyan takımda yüzme ve su topu çalışması yapmıştı.

İzmir'deki Türklerin büyük çoğunluğu Kadifekale yamaçlarında kara tarafında yayılmış olan, mahallelerde kötü şartlarda yaşıyorlardı. Bu ailelerin çoğu birçok yakınını savaşlarda kaybetmişlerdi. Hulusi Köymen'in "Atatürk'ü Anmak" isimli kitabının 260. sayfasında anlattığı gibi; Yemen'de, Tuna boylarında, Balkanlarda, Arnavutluk dağlarında, Kafkaslarda, Çanakkale'de, Sakarya'da vatan için can vermişlerdi. Kalanlar ise yaşadıkları topraklardan bin bir işkenceyle sökülüp atılırken sadece canlarını kurtarabilmişlerdi. İzmir'in fakir semtlerinde yaşama tutunmaya çalışıyorlardı. Yoksullukla savaşan Türklerin zevk için denize girmek gibi gösterişli bir yaşamı akıllarından geçirmeleri olası bile değildi. Ancak, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra Türkler fakirliğin pençesinden kurtulmuş, denizin nimetlerinden faydalanmaya başlamışlardı.

KIZLAR GİZLİCE GİRERDİ

Cumhuriyet sonrası "Deniz Banyoları" balık tutmak, İzmir'in melteminde serinlemek ve denize karşı kurulan bir masada bir şeyler yemek- içmek için de ideal yerler olmuştu. Karataş, Karantina, Göztepe ve Güzelyalı'dan Üçkuyular'a kadar olan yalıların önlerinde "Deniz Banyoları" sıralanırdı. Bunlar arasında en ünlüleri "Binnaz

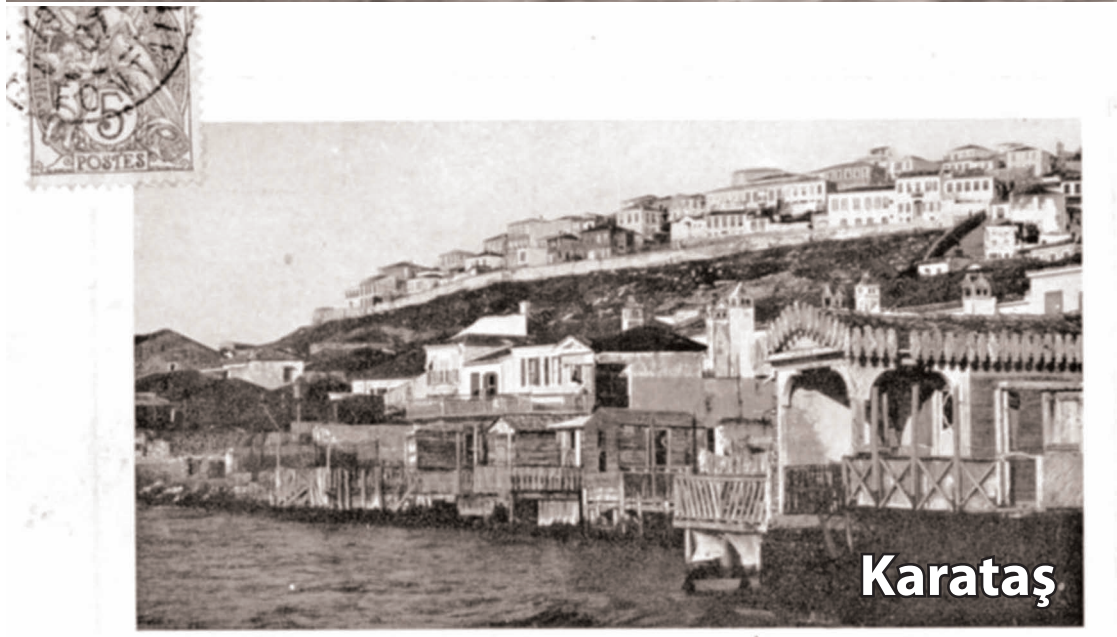

Smyrne Faubourg de Karatach.

Apartmanı Banyosu" ve "Sapmazlar Banyosu" idi. Delikanlılar buralarda buluşur, aralarında eğlenir, yüzme yarışları düzenlerlerdi. Buralarda kadınlar için de kapalı banyolar olur, genç kızlar ise İnciraltı ve Narlıdere'nin tenha yerlerinde gizlice denize girerlerdi.

KARŞIYAKA BANYOLARI ÜNLÜYDÜ

Karşıyaka banyoları çok tutulur, körfez vapurları ve tramvay birleşik taşıma yaparak vatandaşa yardımcı olurlardı. Vapurla Karşıyaka'ya geçilir, deniz banyolarında eğlenilir, oradan da faytonla Basmane'ye dönülürdü. Mahallenin beş parasız yeniyetmeleri Konak Karşıyaka vapuruna kaçak olarak binmeyi bir ayrıcalık olarak bilirler, bununla hava atarlardı. Bazen de işler beklenildiği gibi gitmez, kaçak yolcu görevlilerce yakalanır veya delikanlı son anda kendini sulara bırakıverirdi. Görevlinin elinden kurtulmak, yüzerek Karşıyaka'ya gitmek günlerce anlatılacak, caka satılacak bir konu olurdu. Hele delikanlı bir de Karşıyaka'dan Konak'a yüzerek dönmüşse mahallede parmakla gösterilirdi.

ETEK BOYLARI ÖLÇÜLÜRMÜŞ

Denize girmekle ilgili yasaklar da ilk andan itibaren başlamıştı. 20 Temmuz 1898 tarihli Ahenk gazetesinde, "İzmir'de çoluk çocuğun Kordon'da ve başka yerlerde çırılçıplak denize girmesi üzerine, çoğalan şikayetleri dikkate alan belediyenin, deniz banyoları dışında denize girilmesini yasakladığı" yazılmaktaydı.

1920'li yıllarda New York'un ünlü "Long Beach" plajında da yasaklar gündemdeydi. Kumsalı dolduran insanlar arasında ellerinde mezura sallayarak gezinen polisler kadınların etek boylarını ölçerlerdi. Mayosu kanuna uymayacak şekilde kısa olan kadının, keskin gözlü polislerin elinden kurtulma olanağı yoktu. İzmir körfezinin hızla kirlenmesi, deniz banyolarının kent merkezinden gittikçe uzaklaşmasına neden olmuştu. 1926'da Karşıyaka iskelesi yakınlarından Göztepe'ye kadar olan bölümde deniz banyosu yasaklanmış, Alsancak ve Karataş'taki banyolar yıkılmıştı. Güzelyalı, Karşıyaka ve İnciraltı'nda yeni banyolar açılmıştı. 1952'de ise İzmir Belediyesi Kar-

Karşıyaka

İnciraltı

İnciraltı seferleri

şıyaka'daki deniz banyolarını yıkma ve yerine bir plaj yapma kararı vermişti.

ÇEŞME'YE GİTMEK BÜYÜK OLAY

Yetmişli yıllarda çocuklar ve gençler Konak'ta, Güzelyalı'da denize girmeye devam ederken, bazı aileler İnciraltı veya Narlıdere'de, bazıları ise Çeşme'de denize girmeye başlamıştı. O zamanlar Çeşme'ye gitmek başlı başına bir olaydı. Sabahın erken saatlerinde kalkılır, kalınacak evde veya otelde kullanılacak eşyalar Basmane'deki garaja taşınırdı.

Biz çocuklar için en önemli şey ise bisikletlerimizdi. Eşya bohçaları ve bisiklet otobüsün çatısındaki bagaja yerleştirilip, halatlarla sıkıca bağlanınca, yorgun araç saatlerce sürecek yolculuğuna başlardı. Bugün deniz veya Çeşme denince gençlerin aklına "Beach" gelmektedir. "Deniz banyoları" artık çok uzaklarda kalmıştır. "Kumsal" veya "Deniz kenarı" anlamına gelen Arapça "Sahil" ve Fransızca "Plaj (Plage)" kelimeleri bile pek kullanılmazken, eğlence anlayışı da Amerikanvari eğilime göre "Beach" yönünde şekillenmiştir. Tüm bu terimler toplumumuzun zamana göre nerelerden etkilendiğinin de bir göstergesi durumundadır.

Etek boyları ölçülürmüş !

Dr. Aygül UÇAR
Sanat Tarihçisi

"Nazar değmesin".
"Nazara gelmek".
"Allah nazardan saklasın".
"Maşallah nazar değmez inşallah".

Birçok atasözü ve deyim vardır nazara karşı söylenen. Nedir nazar? Kötü bakmak mı? Kötü görmek mi? Kıskançlık mı? Hayranlık mı? Övgü sözleri mi? Ya da insanın güzel bir şey gördüğünde hissettiği haset duygusunun gözden çıkan ışınlarla atmosfere yaydığı kötü enerji mi? Yoksa korkularımızı gizlediğimiz bir kelime mi nazar?

"Maşallah"
Nazar değmez inşallah

Hangimiz korkmadık ki nazardan? Kendimizi, eşimizi, çocuklarımızı, işimizi, ilişkilerimizi, iyi giden, güzel giden her şeyi korumaya çalışmadık mı? Nazara karşı önlemler almadık mı? Bazen nazarı engellediğini düşündüğümüz bir kelimeyi sürekli tekrar ettik, dua okuduk, muska taktık, yetmedi vücudumuza nazara karşı çeşitli sembollerden oluşan dövmeler yaptırdık. O da olmadı çocukların eline yüzüne is karası sürdük, kurşun döktürttük, tuz yaktık, nazar boncuğu taktık… Kim bilir daha sayamadığımız ne ritüeller yaptık.

Peki rahatlığı ve huzuru bulduğumuz, sevgiyi, saygıyı, yaşamı aile bireylerimizle paylaştığımız evlerimizi, kazanç sağladığımız iş yerlerimizi, hayır olarak yapılan çeşmeleri, sebilleri, ibadet ettiğimiz mekanları ve daha birçok yapıyı nazardan korumak için neler yaptık?

"Maşallah" ibaresi yazılı nazarlıklar taktık. Bu nazarlıkların birçok farklı örneğini ise İzmir'de, İzmir'in kalbi Konak'ta kullandık. Bu nazarlıkları genellikle mermere kazıdık, renk renk duvar yüzeyine boyadık, hatta daha güzel görünsün diye duvar üzerinde boncuk gibi duran alçı kartuşlar üzerine yazdık, çiniye işledik, metal kalıplara döktük. Yapıların en göze çarpan yerlerine yerleştirdik bunları.

Konutlarda sokağa bakan cephelere koyduk, herkes görsün de kem gözlerini sakınsın evimizden diye. Sonra saçakların altına, alınlıklara, giriş kapılarının hemen üzerine, mis kokan çiçekli bahçelerin kamelyalarına, mermer kitabelerin en orta yerine...

İşte, Konak'ta Maşallah nazarlıkları…

Eskilerden bir örnek size. Çok geçmişte kalsa, günümüze ulaşamamış olsa da APİKAM arşivindeki fotoğraflarda yaşıyor hala. Ahşap eliböğründelerin taşıdığı çıkmaları, ahşap kafesli pencereleri, sokağa taşan geniş saçağı ile tipik Türk evi karakteri taşıyan bir konut. Fotoğrafa baktığımızda kapının hemen önünde duran teyzeler ve saçağın hemen altında bulunan "Maşallah nazarlığı" gözümüze çarpıyor. Nazarlığı biraz büyütünce kalemişi teknikli olduğu anlaşılan bir nesne, bir kap görüyorum. Gülabdan demek geliyor içimden ama değil, yüksek ayaklı süslü bir sürahi olsa gerek. Yazıya bakıyorum, Osmanlıca bilgim işe yarıyor burada, önce bir "م (mim)" görüyorum, sonra da bir "ش (şın)" seçiyorum gerisi zaten çorap söküğü. Müsenna tarzda yazılmış bir

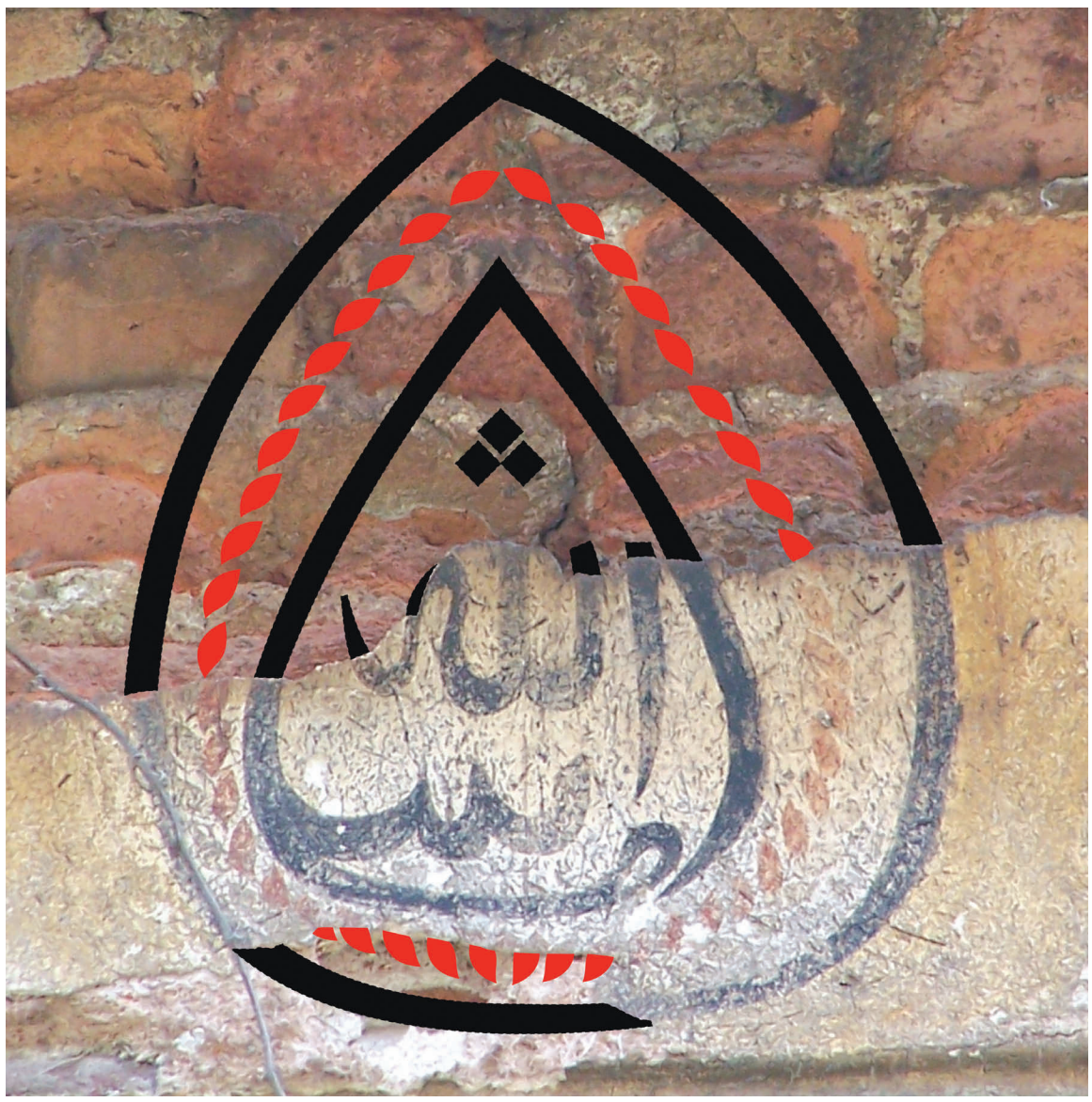

“Maşallah”. Hemen yanına da tarih düşülmüş ama tam görülemiyor rakamlar. İçim titriyor birden, nazara gelmiş bu ev, günümüze gelmemiş diye düşünüyorum.

Kalemişi teknikli bir nazarlık da Mirkelamoğlu Hanı’nda, saçağın hemen altında. Ona da nazar değdi, değecek. Baksanıza yarısı doğanın koşullarına karşı koyamamış, erimiş, dökülmüş. Ama ben tamamını görmeyi arzuladığım için kendimce tamamladım. Siyah çizgiler birbirine doğru uzatıldığında yukarıda birleşip damla motifi oluşturdu. Damla motifinin Batılılaşma dönemiyle birlikte İzmir’de de yoğun olarak kullanılmış olduğu bilgim de bu tamamlamada hata yapmadığımı düşündürüyor. Sizce de olmuş mu?

Kalemişi tekniği birçok örnekte alçı üzerine uygulanmış. Bu nazarlıklar sadece bulundukları yapıyı süslemekle kalmamış, yapıların duvarlarında maket gibi duran minyatür yapıları da süslemiş. Onlara da nazar değmesinin engellenmesi istenmiş sanki. Kestane Pazarı Camii’nin hemen yakınındaki meydana bakan dükkanlardan birinin kuş evi üzerinde, düz silmelerle çevrili yuvarlak madalyon şeklindeki alçı kartuşun içine siyah renkle “Maşallah” ibaresi yazıldığı görülmektedir. Bu ibarenin hemen yanına tarih düşülmesi de ihmal edilmemiş. Rakamlara baktığımızda 1324/1906-7 tarihi de var. Bu madalyon acaba dükkana mı, yoksa kuş evine mi nazar değmesin diye eklenmiş?

Cami, çeşme, sebil, han gibi anıtsal yapılarda genellikle mermere kazınmış “Maşallah” ibareleri. Dönertaş Sebili, Çakaloğlu Hanı Çeşme ve Sebili, Mirkelamoğlu Hanı Çeşmesi, Hisar Camii, Kemahlı Hanı bunlardan hemen aklıma gelenleri. Kemahlı Hanı’nın

Salepçioğlu Çarşısı'yla bakıştığı giriş cephesinin üçgen alınlığında, kırmızı renkli taş kaplamaların arasında bembeyaz kare bir mermer blok gözünüze çarpar.
Biraz dikkatli bakarsanız Arap harflarini ve "١٣٣١" (1331/1912-13) rakamlarını görüverirsiniz. Dayanamaz siz de Maşallah dersiniz.

Bir de Çakaloğlu Hanı'nın çeşme panolarından ortadakine bakalım. Bahar mı gelmiş ne? Mermer panonun etrafı çiçeklerle çevrili. Ortada bir "maşallah" kartuşu, iki yanda çiçek açmış birer Mühr-ü Süleyman ve hemen yakınında Maşallah kartuşuna benzer "Sübhanallah" yazıları.

Altta ve üstte içi Arapça yazılı toplam sekiz adet kitabe kartuşu. Solda, en altta yazanı okuyorum hemen "Kıtmir". Bu yedi uyuyanlar efsanesindeki köpeğin adı. Diğer kartuşlar da çözülüyor kendiliğinden Yemliha, Mekselina, Mislina, Mernuş, Debernuş, Şazenuş ve Kefeştetayyuş. Nazarlık efsaneyi korumak için mi acaba?

Metalde nazarlık örneği yok denecek kadar az. İşte size bulabildiğim tek örnek. İkiçeşmelik Camii'nin hemen yakınındaki bir evden. Türk evi nitelikli iki konutu, çakıl mozaik döşemeleri, bahçe peyzajı, çeşmesi ile müthiş bir yer. Bahçedeki kamelyadan alttaki çakıl mozaiklerinin üzerine adeta bir yağmur damlası gibi süzülen metal bir maşallah nazarlığı da var. 1314/1896-97 tarihi de okunuyor altta. Hem de dökme demirden. Demek ki daha birçok örneği olmalı. Oysa ki bu nazarlık bugün yerinde yok. Kim bilir nereye götürüldü?

Mavisi, firuzesi, patlıcan moru, kırmızısı, siyahıyla en renkli, bana göre de en güzel maşallah yazılı nazarlıkların örnekleri ise çinide verilmiş. Gelenek, Cumhuriyet dönemi mimarisinde de devam ettirilmiş. Osmanlı Klasik Dönem çini ve seramik sanatından çok iyi bildiğimiz palmetler, rumiler, geçmeli kıvrım dal motifleriyle süslenen çinilerde bazen tek bir karo içerisine yerleştirilen Arapça "Maşallah" ibaresi, bazen dört karo ile oluşturulan kompozisyonların merkezinde yerini almıştır. Mimar Kemalettin Caddesi'nde yürüdüğünüz bir gün bu yazı aklınıza gelirse, kafanızı hafifçe yukarı kaldırıp bu nazarlıkları mutlaka görmelisiniz.

Ne zamandan beri inandık nazara tam olarak bilmesek de çeşit çeşit nazarlıklarla hem kendimizi hem de yapılarımızı korumaya devam ediyor oluşumuz bir birikimin aktarımı değil midir sizce de?

Yaşayan İzmir'in, yaşayan öyküsünün iki tanığı,
70 yılı aşkın iki öykü… Yaşadıkça değişen İzmir'in öyküsü.

TAKSİCİLERİN ÇINARI

İKİ İNSAN, İKİ ÖYKÜ…

Hakan KOCAHAL

Teyfik baba, Rüzgar Bekir, Asabi Burhan, Varyemez Hamdi, Kaleli Hüseyin, Yaygara Adnan, Dörtbuçuk Ali, Yağcı Şakir, Çöl Cavit, Ayarcı Cavit, Kokoreç Mustafa, Yalı Teyfik, İpek Hayri, Hara Yusuf, Ciğerim Mehmet, Kelle Hikmet, Ganimet Apti, Cırcır Mustafa, Cırcır Turan, Barurt Mehmet, Zezik İbrahim, Arap Yusuf…

Onlar bir zamanlar İzmir'in en ünlü taksicileriymiş. Şimdi birçoğu aramızda yok. Yaşayanlar da mesleklerini onurlarıyla yapmaya devam ediyor.

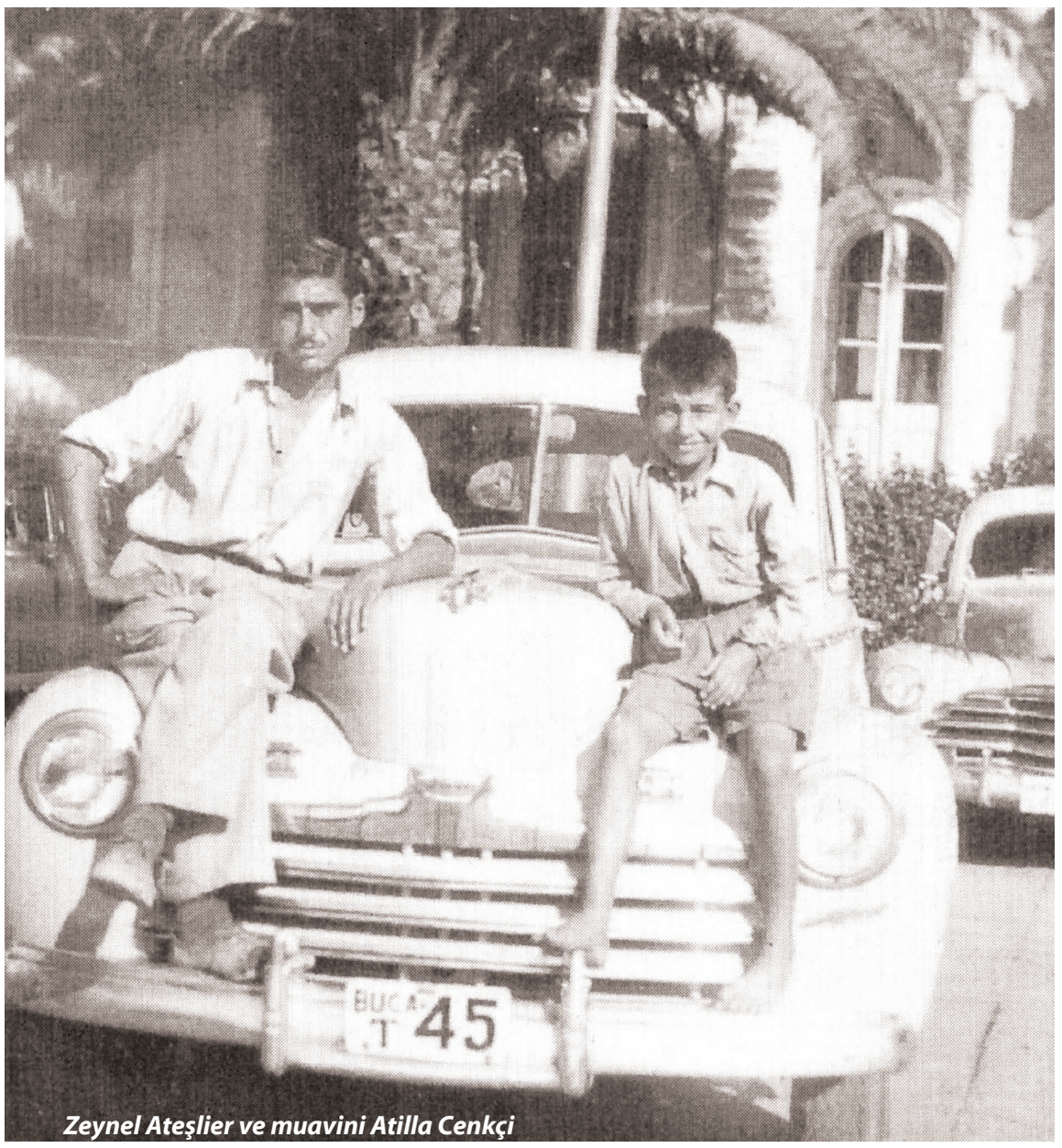

Zeynel Ateşlier ve muavini Atilla Cenkçi

Zeynel Ateşlier

Zamanı nasıl harcadığımız, aslında nasıl yaşadığımızla ilgili. Milenyum çağının çocuklarının çoğu 'Bilgisayardan, 'I-pod'dan, televizyondan önce hayat var mıydı' sorusunun yanıtını merak ediyorlar.

Evet, bu alet edevat olmadan da hayatımız vardı! Hem de son derece eğlenceli bir hayat. Şimdiki yaşamla eski yaşam arasındaki en büyük fark, zamanı algılayış biçimindeydi. Eski yaşamda, kentte olsun, köyde olsun, ağır ağır geçen bir zaman vardı. Ahmet Haşim'in "Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden" dizesinde olduğu gibi. Ağaç gölgelerinde ağır ağır çaylar içilir, aynı öykü belki 100'üncü kez yinele-

Zeynel Ateşlier

Abdülselam Hepşendeniz

nir, ama sanki ilk kez duyuluyormuşçasına kahkahalar atılırdı. Arkadaşlık, komşuluk, samimiyet, bir başka şekilde ifade edilirdi, yaşanırdı. Ağaç gölgesinde tekrar tekrar anlatılan ve gülünen öykülerde olduğu gibi! Aynı öyküyü tekrar tekrar anlatmayı o yılların Türk filmlerinde de görmedik mi? Bir aile faciası...” Malum zengin oğlan fakir kız hikâyesi. Yüzlerce kez izlediğimiz!

Akide şekeri gibi giyinen kadınlar, ince bıyıklı adamlar, dikdörtgen arabalar... İşte o yıllardı. Bin dokuz yüzlü yılların tam ortası. Yaşayan İzmir'in, yaşayan öyküsünün iki tanığı ile tanıştıracağız sizi. 70 yılı aşkın iki öykü… Yaşadıkça değişen İzmir'in öyküsü…

Zeynel Ateşlier… 78 yaşında… O, İzmirli taksicilerin Ağabeyi. Lakabı “kaptan”. Okulda parlak bir öğrenciyken zamanın gençleri gibi o da araba tutkunuymuş. Bir yandan okurken, hafta sonları da tamirci çıraklığı yapıyormuş. Onun deyimiyle mektebi bitirince, belediyenin açtığı direksiyon sınavına girmesiyle hayatı değişmiş kaptan amcanın. Bir arkadaşı vasıtasıyla İzmir'in 45 plakalı taksisinde şoförlüğe başlamış. Hiç kaza yapmamış. Şoförlükte çok önemli bir kural vardır diyor ve ehliyeti olanları uyarıyor, “Gaz pedalına fazla yüklenmeyeceksin, ibreye yüzü göstermeyeceksin”.

“Bir zamanlar İzmir inci gibiydi” derken gözleri yaşarıyor… Yeşildere'de balık tutup, yüzdüğü günleri anlatıyor. “O yıllarda taksicilik onurlu bir işti. O yıllarda ticarilerde muavinlerimiz olurdu. Benim Atilla Cenkçi (siyah – beyaz fotoğrafta) isimli bir muavinim vardı. Görevi arabayı yıkamak, müşterilere kapıyı açmaktı. Yolculukta müşteri sigaramı istedi, ben arabayı durdururdum, Atilla'da bakkaldan alır gelirdi.

Zeynel Ateşlier

Böyle işler yaparlardı muavinler. Yolcu sayısı arka koltuğa sığmayınca onun da yeri bagaj olurdu.”

“Şimdi İzmir gibi, taksicilik de değişti” diyor kaptan amca. Bütün taksiciler birbirlerini tanırmış. Zamanın ünlü taksicilerini anlatıyor bize. O, Enver Ağa'nın arabasında çalışırmış. Yalnız soyadlarını hatırlayamıyor. Hatıralardan geriye kalan sadece lakapları olmuş.

Teyfik baba, Rüzgar Bekir, Asabi Burhan, Varyemez Hamdi, Kaleli Hüseyin, Yaygara Adnan, Dörtbuçuk Ali, Yağcı Şakir, Çöl Cavit, Ayarcı Cavit, Kokoreç Mustafa, Yalı Teyfik, İpek Hayri, Hara Yusuf, Ciğerim Mehmet, Kelle Hikmet, Ganimet Apti, Cırcır Mustafa, Cırcır Turan, Barurt Mehmet, Zezik İbrahim, Arap Yusuf… Onlar bir zamanlar İzmir'in en ünlü taksicileriymiş. Şimdi bir çoğu aramızda yok. Yaşayanlar da mesleklerini onurlarıyla yapmaya devam ediyor.

“Eskidendi… Çok eskiden” sözüyle başlıyor Abdülselam Hepşendeniz de anlatmaya. O da İzmir'in yaşayan eski taksicilerinden. Eşrefpaşa Taksi Durağı'nın ağabeylerinden. İzmir'in canlı şahitlerinden. “Bir daha dünyaya gelsem yine taksici olurdum ama bir şartla” diyor ve ardından hemen cümlesinin devamını getiriyor, “Yine o yıllarda. İzmir çok başkaydı. Kordonu başkaydı, güneşi başkaydı. İmbatı biz yaşadık, siz sadece duyuyorsunuz” diyor. “Mesela Eşrefpaşa'da herkes birbirini tanırdı. Şimdi bakıyorum sadece filmlerde oluyor böyle şeyler” derken bir de soru soruyor sorgularcasına; “Ne değişti?”

“Ne değişti de böyle olduk?” 1955 yılında geçmiş direksiyonun başına. Okurken babası ona kaynak ustası olacaksın diyerek bir ustanın yanına vermiş. Ama onun içindeki şoförlük tutkusu hiç bitmemiş. İyi bir kaynak ustası olmuş ama ehliyetini alır almaz gönlündeki işe başlamak için kolları sıvamış. Bir arkadaşının vasıtasıyla başlamış taksi hikayesi. “İzmir'de 2.5 liraya gidemeyeceğiniz yer yoktu. Müşterilerimiz de saygın insanlardı. Gerçekten insanların birbirlerine saygı duyduğu yıllardı” diyerek hüzünleniyor. İzmir gibi taksiciliğin de kabuk değiştirdiğini söylüyor yılların taksicisi Abdülselam Hepşendeniz. “Şimdi taksicilik de çok değişti. Gazetelerden okuyorum. Bankalar bile taksicilik yapmaya başlamışlar. İşsiz mesleği olmuş taksicilik. Yapacak bir iş bulamayan taksici olayım bari diyor.” Şoförlüğün saygın bir meslek olması gerektiğini söyleyen Abdülselam Hepşendeniz, kendisine taksiciyim diyenlerin gelişen ve değişen dünyaya ayak uydurmaları gerektiğini söylüyor.

Bir güzel adam:
Erkan Velioğlu

Atilla KÖPRÜLÜOĞLU

Öncelikle... Onunla ilgili olan her şeyi - gelişigüzel, içimden geldiği gibi - sıraladım yazıda... Altınordu'nun "simge" isimlerinden. Kaptanlarından... Yaşayan "unutulmaz..."

İzmir'e, Ege'ye, 40 yıl futbolcu ve çalıştırıcı olarak hizmet etmiş bir "futbol misyoneri..."
Parasını /sevgisini/sofrasını dostları ile paylaşmayı en iyi bilen, topçunun/taraftarın/komşusunun -es cümle- "herkesin sevgilisi" olabilmiş "Canoğlu Can Bir Abi"dir...
Yiğit, mert, sevdalı, vefalı...

73 yaşında, hala - üzerinde fotoğrafta gördüğünüz gibi - Altınordu formasını "kuşanmaktan" son derece keyif alan "sıkı" gönüldaş...
--
Çok "renkli" bir yaşama sahip... Rizeli... Espiri makinası...

"Başbakan olsun (!) diye" 9 yaşında İstanbul'a gönderilmiş ama futbolcu olmuştur" kendi ifadesi ile...
İstanbul Erkek Liseli...
Yeraltı dünyasının bir zamanlar önemli isimlerinden Dündar Kılıç; dayısıdır. Racon bilir!
Yine o günlerin 'Yılmaz Güney-Nebahat Çehre aşkına –birinci derece - tanıklık edenlerdendir... "Bal Mahmut" Mahmut Baler'den daha tatlıdır söyleşileri...
Futbol yaşamı 16 yıldır, oynamadığı maç sayısı, 4'tür...
Liglerimizde "Lefter'den sonra en çok maç oynayan" futbolcudur...
Şimdiki topçulara bir bakın... 3 maç oynar, 6 maç yoklar!
24 yıl da antrenörlük yapmıştır...
İlginçtir; İzmir'in, Anadolu'nun topçuları, İstanbul'a transfer düşlerken, Karagümrük'ten Altınordu'yu seçmiştir.
"Futbolun Bilgesi" karşılıklı oynadığı Bülent Buda; "İstanbul'dan gelip, İzmirli olabilendir" der...
Laf aramızda, Can Baba (Yücel) gibi ağzına küfür de yakışır...
16 Mayıs 1981'de, İngiliz "Guardian" Gazetesi'ne göre, dünyada en kalabalık seyircinin (Atatürk Stadı - 80 bin kişi) izlediği Karşıyaka maçında, bir hafta sonra şampiyon olacak Göztepe'nin başındadır.
--
Milli formayı da kuşanmış "Bir Güzel Adamdır" Taçsız Kral Metin Oktay ifadesi ile...

Beyaz gömlek hastası "Kentin Yakışıklısı"dır…
"Şiir" gibi top oynamış, "Şiir okuyarak" arkadaşlarını soyunma odasında motive etmiş, antrenörlüğünde de futbolcularını...
Göztepe'nin "unutulmaz" kaptanlarından ''Cengaver" lakaplı İsmail Sütçü'den:
"Öyle şiirler okurdu ki. Çok ağlayarak sahaya çıktığımız, sonra da kazandığımız oldu.

O; Erkan Hoca..Erkan Abi..Erkan Baba..
"Biz Başka Severdik/ O Sebepten (Altınordu'dan) Başka Sevemedik" der Nazım'ı anımsatarak…
Hep "Duygu Yüklü/İyilik Meleği/Cesur Yürek" Erkan Velioğlu'dur dillendirmeye çabaladığımız...
Bülent Buda, Göztepe'nin Atletico Madrid zaferinin "Bombacı"sı Halil Kiraz, Altınordu Markası Yeddiemini S. Mehmet Özkan, Altaylı ''Zagor" Zafer Bilgetay, Göztepeli İsmail Sütçü, Altınordulu takımdaşı Hikmet Orhunbilge ile Özdere'deki evinde çok güzel futbol söyleşileri yaparız..

Doymayız, doyamayız muhabbetine..
Hayranızdır 11 yıl önce yitirdiği çok sevdiği sevgili eşi Emel Hanım için söylediği şu tümceye:
"Adamlık; Her Gün Aynı Kadına Aşık Olmaktır!"
Seni Çok Seviyoruz Erkan Abi...
İyi ki Varsın...
Kalbine Değen Kalpler Çok Olsun..

Erkan VELİOĞLU

KNK

Erkan VELİOĞLU Atilla KÖPRÜLÜOĞLU

Türk kadını ilk defa tiyatro sahnesinde

Ahmet GÜREL
İTK Uşakizade Köşkü Md.

Latife Hanım

Gazi'nin Uşakizade Köşkü'nde yaşattığı ilkleri yazmaya devam ediyorum. Sabahat Filmer Hanım da Latife Hanım'ın davetlisi olarak gittikleri Uşakizade Köşkü'nde yaşadıklarını şöyle anlatmıştır:

"Latife Hanım'ın söylediği günde kararlaştırıldığı gibi Cemil ile köşke gittik. Yaver Muzaffer Bey bizi bekliyordu. Gazi'nin yazı odasına girdik. Pencereye yakın bir koltukta oturuyordu.

Gazi Mustafa Kemal Paşa ile konuşmak kolay değildi. Cümlesine başlamadan, içinizi okumak istiyormuş gibi üstünüzde duran kudretli bakışları, her kelimeyi incelermiş gibi durduktan sonra ahenkli sesi karşısında insanın kendisine hâkim olması ve rahat konuşması imkânsızdı.

Kapı açıldı, Latife Hanım içeri girdi. Sinemada gördüğü kadınların durumuna üzüldüğünü söyledi. Kadınları değiştirmek için konferanslar düzenlenmesi, evleri dolaşarak onlarla yakından ilgilenilmesi gerektiğini belirtti.

Ben çoktan harekete geçtiğimizi söyledim. Birden Gazi söze girdi:
'Tutuculuğun kurbanı yalnız cahil olanlar değil. En iyi propaganda vasıtası olan tiyatronun kadın sanatkârları da yasaktan kurtulamıyor. Artistlerimiz film çevirdikleri halde sahnelere çıkartılamıyor. Yerlerini Türkçe şiveleri bozuk olanlara mecbur ediliyorlar' dedi. Gazi birden sustu. Sonra şöyle dedi:

'Müdürleri ile görüşüp kız öğrencilerin sahneye çıkmalarını söyleyeceğim. İlk oyunlarda halkı alıştırmak için başı kapalı çıkabilirler.'"

Bu görüşmeden bir iki hafta sonra, Gazi'nin verdiği bir direktifle, Türk kadınlarına sahneye çıkma yasağı kaldırılmıştır. Bu yasağın kaldırılması; Türk kadınları için İzmir'de atılan bir başka önemli adım olmuştur. Bu önemli olaya geçmeden önce, ilk kez tiyatro sahnesine çıkan ve hemen sahnede kalması engellenen Afife Jale'nin, yaşadıklarını izleyelim:

Afife Jale, girdiği konservatuar sınavını kazanmış ve 1920'lerde kaçak olarak, "Tatlı Sır" adlı oyunla sahneye çıkmıştır. İlk perde büyük bir başarıyla kapanmış, ama Afife'nin ikinci perdede oynamasına izin verilmemiştir. "Perde niye açılmıyor, kız neden sahneye çıkmıyor" diye bağıranlara Halit Fahri Bey, şöyle cevap vermiştir:

"Ne için çıkamayacağı var mı? Çıkamaz. Bu gece de çıkamaz, haftaya da. Bekleyelim. Türk kadınının serbestçe sahneye çıkacağı devrimi."

Evet, İzmir'de o gün gelmiştir. Türk kadınının serbestçe sahneye çıkacağı o günün nasıl gerçekleştiğini adım adım izleyelim. Gazi, İzmir'e her gelişinde Türk Ocağı'nı ziyaret etmiş ve sinema, tiyatro ve konser etkinliklerine katılmıştır. 12 Temmuz 1923 günü Pierre Loti vapuruyla Darülbedayi sanatçıları İzmir'e gelmişlerdir. Birinci Kordon'da Palas Sineması'nda tiyatro sahneleyecek olan sanatçılar, sinemanın sahnesi uygun olmadığından sahneyi kendileri yeniden yapmışlardır. Darülbedayi sanatçıları adına Behzat, Muvahhit Rafet ve Şadi, Gazi'yi Uşakizade Köşkü'nde ziyaret etmişlerdir. Vasfi Ziya Bey, sanatçıların Gazi tarafından kabul edilişini ve yaşananları şöyle anlatmıştır:

"…İstiklal Savaşı yılları boyunca, bütün milletin sayıkladığı bu güzel şehre, Darülbedayi sanatkârları ilk defa geliyordu. Kadroda daha hiç sahneye çıkmamış olan Bedia Muvahhit, Ulviye ve Behire hanımlar gibi İslam dinine mensup kadınlar da vardı. Çünkü Müslüman Türk kadını çekişmesi, Türk tiyatrosu yakın tarihinin en önemli bir bölümünde yer tutar. İstanbul'da Afife ile başlayan 'Müslüman kadının sahneye çıkabilme mücadelesi'ni, Şeyh-ül İslam efendinin kazanmasıyla tiyatrocular mağlubiyete uğramış ve böylece Müslüman Türk kadını sahneden uzaklaştırılmıştı.

Gazi Mustafa Kemal Paşa da buradaydı. Acaba Gazi oyunlarına gelir mi endişesi ta İstanbul'dan beri zihnimizi kurcalar dururdu. İzmir'e çıktığımız günde ilk sorduğumuz soru da şu olmuştu.

Dediler ki: 'Gazi hazretleri, öyle sizin duyduğunuz kimseler gibi kibirli bir insan değildir. Yanına kabulünüz için yapacağınız müracaatın, tiyatroya gelmeleri için yapacağınız davetin reddedileceğini hiç zannetmeyiz.'

Behzat, Muvahhit ve Şadi'yi Darülbedayi sanatçıları adına Paşa'nın oturmakta olduğu Uşakizade Muammer Bey'in köşkünde huzura kabul edildiler."
Vasfi Ziya Bey, o günü şöyle anlatmaya devam etmiştir:
"Bunlar da Mustafa Kemal Paşa'yı herkes gibi zaferlerinden ve resimlerinden tanıyordu. Paşa'nın fikri görüşü, tutumu hakkında hiçbir bilgileri yoktu. Bu kabul büyük adamla ilk karşılaşma idi. Bizim elçilerimizin vazifesi yalnızca: 'Efendim, pazar akşamı temsilimize teşriflerinizi rica ederiz' demekten ibaret değildi. Bunlar aynı zaman da Müslüman kadının sahneye çıkmasına da izin isteye-

Bedia Muvahhit

ceklerdi. Kendilerinin anlattıklarına göre, huzura girince, üçünü de bir sessizlik kaplamış. 'Bu işi nasıl açar, lafa nereden girer de, ne yolda sözü yürütebiliriz' diye. Öyle ya; karşılarındaki: mütareke senelerinin Sadrazamları gibi sıradan bir insan değil; Fatih'ler Yavuz'lar gibi bir Başbuğ. Yaptığı büyük işlerle heybetleşen böyle bir insanın karşısında onu kızdırmadan, onun azarına uğramadan meseleyi açabilmek?

'Efendim izin verilirse beraberce geldiğimiz Türk hanımlarına da sahnede vazife vererek temsillerimize iştirak ettireceğiz.' diyebilmek ne gibi bir karşılığa bizi bırakırdı? İster misin, bu söz üzerine kızsın da: 'Vay bre zındıklar! Gidi kâfirler! Müslüman kadınlarını dünyaya göstermeye mi geldiniz! Defolun oradan' diyiversin!'

Behzat diyor ki: '*Şadi, korkuya yakın bir heyecan içinde öyle dalmış da düşünüyordu ki; Paşa kendisine hitaben: 'batıdan-doğuya doğru da seyahatinizi uzatacak mısınız?' Der demez, göz bebekleri adeta dondu… Yutkunmak istedi, onu da başaramadı. Ben ne olursa olsun karşılık olarak: 'Evet efendim' dedim.*

Bizim üç aza, bu zor durumun verdiği heyecan içinde ispinoz gibi düşünürlerken, Gazi 'Türk hanımlarıyla beraber geldiğinize pek memnun oldum. Onları güzel şiveleri ile sahneden dinlemek pek zevkli olacak' deyince heyet üyeleri geniş bir nefes almış. Behzat Budak diyor ki: 'Meğer o yalnız Türk kadınlarının İzmir'e beraberimizde geldiklerini değil sahneye çıkan Türk kadınlarının İstanbul'da başına gelenleri de biliyormuş.'

Rahmetli Muvahhit'in bana anlattığına göre, Türk kadınları hakkındaki yukarıda anlattığım cümlelerin sonu şöyle idi: 'Darülbedayi bu memleketin sanat hayatında çok sevilen ve çok sevimli bir çiçektir. Türk hanımlarının iştirakiyle bu çiçek daha da serpilecek, daha sevimli bir hale gelecektir.'

Heyet üyeleri de bu güzel sözler ve takdirler karşısında ağlamaklı bir hal ile veda edip heyecan içinde otele döndüler.

İzmir'de; Gazi, 'O oynasın' deyince, hemen sahneye çıkmaya hazırlandım. Çünkü 'Gelip seyredeceğim' demiş.

Bende heyecan, 'Ayol ben nasıl çıkarım, nasıl yaparım? Filan…' O gece oynanacak oyun 'Ceza Kanunu…'

'Baş kadın oyuncu rolüne hazırlan' dediler. Bir genç kadın rolü, Sacide'yi oynayacağım. Ne halde olduğumu düşünemezsiniz. Sonunda, Gazi sahneye geldi. İzmir, yangından yeni çıkmıştı; onun ayakları küller, çamurlar içinde ve o haliyle sahneye geldi. Piyesi çok beğendi ve İzmir civarını da dolaşıp temsiller vermemizi istedi. Denizli, Manisa'yı dolaşmamızı söyledi. Sonra bana döndü:

'Yalnız, oralarda, hemen sahneye başın açık çıkma' dedi.

'Neden Paşam' dedim.

'Oralarda halk, savaştan yeni çıktı. Bir Türk kadınının sahneye çıkmasına, hem de başı açık çıkmasına hemen alışılamaz, başına başörtüsü gibi bir şey tak, öyle çık, sonra gitgide alışacaklardır. Türk kadını, layık olduğu, medeni seviyeye kavuşacak, medeni dünyada hak ettiği yeri alacaktır.'

29 Temmuz 1923 Pazar günü akşamı Kordon boyunda sahnesi bizim tarafımızdan geçici yapılmış olan Palas Sineması salonunda Gazi Mustafa Kemal Paşa hazretlerinin katılımıyla Darülbedayi, ilk temsilini vereceğini ilan etti."

Bedia Muvahhit, 31 Temmuz 1923 tarihinde İzmir'de ilk kez sahneye çıkışını şöyle anlatmıştır:

"Eşim Muvahhit, İzmir'e arkadaşlarıyla bir turne yapmıştı. Ben de gittim. Gazi Mustafa Kemal Paşa, merak etmiş, sordurmuş:

'Sahnede kimler var' diye. Onlar da:

'Ermeni hanımlar var' demişler. Gazi, o zaman Muvahhit'e:

'Niye senin karın çıkmıyor? O oynasın! Gelip seyredeceğim' demiş. Gazi'nin benim sahneye çıkmamı istemesi de şundandır:

'Ben, Ateşten Gömlek filminde oynamıştım. Halide Edip Hanım davet etmişti. Ona da tavsiye eden, Muhsin Ertuğrul Bey'di. Daha önceleri de bir iki Türk kadını sahne tecrübesi yapmıştı. Örnek olarak Afife Jale'yi verebilirim. Onlara çok zorluk çıkarmışlar. Fakat ben doğrudan doğruya Gazi'nin izniyle çıktığım için, tam tersine, son derece ilgi ve takdirle karşıladılar. Büyük övgü aldım."

İbnürrefik Ahmet Nuri'nin 'Ceza Kanunu' adlı oyunu büyük bir başarı ile gerçekleşmiştir. İzmir, Türk kadın haklarında bir başka dönüm noktasına daha şahitlik yapmıştır. Gazi'nin istemiyle, tiyatro sahnesine ilk Türk kadını olarak çıkan Bedia Muvahhit, başta Gazi olmak üzere, bütün komutanların alkışlarını almış ve onları selamlayarak örneğini yaşamadıkları bir heyecanı tatmışlardır. Birçok sahada hak ettiği davayı kazanmış olan Türk kadını, bu imtihanı da başarıyla vermiş ve Türk sahnesine 'Milli İrade' ile yerleşip sahip olmuşlardır.

Cemil ve Sabahat Filmer

Afife Jale

DİKİLİTAŞ SOKAĞI

Henüz Agora'nın ortaya çıkarılmadığı bir dönemde, Namazgah olarak anılan bölgeyi Mezarlıkbaşı'ndan yukarı doğru bölen ve Dikilitaş Sokağı olarak bilinen sokaktan bir görünüm.

KNK

Agora-Kadifekale aksı ve İzmir'in Roma Tiyatrosu

24 Ekim 1930 gecesi İzmir'in o meşhur gök gürültülü, şimşekli ve yıldırımlı haliyle gökyüzü sanki patlarcasına yarılır. Belki de yüzyılın sel felaketine maruz kalır İzmir. Namazgâh olarak bilinen ve kullanılan bugünkü Agora kazı alanı içinde bulunan bir çitlembik ağacı devrilir ve ağacın köklerinin boşalttığı yerde açılan boşluğun altında kalıntı olduğu anlaşılır.

İlhan PINAR

Heyamola Yayınları tarafından projelendirilen ve yayınlanan 41 yazar, 41 kitap, 41 semt arasında yayınladığım 21 numaralı kitabın adını "Saklı Mazi: Kireçlikaya-Dibekbaşı" koyarken, amacım İzmir'in mazisinin burada saklı olduğuna dikkat çekmekti. Hellenistik, Roma, Bizans, Aydınoğulları, Osmanlı, Erken Cumhuriyet izleri yoğun olarak bu ve yakın çevre semtlerdedir. Yani bu semtler katman katman kültür kompartımanlarından oluşmaktadır.

1930 yılında meydana gelen sel felaketi sırasında devrilen çitlembik ağacının köklerinin boşalttığı çukurdan ortaya çıkarılan Agora; varlığı uzun yıllardır bilinen, ancak son yıllarda ortaya çıkarılması için yoğun çaba harcanan Roma Tiyatrosu; Kadifekale, Sütveren Tanrı Annesi (Sütveren Meryem/Panaghia Galatoussa) adı verilen su kültü/ayazma; 13. Yüzyıl'da Kuzeybatı Kıbrıs'ta kurulan "Panaghia Kikou Manastırı"na bağlı olarak inşa edilen "Panaghia Kikou Şapeli"; Emir Sultan Türbesi, camiler, yatırlar, kiliseler, stadyum hep bu bölgede yer alan kalıntılardır. İzmir'in kültür mirası burada yatmaktadır.

Aslında İzmir sözlerde göklere çıkarılsa da uygulama ve yazılı anlamda "Hint Fakiri" bir kenttir. Günümüzde; Luigi Storari'nin

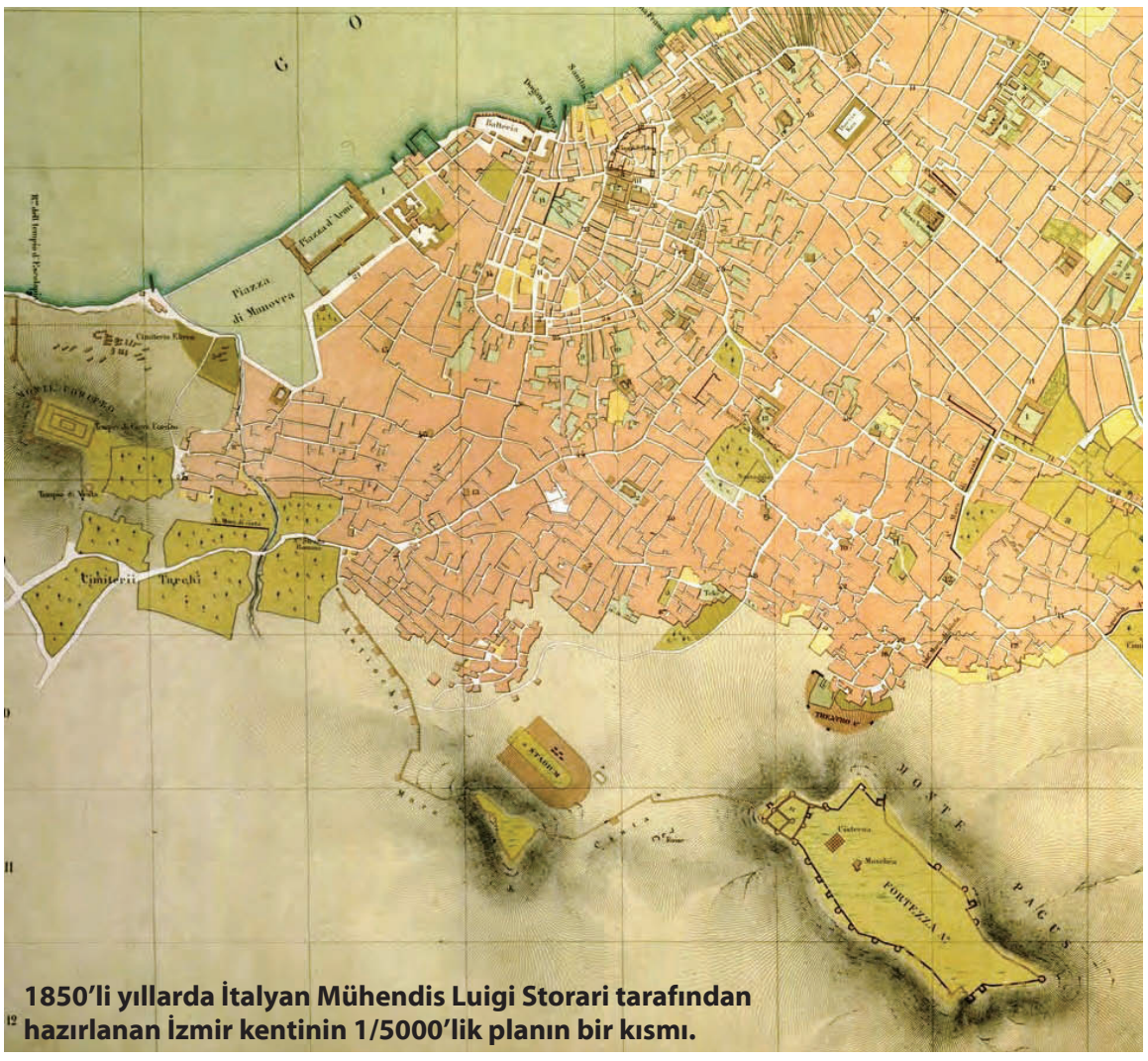

1850'li yıllarda İtalyan Mühendis Luigi Storari tarafından hazırlanan İzmir kentinin 1/5000'lik planın bir kısmı.

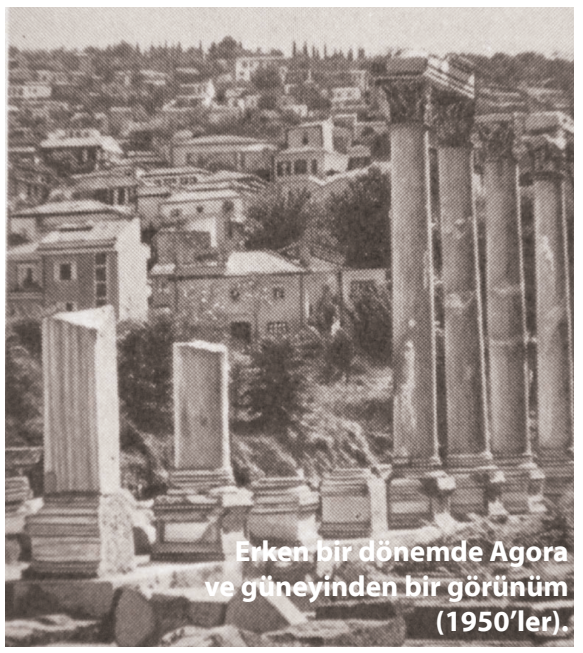

Erken bir dönemde Agora ve güneyinden bir görünüm (1950'ler).

1850'lerde hazırladığı 1/5000'lik planın bir karış ötesine geçebilmiş değiliz. Ortak yanımız sadece şu; Storari'nin planındaki alanın yüzölçümü 280 hektar, bugün "Tarihsel Bölge" olarak ilan edilen alanın yüzölçümü 270 hektardır. Yaklaştığımız tek konu yüzölçümü bakımından olmuştur. Ne 19. Yüzyıl'da yapılan tarihsel topografya çalışmalarından ne de ondan sonra bu çalışmaların üzerine konan bilgilerden haberdar değiliz!

Kadifekale ile stadyum arasında bir zamanlar yer alan ve Aziz Polikarp adına inşa edilen kilise, Aziz Polikarp'ın sonradan Yusuf Dede (bu konu oldukça karmaşıktır ve açıklanmaya muhtaç halde beklemektedir!) adını alan yatırı ve daha neler neler...
24 Ekim 1930 gecesi İzmir'in o meşhur gök gürültülü, şimşekli ve yıldırımlı haliyle gökyüzü sanki patlarcasına yarılır. Belki de yüzyılın sel felaketine maruz kalır İzmir. Namazgâh olarak bilinen ve kullanılan bugünkü Agora kazı alanı içinde bulunan bir çitlembik ağacı devrilir ve ağacın köklerinin boşalttığı yerde açılan boşluğun altında kalıntı olduğu anlaşılır. İzmir'in unutulmaz valisi Kazım Dirik'in talimatıyla başlatılan çalışmalar sonunda toprak altından bir Agora ortaya çıkar. Selahattin Kantar'ın başkanlığında ve İzmir Cezaevi'nde yatan mahkûmların çalıştırılmasıyla kazı işleri başlatılmış olur...

Roma tiyatrosu

Bu aks üzerinde hiç kuşku yok ki en değerli kalıntılardan birisi de İzmir'in Roma Tiyatrosu'dur... Bu tiyatro ile ilgili çok şey

Batı Avrupalıların Sütveren Tanrı Annesi, Rumların Panaya Galatoussa ve Türklerin Sütveren Meryem olarak andıkları ayazmanın girişi.

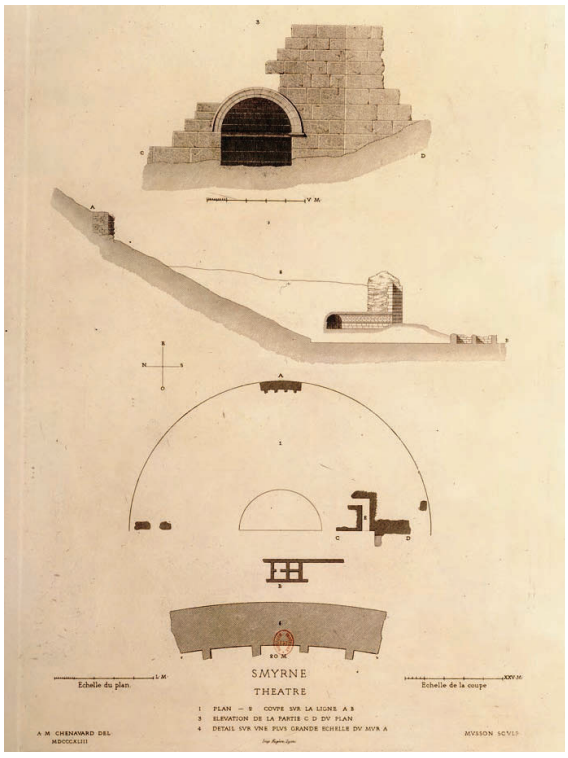

1840'lı yıllarda İzmir'i ziyaret eden Fransız Mimar A. Marie Chenavard ile birlikte seyahat eden Fransız Ressam Etienne Rey tarafından yapılan tiyatroya ilişkin çizimler.

18. Yüzyıl Ortalarında İzmir kenti ve Körfezi.

söylenmiştir ama çok şey yazılmamıştır. Birçok konuda olduğu gibi tiyatro konusunda da yazılı kaynak bırakanlar sadece araştırmacılar ve seyyahlardır... Fransa'nın 18. Yüzyıl sonlarında Atina Konsolosu olan ve Paris ile ters düşerek İzmir'e yerleşen ve İzmir'in tarihsel topografyasına inanılmaz katkılar koyan L. Fauvel'in el yazmalarından kaç kişi haberdardır. Baron Anton Prokesch von Osten'in 19. Yüzyıl İzmir'inin tarihsel topografyasına yaptığı katkıların farkında olan var mıdır acaba? Tiyatro ile ilk yazılı bilgi aktaran isim, Fransız Diplomat Balthasar de Monconys olmuştur. 1648 yılında 37 yaşındayken İzmir'e de uğrayan Monconys, bize tiyatroya ilişkin ilk bilgi aktaran ve görece en sağlam haliyle gören ilk kişidir. Yüzyıllar boyunca İzmir'e uğrayan çeşitli seyyahlar da tiyatro ile ilgili bilgiler aktarmıştır. Ancak ilk ciddi araştırma sonuçlarını görmek için Otto Berg-Otto Walter adlı mimar ve arkeolog olan iki Avusturyalıyı beklemek gerekecekti.

Berg-Walter'in önemi

Berg ve Walter ikilisi 1917 yılı boyunca tek tek evlere girerek tiyatro üzerine ayrıntılı bilgi toplamaya çalışırlar. O tarihlerde bölgeye yerleştirilen Girit göçmenlerinin de konukseverliği ve destekleriyle (Çünkü ikilinin araştırma yapabilmesi için evlerini bu iki yabancıya açmışlar ve onların rahat çalışmasına olanak sağlamışlardır.) verili tarihsel bilgileri tersine çevirecek derecede bulgular saptarlar. Yani tiyatronun Büyük Vezir Han'ın yapımında kullanıldığı tezini çürütecek şekilde bilgiler ortaya koyarlar. Ancak bir talihsizlik yaşanır; derledikleri tüm bilgileri ve çizimleri İstanbul'daki Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Büyükelçiliği aracılığıyla bir kurye ile Viyana'ya gönderilmek üzere kendilerine teslim ederler. Bu belgeler günümüze kadar bir daha ortaya çıkmamıştır. Berg-Walter ikilisi ellerindeki notlardan yeniden bir çalışma yaparlar ve bugün elimizde bulunan tek ve biricik kaynağı ortaya koyarlar.

Kocaoğlu'nun ısrarı

Otto Berg ve Otto Walter, çalışmalarının sonunu şu cümleyle bitirir: "Bu çalışmayla amacımız bugüne kadar göz ardı edilmiş olan bir değerli yapı kalıntısına dikkat çekmek, var olanı saptayarak koruma altına almak ve daha sonra rahat bir ortamda yapılacak çalışmalara hazırlanmış bir dosya bırakmak olmuştur. Burada yapılacak bir kazı sonunda antik kalıntı bakımından yoksul olan İzmir, hiç olmazsa büyük bir öneme sahip bir kalıntıya kavuşmuş olacaktır." Bugün tiyatro alanının tamamı kamulaştırılmış ve kazı çalışmaları başlatılmıştır. Bu değerli yapının ortaya çıkarılmasında Sayın Aziz Kocaoğlu'nun gösterdiği ısrarı ve iradeyi göz önünde bulundurmak gerekir. Ancak bölge derinlikli bir topografya çalışmasına ihtiyaç duymaktadır. Buna dair bilgiler elimizde mevcuttur. Sadece kente kurumsal bakış ve vizyon gerekmektedir. Ancak bundan da mahrum olduğumuzu gördüğümü üzülerek belirtmek isterim. Berg ve Walter'in saptadığı gibi, tarih bakımından zengin, kalıntı bakımından yoksul olan İzmir'in göz bebeği gibi bakılması gereken yapı kalıntılarına gereken önem ve özen gösterilmelidir...

Aziz Polikarp'ın mezarı olarak kabul edilen mezarın 20. Yüzyıl başlarındaki görünümü.

"Su damlası" gibi bir semt

Santa Veneranda'dan su cenneti Damlacık'a

YAŞAR ÜRÜK
(İzmir Araştırmaları Topluluğu)

"Bir şehirde var olan yer adları, o şehrin tarih içindeki yerinin en önemli göstergelerinden biridir. Yüzyılların içinden gelen "Kadim" şehirlerimizin semt, mahalle ya da sokaklarında yaşayan adlar; aynı zamanda o şehrin geçmişini günümüze taşıyan değerlerdir. Bu tür adlar kesinlikle rastlantısal değildir, mutlaka bir öyküleri vardır."

Yukarıdaki sözleri "Bahribaba" hakkındaki araştırma yazımın girişinde yazmıştım. Burada bir kez daha tekrarlamanın yararlı olacağını düşünüyorum. Çünkü öyküsünü anlatmaya çalışacağım semt İzmir şehri için en az Karataş kadar önemli, en az Darağacı kadar gizemli bir semt olan Damlacık...

Tamamlanmak üzere olan Konak Tüneli yapımı sırasında yaşanan kamulaştırma ve yıkım tartışmalarıyla gündeme gelen Damlacık semti, İzmir tarihi içinde benzeri olmayan bir bölge olma özelliğini günümüze kadar sürdürmüştür. Bu benzersizlik iki nedene dayanmaktadır. Bunlardan ilki İzmir'in eski yerleşim bölgelerinden biri olmasına karşın, her zaman taşıdığı sessiz duruş içinde adının pek dillenmemesi, diğeri ise tıpkı bünyesinde taşıdığı sessizlik gibi, İzmir araştırmaları içinde de günümüze değin bu semtle ilgili olarak hemen hiç bir araştırmanın yapılmamış olmasıdır. Bu araştırma da, bu boşluğu doldurmak, bu önemli eksikliği gidermek için yapılan ilk çalışmadır.

Damlacık üzerine yaptığımız çalışmada bir kez daha tanık olduk ki; bölge İzmir şehrinin "su" ve "çeşme" ile ilgisi başta gelen semtidir. Hatta Damlacık için "Sokak çeşmeleri cenneti" ifadesini rahatlıkla kullanabiliriz. Bölgede akmasa da halen varlığını görebildiğimiz çok sayıda çeşme bu savın en önemli kanıtlarından biridir.

Sözün burasında İzmir'in tarih içindeki suyollarının bölge ile ilişkisine bakmanın yararı vardır: "Binlerce yıllık geçmişe sahip İzmir kentinin su ihtiyacını karşılamak üzere inşa edilmiş, uzun mesafeden su getirme sistemleri konusunda kapsamlı ilk araştırma XIX. Yüzyıl sonlarında Alman Arkeoloji Enstitüsü'nün çalışmaları çerçevesinde Georg Weber tarafından yapılmış, bulguları 1899'da enstitünün yıllığında yayınlanmıştır.[1] Arada geçen sürede, konunun ayrıntılarına daha fazla inecek, çağdaş haritalar üzerinde bu suyollarının geçkisini tam olarak belirleyecek çalışmalar yapılamamış olduğu gibi, kentin kullanım alanının sürekli büyümesi yüz yıl kadar önce belirlenmiş kalıntıların pek çoğunun bugün artık yerinde bulunmamasına yol açmıştır. Bu suyollarının başlıcaları şunlardır:

a- İzmir'in doğusundan, Nif Dağı'nın güney yamaçlarında, Arapdere'nin en üst kesimlerindeki Karapınar'ın sularını Kadifekale'ye (Pagus dağı) ileten, Melez Çayı'nı taş borulu ters sifonla geçen antik Karapınar suyolu;

b- İzmir'in güneyinden, Kısıkköy yakınındaki Akpınar'ın sularını Bayramyeri yakınında, eskiden değirmenlerin bulunduğu kesimin yakınındaki Zeus Akraios Tapınağı'na kadar ileten antik Akpınar suyolu;

c- İzmir'in güneydoğusundan, Buca'nın doğusundaki Kanlıgöl - Kaynaklar yöresi sularını Melez Çayı'nı yüksek su kemeriyle aşarak, Kadifekale'nin doğu eteklerinden dolaşarak ileten antik ve daha sonraki dönemlerde de kısmen yararlanılmış olan Buca suyolları;

d- İzmir'in güneyinden, Kozağaç yöresi pınar sularını, Melez Çayı'nı yüksek su kemeriyle aşarak ileten, muhtemelen Osmanlı döneminde "Osmanağa suyolu" olarak da yararlanılmış olunan Kozağaç suyolu;

e- İzmir'in güneydoğusundan, Şirinyer yakınında kaynayan pınar sularını, Melez Çayı'nı yüksek su kemeriyle aşarak ileten Osmanlı dönemi Vezir suyolu;

1 Eserin çevirisi ile birlikte kapsamlı bir araştırma için bkz: "İzmir'in Suyolları" Georg Weber. (Türkçeleştiren ve Yayına Hazırlayan: İlhan Pınar) (İzmir Büyükşehir Belediyesi yayını, İzmir 2011)

f- İzmir'in doğusundan, Tepecik'in kuzey yamaçlarından kaynayan, muhtemelen antik dönemde de yararlanılmış olan suları ileten, Kapancıoğlu suyolu." [2]

Bölgedeki varlığı bilinen iki tapınaktan biri olan Zeus Akraios Tapınağı'nın yerinin günümüzdeki konumla; Bayramyeri'ndeki eski hal binası yerine inşa edilen Doktor Selahattin Akçiçek Kültür Merkezi'nin hemen altından Birleşmiş Milletler Caddesi (Varyant) üstündeki eski öğrenci yurdu binasına doğru uzanan sırtta olduğunu söyleyebiliriz. Kısıkköy yakınlarında 130 m. yüksekte bir kaynaktan çıkan suyun denizden yaklaşık 75 m. yükseklikteki tapınağa getiren su sistemi 27 km. uzunluktadır. Bu mesafedeki kanal işçiliği bize bu tapınağın ne kadar değerli olduğunu gösterirken, diğer yandan hem çok yakınından geçen bir hatta sahip Mal Deresi ve Santa Veneranda suyundan neden yararlanılmadığı sorusunu da beraberinde getirmektedir. Veneranda suyunun düşündüğümüz kaynağı tapınağın bulunduğu noktadan kot olarak biraz daha aşağıda bir noktadadır. Ancak Mal Deresi, tapınağın hemen üstündeki bölgede ve çok daha yukarıdaki bir kottan aşağıya inmektedir. Bu durumda tapınağa su sağlandığı dönemde derenin debisinin, tapınağın yoğun su ihtiyacını karşılayamadığı düşünülebilir. Öte yandan bir başka olasılık da o dönemlerde Mal Deresi'nin var olmaması ve sonraki yıllarda güçlü bir deprem sonrası oluşmasıdır.

"Su" konusundan söz ederken Damlacık ve çevresinin İzmir şehrinin gelişimi içindeki durumuna bakmakta yarar vardır. Bu konuda sonuç çıkarabileceğimiz önemli malzemeler gezginlerin anıları ve gravürler ile bazı arşiv belgeleridir.

İzmir'in Türklerin eline geçtiği XIV. Yüzyıl'da, Damlacık bölgesinde konut yerleşimi olmadığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Bölgede izini sürebileceğimiz en eski yapı ise Azize Veneranda adına inşa edilmiş bir küçük kilisedir. Kilise günümüze ulaşmamış olsa da bölgede bulunan ve Veneranda adını taşıyan su ise günümüzde hala akmaktadır. Bu nedenle öncelikle uzun yıllar bölgenin adı olarak anılmış olan "Veneranda" üzerinde durmak gerekmektedir.

Latince'de "Saygı" ya da "Saygı duyulan" anlamını taşıyan bir sözcük olan Veneranda, Hristiyan aleminde 26 Temmuz 143 tarihinde hayata veda etmiş bir azizenin adıdır. Bu adın zaman zaman çeşitli kaynaklarda "Veneria" ya da "Venerina" olarak da kullanıldığı görülür. Hakkında çeşitli söylenceler bulunan Galya doğumlu Azize Veneranda, Antoninus Pius'un imparatorluğu döneminde Roma'da öldürülmüştür. (Foto 1) Galya, dönemin Avrupa'sında günümüzdeki Fransa, İtalya'nın kuzeyi, İsviçre ve Almanya'nın batı bölümleri ile Hollanda'nın bir kısmı ve Belçika'yı içine alan çok büyük bir bölgeye verilen addır.

Santa Venera ya da Veneranda kültünün Hristiyanlık aleminde XVII. Yüzyıl'dan itibaren yayılmaya başladığı görülür. Ancak bu adın Avrupa'dan çok daha erken yıllarda İzmir'deki bir bölgede aynı adlı bir kilise ile birlikte kullanılmış olması ilginç bir durumdur.

Bu konuda düşünülebilecek olasılıklardan biri şövalyeler olabilir. Santa Venera bazı şövalyeler tarafından kendi azizeleri olarak kabul edilmiştir. Bunlar arasında, Kanuni döneminde Rodos'tan Malta'ya göç etmek zorunda kalan şövalyeler de olabilir. Bununla ilgili bir izi Malta'nın başkenti La Valetta'da, eski kent merkezinin batı yönünde yer alan Santa Venera yerleşim yeri ve aynı adı taşıyan kilisenin varlığında görebiliriz. Santa Venera, yerleşimin şövalyeler döneminde başladığı bölgenin "Koruyucusu" olarak kabul edilmektedir.

Tarih içinde, İzmir'de yakın çevrede (Kemer'deki mezarlıktan önce) iki ayrı İngiliz mezarlığı görülür. Bunlardan birincisi sonraları Gurabai Müslimin Hastanesi'nin inşa edileceği eski mezarlık alan, diğeri ise Kırım Savaşı'nda yaşamını yitiren İngiliz askerlerinin gömülü bulunduğu ve Değirmendağ'da bulunan azınlık mezarlarının en üst bölümünde (Güney yönünde) yer alan mezarlık. Bunların dışında üçüncü İngiliz mezarlığının Santa Veneranda'da bulunduğu bazı kaynaklarda belirtil-

2 "İzmir'in Tarihi Su Getirme Sistemleri" Prof. Dr. Ünal Öziş, İnş.Yük. Müh.Yalçın Özdemir, İnş. Müh. Akın Kosova, İnş. Müh. Abdullah Çördük (İzmir Su Kongresi bildirisi, 4-5 Haziran 1999, s. 45-56)

Azize Veneranda

mektedir. İlk iki mezarlıktaki mezarların İngiltere'ye götürülmesine karşın bu mezarlıkta bulunduğu söz edilen yüz kırk mezarın akibeti ile ilgili bilgimiz bulunmamaktadır.

Hiç kuşku yok ki bölgenin özelliğini sağlayan şey Damlacık semtinin sırtlarından çıkan, kısa bir mesafe kat ettikten sonra denize yakın bir noktada Mal Deresi'ne karışan kaynak suyudur. Bu suyun üç dine bağlı kişilerce de kutsal varsayılması ilginçtir. Hıristiyanlarca "Santa Veneranda Suyu" olarak anılırken, Yahudi cemaati tarafından "Rabbimizin Pınarı" ve Müslümanlarca "Rum Kızı Suyu" adlarıyla anılan bu kutsal su adına bölgede bir de kilise (bazı kaynaklarda manastır) inşa edilmesi, semtin önemini arttırmaktadır.

Kilise oldukça eski dönemlerde inşa edilmiştir. Kesin olmamakla birlikte İzmir'deki benzer yapıların ilklerinden biri olma olasılığı da düşünülebilir. Çünkü XVII. Yüzyıl başlarına gelindiğinde gerek gezginlerin anlatımlarından gerekse gravür çizimlerinden kilisenin artık var olmadığı, ancak yıkıntıların görülebildiğini bilmekteyiz. Buna örnek çizimlerden birini de Hollandalı avukat ve besteci Laurens van der Hem'in (1621-1678) koleksiyonunda görürüz. Bu koleksiyondan oluşan kitapta[3] yer alan ve dönemin İzmir'ine ait çizimler arasında yer alan "Manzara. St. Veneranda manastır kalıntıları" gravüründe ve aynı döneme ait benzer gravürlerde de kiliseden ancak kalıntılar kaldığı açıkça görülmektedir.

Gezginlerin yazdıkları eserlerde Veneranda adının kullanımına en erken tarihli eserlerden biri olarak Père Pacifique'in XVII. Yüzyıl'ın hemen başlarında yayımladığı kitabını gösterebiliriz. Burada bölgede iki eski kilise yıkıntısından söz edilir. Bunlardan biri kaleye yakın bir bölgede yer alan Sen Polikarp kilisesi, diğeri ise aşağılarda bulunan Santa Veneranda kilisesidir.[4]

Fransız gezgin Jean de Thevenot, henüz yirmi üç yaşında geldiği İzmir ile ilgili anılarında, (Foto 2) Pagos Tepesi'ne bu bölgeden çıktığını görürüz. Kaleye çıkmak için Santa Veneranda'dan uzanan bir yolu izleyerek, buradaki Ortodoks kilisesinden sonra, amfitiyatro ve Polikarp'ın mezarından da söz eder. [5]
İngiliz gezgin Sir Paul Rycaut, 1682 yılında

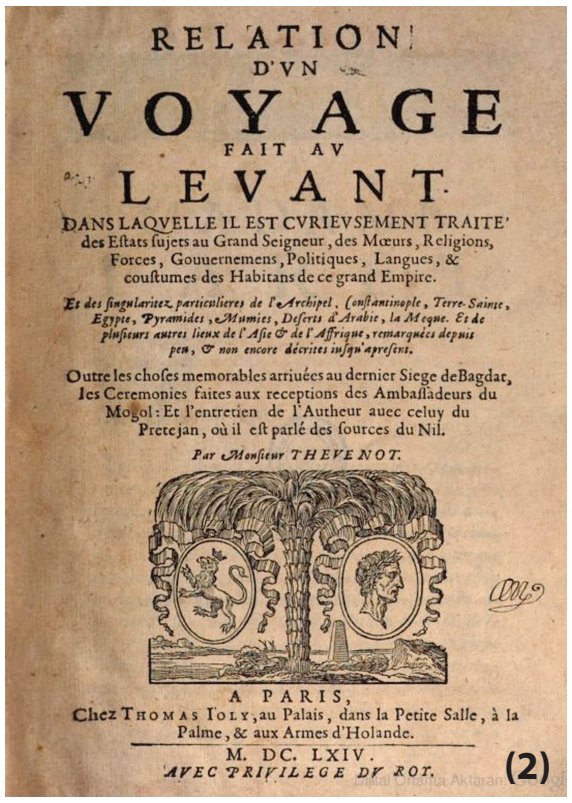
RELATION
D'VN
VOYAGE
FAIT AV
LEVANT.
DANS LAQVELLE IL EST CVRIEVSEMENT TRAITE'
des Eſtats ſujets au Grand Seigneur, des Mœurs, Religions,
Forces, Gouuernemens, Politiques, Langues, &
couſtumes des Habitans de ce grand Empire.
Et des ſingularitez particulieres de l'Archipel, Conſtantinople, Terre-Sainte,
Egypte, Pyramides, Mumies, Deſerts d'Arabie, la Meque. Et de
pluſieurs autres lieux de l'Aſie & de l'Affrique, remarquées depuis
peu, & non encore décrites juſqu'apreſent.
Outre les choſes memorables arriuées au dernier Siege de Bagdat,
les Ceremonies faites aux receptions des Ambaſſadeurs du
Mogol: Et l'entretien de l'Autheur auec celuy du
Pretejan, où il eſt parlé des ſources du Nil.
Par Monſieur THEVENOT.
A PARIS,
Chez THOMAS IOLY, au Palais, dans la Petite Salle, à la
Palme, & aux Armes d'Holande.
M. DC. LXIV.
AVEC PRIVILEGE DV ROY.
(2)

basılan "Histoire Des Trois Derniers Empereurs des Turcs" adlı eserinde (Foto 3) "Santa Veneranda'daki aynı adlı çeşme"den söz eder. Rycaut, 1626 yılında Agora semtinde doğmuş olan ve "Mesihlik iddiası"nda bulunan Yahudi din adamı, Sabetay Sevi'nin "Bölgenin önemini belirten davranışlarda bulunduğunu ve hemen Veneranda çeşmesinin yakınında bulunan annesinin mezarını ziyaretinde, günahlarından da affedilmesini istediğini" yazar.[6] Kitaptaki metinlerden hem Veneranda suyunun hem de o bölgedeki deniz suyunda yıkanmanın arınma açısından oldukça önemli olduğunu görürüz.
1683 yılında Londra'da basılan "Two Journeys to Jerusalem" adlı gezi anılarında da yine çeşmeden söz edildiğini görürüz. Buradaki anlatımda Yahudi mezarlığından söz edilerek "Mezarlığa yakın olan Santa Veneranda çeşmesi" ifadesi kullanılır. [7] Gezginlerin 1666 yılında yaptıkları gözlemler arasında çeşmenin bulunduğu bölgenin "Arınma duygusu yaratan özel bir alan" olduğu da belirtilmektedir.

1678 ve 1680 yıllarında iki kez İzmir'e gelip, izlenimlerini 1698 yılında "Deelen van Klein Asia" adıyla yayımlayan Hollandalı ressam Cornelis de Bruyn, kısa zaman sonra "Voyage au Levant" adıyla Fransızca'ya da çevrilecek olan bu eserinde bölgeden şöyle söz eder:

"Aziz Veneranda, aynı adı taşıyan tepenin eteğinde bir bölgedir ve aşağılarda, Rum ve Ermeni mezarlıklarının bulunduğu çukurlara kadar uzanır. İngilizlerin, Fransızların ve Hollandalıların da aşağı yukarı aynı yerde mezarlıkları vardır ve bu azınlık mezarlıkları alçak duvarlarla çevrilidir. Yahudi Mezarlığı ise, daha aşağıda, deniz kıyısındadır." [8]

Gezginler genelde yanlarında ayrıca iyi bir ressam da taşırlar ve bunlar ülkelerine döndükten sonra, daha önceden eskiz olarak çizdikleri kentlerin görüntülerini kitapta yer alacak biçimde şekillendirirler. Bruyn aynı zamanda iyi bir ressam olduğundan kitabına mükemmel bir İzmir çizimi (Foto 4) ekleyerek, şehrin görüntüsünü bir anlamda ölümsüzleştirmiştir. İzmir'in en güzel gravürlerinden biri olan bu çizimde, Damlacık'a denk gelen ve henüz yerleşimin görülmediği bölgede Veneranda adı-

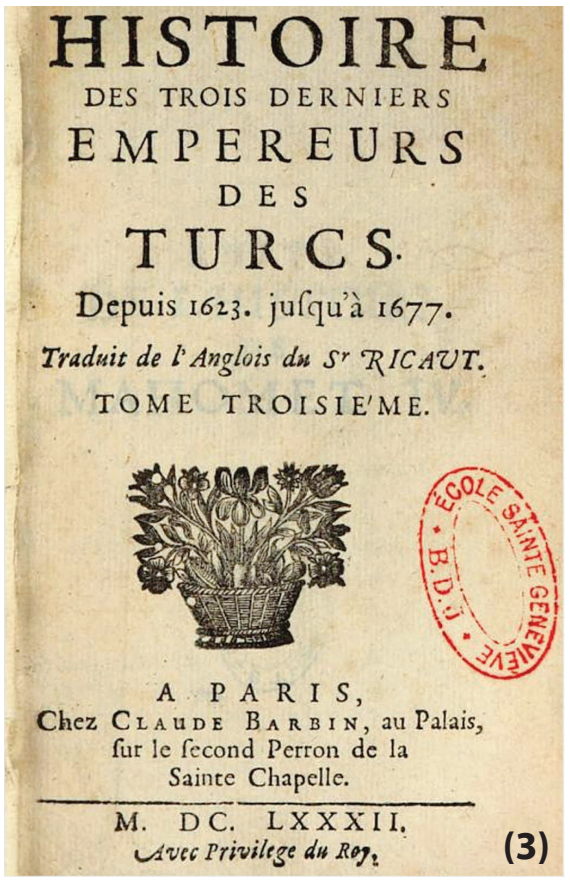
HISTOIRE
DES TROIS DERNIERS
EMPEREURS
DES
TURCS.
Depuis 1623. juſqu'à 1677.
Traduit de l'Anglois du Sr RICAUT.
TOME TROISIE'ME.
A PARIS,
Chez CLAUDE BARBIN, au Palais,
ſur le ſecond Perron de la
Sainte Chapelle.
M. DC. LXXXII.
Avec Privilege du Roy.
(3)

3 "The Atlas Blaeu-van Der Hem of the Austrian National Library: The World of a Seventeenth-Century Collector" Groot de Erlend (Book 7) (2006)

4 "Relation du Voyage de Perse Saict par le R. P. Pacifique de Provins..." Père Pacifique (Paris 1631, s. 11) (Bu kaynak için İlhan Pınar'a teşekkür ederim.)

5 "Relation d'un Voyage Fait au Levant" Monsieur Thevenot (Paris 1664, s. 170)

6 "Histoire Des Trois Derniers Empereurs des Turcs. Depuis 1623. Jufku'a 1677" Sr. Ricaut (Paris 1682, s. 528-529)

7 "Two Journeys to Jerusalem" Henry Timberlake - Samuel Brett, (London 1683, s. 160)

8 "Voyage au Levant" Cornelis de Bruyn (Paris 1714, s. 77)

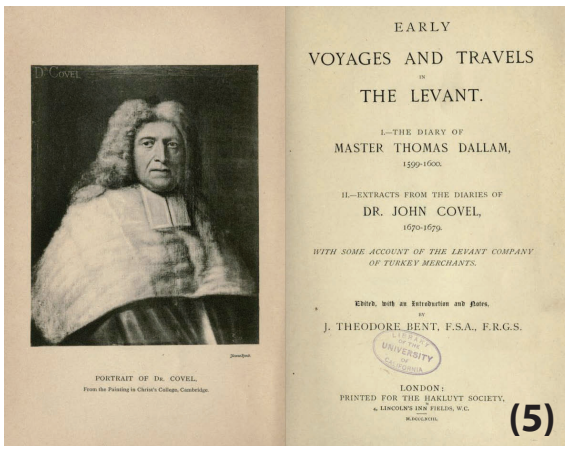

(5)

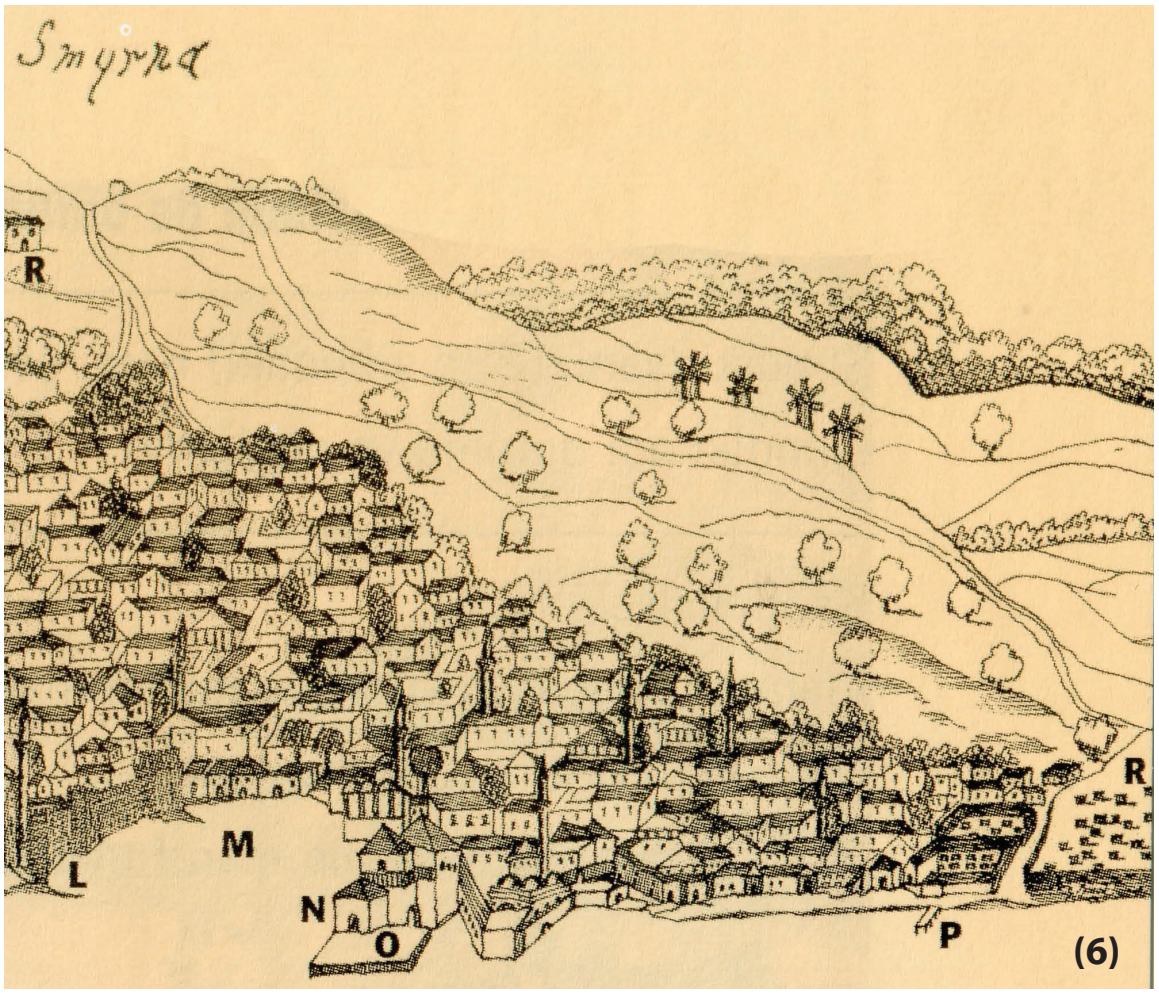

(6)

nı taşıyan kilise yıkıntısı ile aynı adı taşıyan su kaynağı açıkça gösterilmiştir.

Bruyn'un yazdıklarından, bölgedeki azınlık mezarlıkları konusunda da ilginç bilgiler ediniriz. Buna göre Yahudi Mezarlığı'nın güney yönünde, yani Değirmendağ'ın üst yamaçlarında ve Doğu yönünde Rum, Ermeni, İngiliz, Fransız ve Hollanda mezarlıkları da vardır. İngilizlere ait bölgedeki üç ayrı mezarlıktan yukarıda da söz etmeye çalışmıştık ancak bu bölgede Rum, Ermeni, Fransız ve Hollandalı mezarlıklarının bulunması ilginç bir bilgidir. Bu mezarlıklarla ilgili olarak şu ana kadar dilimize çevrilmiş hemen hiç yayın bulunmamaktadır. Hatta Konstantinos Oikonomos'un 1817 yılında bastırdığı eserini, 1868 yılında ve yine İzmir'de "Etude Sur Smyrne" adıyla yayımlayan Bonaventure F. Slaars'in, "Le Bruyn'un yolculuğunu anlatan yapıtını süsleyen İzmir manzarası resminde, bu söylenenlerden her birinin konumu görülüyor. Ben ise bu mezarlıkların izini yeniden bulamadım..."[9] demektedir. Bu söylemden, adı geçen mezarlıkların XIX. Yüzyıl ortasında çoktan tarihe karışmış olduğu anlaşılmaktadır.

Buna karşın bazı kaynaklarda kısa cümlelerle de olsa hem bölgeden hem de burada bulunan diğer azınlık mezarlarından söz edildiği görülmektedir. Bunlara göre "Herhangi bir yolculuk sırasında herhangi bir nedenle ölüp kimlikleri bilinmeyenler genellikle buradaki Ortodoks mezarlığına

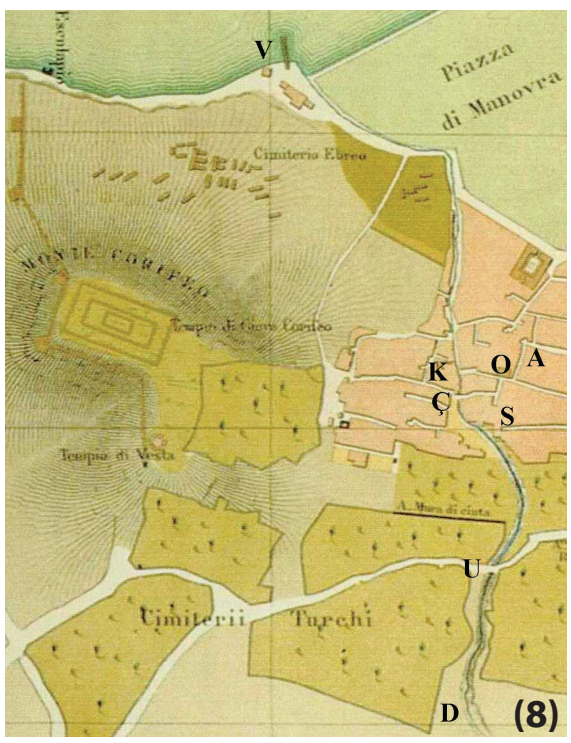

(8)

gömülmektedir. Mezarlık Santa Veneranda Ortodoks Kilisesi'nin yanındadır. İşçilikleri çok görkemli mezarlar da içermektedir."[10]

1801 yılında basımı yapılan eserinde ise Edward Wells, yukarıda belirttiğimiz Paul Rycault'ya gönderme yaparak çeşmeden ve sudan söz eder. "Bölgenin önemi"nden söz eden gezgin "Güney yönündeki tepelerde bulunan rüzgar değirmenlerinin deprem ile sarsılıp yıkıldığını, aşağıda bulunan bataklıkların ölümcül durum aldığını" anlatarak "Aradan bir kaç yıl geçmiş olmasına karşın bataklıkların artık bahçelere dönüştüğünü, yangınlarla bozulan havanın Levant'ın denizciliği ile önemli şehrinde buradan daha sağlıklı ve değerli bir havanın bulunamayacağını"[11] ekler.

"Bataklıklar"dan kasıt, o dönemde bölge henüz ciddi bir doldurulma yaşamadığı için günümüzde tam varyant çıkışında, SSK İşhanı'nın başladığı bölgede yer aldığını bildiğimiz alüvyonlu bölgedir. Alüvyon doğal olarak "Mal Deresi"nin kıyıda biriktirdiği malzemedir. Kitapta sözü edilen deprem ise 1778 yılı depremi olmalıdır. Çünkü bundan bir önceki yıkıcı deprem, kitabın yazımına uzak bir dönem olan 1739 yılında meydana gelmiştir ve yıkıcılığı 1778 depremi kadar değildir.

Öncü şokların 16 Haziran'da başladığı 1778 depreminin asıl yıkıcı dalgası 3 Temmuz tarihinde gece yarısı saatlerde başlar ve 5 Temmuz gününe kadar devam eden yıkıcı şoklardan sonra gelen artçılarla birlikte Temmuz ayı sonuna kadar sürer. Depremden Wells'in sözünü ettiği gibi Değirmendağ bölgesi de oldukça etkilenir.

3 Temmuz'da gece yarısı gelen ilk büyük şok dalgası yaklaşık on beş saniye sürer ve şehrin neredeyse tamamını harabeye çevirir. Birçok evin yanı sıra üç hamam, üç minare ve aralarında öncü şoklardan zaten hasar görmüş olan Büyük (Hisar) Camii'nin de bulunduğu dört cami önemli yıkıma uğrar. Ayakta kalan binalarda büyük çatlaklar vardır ve onlar da yıkılmak üzeredirler. Şehirdeki bacaların tümü devrilmiştir. Camilerden biri, yanındaki elli dükkanın üzerine devrilerek çok sayıda insanın ölmesine neden olur. Bir başka caminin enkazı altında ise kırk kişi kalır. Bunlardan bazıları kurtulabilir. Bedesten ile çarşının kubbeleri hasar görür. Frenk Sokağı'nın Üç Köşe adıyla anılan kısmında bulunan St. Photini Kilisesi yakınlarında bazı yerlerde, yarılan toprağın çökmesi nedeniyle, ağır hasar meydana gelir. Bu depremin neden olduğu hasarın Seydikoy'ün de batısına kadar uzandığı söylenmiş olsa da, ayrıntılı bilgi yoktur.

9 "Destanlar Çağından 19. Yüzyıla İzmir" Konstantinos Oikonomos (1817) - Bonaventure F. Slaars (Etude Sur Smyrne) (1868 Smyrne) (Çeviren: Bilge Umar) (2001 İstanbul, s. 97)

10 "A History of the Levant Company" Charles Wood (Oxford 1935, s. 247)

11 "An Historical Geography of the Old and New Testament" (Volume II) Edward Wells, D. D. (Oxford 1801, s. 267)

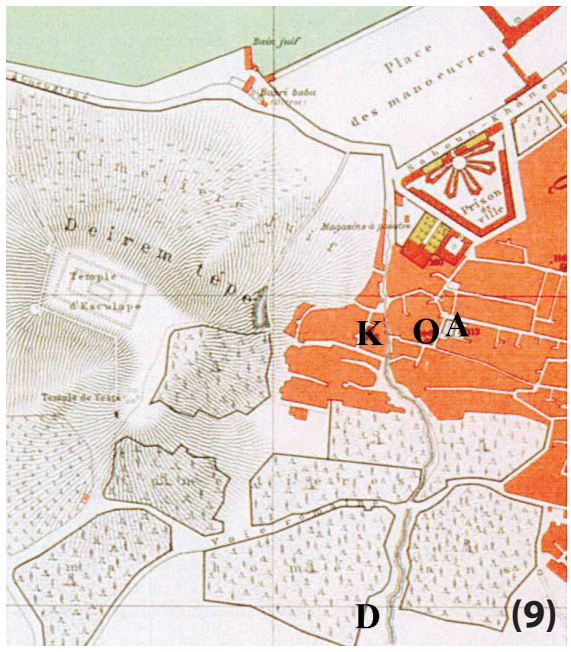

(9)

Yirmi dört saat süren artçı dalgalar da zaten hasar görmüş olan çok sayıda ev, minare ve kamu binasını yere indirir. Halk, evlerini terk ederek açık alanlarda yaşamaya başlamıştır. Ancak 5 Temmuz günü öğle saatlerde yaşanan yeni bir yer sarsıntısının yıktığı evlerden birinde, Fransa Konsolosluğu yakınlarında başlayan yangın, kısa zamanda yayılarak otuz altı saat içinde kentin yarısını küle çevirir. İngiliz, Fransız, Napoli, Dubrovnik ve Venedik konsoloslarının evlerini de yıkarak ilerleyen yangın Santa Veneranda'ya kadar olan binaların neredeyse tümünü yakıp kül eder ve o dönemlerde boş olan Değirmendağ sırtlarında söner. Yangında hayatını kaybeden İzmirlilerin sayısı iki yüzün üzerindedir. [12]

Gezginlerin anılarının yanı sıra Santa Veneranda suyu ile ilgili bilgilere başka yayınlarda da rastlanmaktadır. Bunlardan birinde İzmirli Yahudi din adamı Sabetay Sevi'nin 1666 yılında, sürgünde tutuklu bulunduğu Abydos Kalesi'nden müritlerine yazdığı mektuptan söz edilir. Mektupta Santa Veneranda suyu çeşmesinden de söz edilmektedir. "1666 yazı kalabalıkların bayram günleri oldu. Sevi de Gelibolu'da depresyonu atlatmış, konuşuyor, coşuyordu. İzmir'e bir mektup göndermiş ve 'Annemin mezarını ziyaretle malum duaları okuyanlar, elbette hacıdırlar' demişti. Mezarın yanında bir de çeşme vardı ve pek çok İzmirli Yahudi, bu tebliğe hemen hücum etti. Çeşmenin adı, Yunan Ortodoks Kilisesi tarafından verilmişti: Santa Veneranda. Hacı Yahudiler ona "Rabbimizin Pınarı" dediler." [13]

Öte yandan Londra'daki Public Record Office'de bulunan ve 1605-1702 yılları arasındaki dönemin belgelerini kapsayan defterde bulunan kırk iki Osmanlı fermanı arasındaki bir belgede resmi yetkililerce de bölgeye Santa Veneranda denildiği görülmektedir. Bu belgedeki ifadeye göre XVIII. Yüzyıl başlarında İzmir'i dört yıl haraca kesen eşkıya Sarıbeyoğlu'na karşı alınacak önlemler sırasında "Sarıbeyoğlu kervanla İzmir'e on iki saatlik bir mesafede bulunan Bayındır üzerine yürüyünce, İzmir Kadısı ve ayanları bir defa daha alarm durumuna geçmişler ve Frenklerden isyancıların şehre girmelerine engel olabilmek amacı ile biri St. Veneranda'da ve diğeri

(10)

Dalyan'da mevzilendirecekleri iki gemi istemişlerdir" denilmektedir. [14]

Veneranda adının geçtiği ve konuyla ilgili bilgileri elde edebildiğimiz bir başka önemli kaynak, özellikle gezginlerin yazdıkları kitapları resimlendirmek için çizdikleri ya da çizdirdikleri gravürlerdir.

Örnek olarak inceleyeceğimiz ilk çizim, İngiliz Doktor John Covel'in (Foto 5) el yazması gezi notları[15] ekinde bulunan gravürdür. Lejandı da bulunan ve 1675 yılına tarihlenen gravürün[16] incelediğimiz bölgeyi gösteren bölümünde "P" harfi ile belirtilmiş iskeleden "Santa Veneranda iskelesi ve mezarlıklar" olarak söz edilmektedir. "P" harfinin hemen üstünde yer alan iki mezarlık alandan denize yakın olanı İngilizlere, hemen üstündeki ise Hollandalılara ait mezarlıklardır. Bu mezarlıkların bulunduğu alanda günümüzde Devlet Hastanesi eski binası bulunmaktadır. Lejandda Fransızlara ait mezarlığın da kilise yanında bulunduğu notu da yer almaktadır. Mezarlıkların hemen sağ yanında görülen akarsu Mal Deresi'dir ve bu akarsuyun Değirmendağ üzerindeki değirmenlerin önünden yükselerek günümüzdeki Eşrefpaşa semti sırtlarındaki Beştepeler bölgesinden geldiği açıkça çizilmiştir. Derenin denize ulaştığı bölümün diğer yanında ise Yahudi Mezarlığı görülmektedir. (Foto 6)

Bu çizimden de anlaşılmaktadır ki Veneranda adı sadece bir kutsal suya ait olmayıp, bölgeye de ad olmuştur.

Gezginlerin anılarının yanı sıra harita ve planlarda da bölge ile ilgili ilginç ve sağlıklı verilere rastlanabilmektedir. Luigi Storari tarafından yaratılan 1856 tarihli İzmir planında[17] D harfi ile işaretli Mal (Damlacık) Deresi'nin günümüzdeki Beştepeler semtindeki kaynağından doğduktan sonra Kuzey yönüne akışı ve Ulu Mezarlık ortasından geçen, günümüzde Eşrefpaşa Caddesi'ne dönüşecek olan Uluyol'un bu bölgede U harfi ile belirtilmiş noktada altından geçtikten sonra (bu geçit günümüzde de vardır ancak ağzı kapatılmış durumdadır) bir bölümü günümüzde de görülebilen IX. Yüzyıl şehir surunun iç ke-

(12)

narını izleyerek Ç ile işaretli ve bir zamanlar Santa Veneranda çeşmesinin bulunduğu küçük alana varmaktadır.

Eski şehir suru boyunca uzanan günümüzdeki 429. sokağın, daha önceki adının "Dere Sokak" olması da derenin yatağını takip etmesinden dolayıdır. Storari çiziminde derenin burada da meydanın altından geçtiği görülmektedir. Bu alttan geçişin izleri bölgede bu gün de seçilebilmektedir. (Foto 7) Buradan Kuzey yönüne doğru yönlenen dere yatağı Sarı Kışla'nın talim alanı kenarını izleyerek Körfez kıyısında son bulmaktadır. Derenin denize aktığı noktanın yanında ise yukarıda sözünü ettiğimiz Santa Veneranda İskelesi görülmektedir. (Foto 8)

12 "Türkiye'de ve Komşu Bölgelerde Sismik Etkinlikler" N. N. Ambraseys - C. F. Finkel (Ankara 2006, s. 152-153)

13 "Sabatay Sevi. Mesih mi? Sahte Peygamber mi?" Gershom Scholem (Burak Yayınları, Ocak 2001, s. 320)

14 "Sarıbeyoğlu'nun İzmir'e Yürüyüşü ve Avrupalı Tüccarlar" Necmi Ülker (http://egeweb2.ege.edu.tr/tid/dosyalar/IV_1989/TIDIV-1989-04.pdf) (s. 46)

15 "Early Voyages and Travels in the Levant" Thomas Dallam, John Covel, James Theodore Bent (Londra 1893)

16 Gravürün alındığı kaynak: "19. Yüzyıl'da İzmir Kenti" Rauf Beyru (Literatür Yayınları, İstanbul 2011, s. 13)

17 Luigi Storari planı. Kaynak: Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi.

1876 yılına ait Lamec-Saad planında da[18] Damlacık Deresi denize ulaştığı son nokta dışında bütünüyle görülmektedir. Plandaki K harfi Kılcı Mescidi'ni (Damlacık Camii), O harfi Odunkapı Camii'ni, A harfi de Aliağa Camii'ni göstermektedir. Ancak bu planda derenin hapishane yakınlarında zayıfladığı ve Sabunhane Caddesi ağzında da zemine karışmakta olduğu görülmektedir. Belki de bunun nedeni suyun bu bölümlerde "dağıtım"ının yapılmış olmasıdır. Çünkü XVIII. Yüzyıl başında Damlacık Deresi suyunun "boşa akması" nedeniyle Nevşehirli Damat İbrahim Paşa 1720 yılında harekete geçer ve dönemin padişahı III. Ahmet'ten aldığı izinle suyun adıyla anılan mescit ve sabunhanelere akıtılmasını sağlar. Öte yandan 1856 planında gördüğümüz iskelenin batı tarafının doldurularak buraya "Yahudi Banyosu" adı verildiği görülmektedir. Bu planın ilginç noktalarından biri ise Bahribaba Türbesi'nin de işaretlenmiş olmasıdır. (Foto 9)

(13)

Semtin içinden doğan Santa Veneranda suyu, aynı adlı çeşmenin bulunduğu küçük alanda Damlacık Deresi'ne karışmaktadır. İlginçtir ki günümüzdeki 930. Sokak çıkmazı üzerinde, günümüzde aynı noktada bir çeşmeye dönmüş kaynaktan doğan bu su (Foto 10) iki planda da gösterilmemiştir. Kaynağın bulunduğu sokağın daha önceki adı "Rumkuş Sokağı"dır. Santa Veneranda suyuna geçmiş yüzyıllarda Müslümanlar tarafından "Rumkızı" suyu dendiğini anımsarsak sokağa verilen adın buradan dönüştüğünü düşünebiliriz.

XX. Yüzyıl'ın hemen başına tarihleyebildiğimiz ve İngilizler tarafından çizilen İzmir Su Şebekesi Planı'nın bölge ile ilgili bölümünde sözünü ettiğimiz küçük meydandaki çeşmenin varlığını görebiliriz. Küçük meydanın (Foto 11) ortasında yer alan kare tabanlı ve dört kenarında da sebili bulunan bu çeşmenin varlığı 1930'ların başlarına kadar birçok plan ve çizimde görülmekteyse de, daha sonraları neden yok olduğu hakkında bilgimiz bulunmamaktadır. Adeta bir çeşmeler cenneti olan Damlacık semtindeki neredeyse tüm çeşmeler kurumuş ya da akmaz hale dönmüşken; Santa Veneranda suyunun hem de oldukça iyi bir debiyle hala akıyor olması da bir başka ilginç noktadır.

(16)

Bu çeşmelerden bazıları şunlardır:

Mustafa Efendi Çeşmesi: Damlacık Mescidi'nin, 448. Sokak cepheli avlu duvarı üzerindedir. Harap durumdaki çeşmenin kitabesinde "1796 yılında Mustafa oğlu Mustafa Efendi tarafından yaptırıldığı" yazılıdır. (Foto 12)

Mühürdar Ahmet Ağa Çeşmesi: Bir zamanlar Uzunyol olarak söylenen Eşrefpaşa Caddesi'nin sonunda ve Damlacık Yokuşu'nun başında, 446. ve 427. sokaklar köşesinde bulunan Odunkapı Camii'nin son cemaat yerindedir. Bu çeşme 1739 yılında, Mühürdar Ahmet ağanın vasiyeti gereğince, Gedik Hacı Mustafa Efendi tarafından aynı sokakta bir evin önüne yaptırılmışsa da; sonraları caminin içine alınarak giriş kapısının yanına kurulmuştur. (Foto 13)

Odunkapılızade Hacı Mehmet Ağa Çeşmesi: Hacı Mehmet Ağa tarafından yaptırılmış olduğu bilinen çeşme günümüze ulaşmamıştır.

Bu arada yakın zamana kadar Damlacık Camii yanındaki eski adı Kılcı olan 448. Sokak merdivenleri üzerindeki mazgaldan zaman zaman sesini duyduğumuz Damlacık Deresi, Konak Tüneli yapım çalışmalarından olumsuz etkilenmiş görünmektedir. Herhalde tünel çalışmaları derenin yer altındaki yatağını etkilemiş olmalıdır ki, kısa zaman önce daha önce görmediğimiz bir değişiklik olmuş ve Damlacık Camii'nin Kuzeybatı yönündeki temelinin oturduğu tonozun taşları arasından su çıkmaya başlamıştır. (Foto 14) Bu cami için çok tehlikeli bir gelişmedir. Çünkü önlem alınmaz ise adım adım temeli oyacak olan o su, zaten tünel çalışmaları nedeniyle ciddi çatlaklar oluştuğunu gördüğümüz Damlacık Camii'nin onarılamaz zarar görmesine neden olabilecektir.

Eski adı İğneci olan 426. Sokak'ta yer alan Damlacık Camii'nin, XVIII. Yüzyıl başlarında inşa edildiği tahmin edilmektedir. "Kılcı" adıyla da anılan medresenin, aynı sıralarda İzmir'de yaşayan Kılcızade ailesi tarafından yaptırıldığı ya da onartıldığı düşünülmektedir. Büyük bölümünün sonradan yok olduğu sanılan bir haziresi de bulunmaktadır. Bu bölgede olduğu düşünülen ünlü Asklepion tapınağının bir bölümünün camiin temelleri altında bulunması da olasıdır. Çünkü 1933 yılı Mayıs ayında yapılan bir çalışmada, caminin yanında bulunan mezarlık altında 270 metre uzunluğunda ve iki metre genişliğinde, yer altı mahzenleri olduğu sanılan bir bodrum bulunmuştur. Adını, bağrından doğan pınarın su damlalarından aldığını düşündüğümüz Damlacık bir yazıya sığdırılamayacak kadar gizemi barındıran özel bir semttir. Özenle korunmalı, imar hareketlerinin hoyrat dozer darbelerine mahkum edilmemelidir.

18 Lamec Saad planı. Kaynak: Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi.

Gençlik yıllarında

Tayfur GÖÇMENOĞLU

Sanat yaşamının çok önemli bir bölümü bu güzel kentte geçti. Onun İzmir'le ilgili öylesine anıları var ki. Fuar'da hemen her yıl sahne aldığı gazinonun adı "Çamlık"tı. Gazinonun sahibi, ona öylesine tutkundu ki, adını «Çamlık Senar» olarak değiştirdi. Ve Senar, bu kentte hastalandı. Son nefesini de çok sevdiği İzmir'de verdi.

Müzeyyen Senar

Bir **İzmir** aşığıydı

Müzeyyen Senar, Türk Sanat Müziği'nin Cumhuriyet dönemine damgasını vurmuş en önemli kilometre taşlarından biriydi. Sesi, yorumu, üstün müzik bilgisi ve kendine has kimliğiyle o, gerçek bir divaydı. Ulu Önder Atatürk'ün hayranlığını kazanmış sayılı sanatçılardan biri olan Müzeyyen Senar, bu şansıyla hep öğünür, ancak bunu asla kullanmaz, istismar etmezdi.

Yaşadığı evlilikler, onun özeliydi. Ön plana çıkardığı şey, sadece icra ettiği sanatından ibaretti. İlk evliliğinden kendisine Senar soyadı miras kalmış, ikinci evliliği ise ona biri kız diğeri erkek iki evlat bahşetmişti; Ömer ve Feraye'yi. Sadece Feraye, yaşamında hep yanında yer aldı. Sinema oyuncusu Kuzey Vargın'la on yıl kadar süren evliliği dışında Feraye, annesinin dibinden hiç ayrılmadı.

KİMDİ MÜZEYYEN SENAR?

Müzeyyen Senar, 16 Temmuz 1918'de Bursa'nın Keles ilçesi Gököz köyünde dünyaya gelmişti. Babası "Cerrah" lakaplı Mehmet Bey, kahvehane işletiyordu köyünde. Annesi bülbül sesli Zehra Hanım da çok iyi Kur'an okur, mevlidden mevlide giderdi. Yanında taşıdığı kızı, onun sayesinde çok şeyler öğrendi. Mehmet Bey'le Zehra Hanım'ın kızları dünyaya geldiğinde ona "Hikmet" adını vermişler. Enişte lerini de ilçeye Nüfus Müdürlüğü'ne göndermişler işlemler için. Enişte Bey, "Hikmet adı içime sinmedi. Ben de kızın adını Müzeyyen diye yazdırdım" deyip evdekileri şaşırtmış ama zamanla Müzeyyen adı da çok sevilmiş.

Küçük Müzeyyen, babasının çapkınlıkları üzerine daha dokuz yaşında iken Bursa'yı terkedip İstanbul'a gitti. İki yıl sonra da annesi yanına gelmiş. Birlikte yaşadılar. Ablası İsmet ve ağabeyi Hilmi de İstanbul'a gelince aile daha da güçlendi. Annesi, İstanbul'da da mevlitlere gitmeyi sürdürürken ve ona Müzeyyen de eşlik ederken, küçük kız bir anda sesinin güzelliğinin farkında oldu. Bunu ailesi de farkedince, bir yakınlarının

aracılığı ile İbrahim Dervişzade'nin işlettiği Belvü Gazinosu'nda Türk Sanat Müziği korosuna çıkmaya başladı.

Yıl 1933. Müzeyyen henüz 15 yaşında.
İbrahim Dervişzade, bir gün; Müzeyyen'i kuliste tek başına bir şarkının provasını yaparken yakaladı. Böyle güzel bir ses, onu o kadar etkilemişti.
*Niye tek başına çıkmıyorsun? Cesaretin mi yok" dedi.
Deyiş o deyiş.
Müzeyyen, bunu denedi. Denemekle kalmadı, Türkiye'de solistlik geleneğini de ilk o başlattı..

Cebi biraz para görünce küçük Müzeyyen, Anadolu Musiki Cemiyeti'ne girerek kemençe üstadı Kemal Niyazi Seyhun' ve udi Hayriye Hanım'dan dersler aldı...Lemi Atlı, Mustafa Nafiz Irmak gibi üstatların o zamanki deyimle "rahle-i tedrisinden" geçti.

Zaten Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte Türk Sanat Müziği, altın dönemini yaşamaya başlamıştı. Konservatuvarların kurulması, Türkiye radyolarının müzik eğitimine önem vermesi, gazinoların açılması, plak endüstrisinin gelişmesi ve buna ek olarak radyo ve pikap kullanımının yaygınlaşması, Türk Sanat Müziği'nin daha geniş kitlelere yayılmasına vesile oluyordu. Sadettin Kaynak, Şerif İçli, Selahattin Pınar, Neveser Kökteş gibi, bu müziğe kişilik kazandıran besteciler, başta Yahya Kemal Beyatlı olmak üzere onlara güfte veren şairler, zenginliği daha da artırdılar. Cumhuriyet'in, kadına saygı politikaları çerçevesinde;Türk Sanat Müziği, giderek Rum ve Ermeni sanatçıların tekelinden kurtuluyor, onu icra edebilen Türk kadın sanatçılar, birer ikişer ortaya çıkıyorlardı. Safiye Ayla ve Müzeyyen Senar, elbette bu konuda abideleşen iki isim oldu. Atatürk, tam bir Türk Sanat Müziği aşığıydı ve Müzeyyen Senar'ı bili-

Çok sevdiği köpeğini yanından hiç ayırmazdı

Kürt Beşir(Üge) Müzeyyen Senar'ın önünde kendinden geçmiş halde

yor, tanıyordu. Pek çok meclisinde, onun şarkılarını öylesine büyük bir huşu içinde dinledi ki, bu saatleri, hayatının en güzel anları olarak ifade etti hep.

OLDUGU GİBİ İCRA ETMEK

Müzeyyen Senar, iyi bir müzik eğitimi almıştı. Kendini kabul ettiriyordu artık.1938 yılında Ankara Radyosu'nda bir programda solo şarkılar söyledi. Hem İstanbul Radyosu'dan çok değer verilen genç bir solisti, hem de gazinoların çok aranan bir sanatçısıydı. Münir Nurettin Selçuk, Müzeyyen hanım'ın sesine büyük hayranlık duyuyordu. İstanbul Radyosu'nun bir müzik eğitmeni olarak onu da yanında gör-

Zeki Müren'le

mek istiyordu. Ancak Müzeyyen Hanım, bir yere bağlı kalmak istemiyordu. Gezmek, değişik kentlerde sahneye çıkmak, ona daha da cazip geliyordu. İzmir'e aşıktı. İzmir Fuarı yeni açılmıştı. Ancak Fuar'da gazinolar birer ikişer açılmaya başlamıştı. O, Basmane'deki Ali Ulvi Gazinosu'nda sahne alıyor, Fuar'da sahneye çıkmak için de can atıyordu. Müzeyyen Hanım'ın hem radyodaki, hem de gazinodaki tarzı, eseri olduğu gibi icra etmekti. Kendi yorumunu katmaktan çekinirdi. O yüzden ilginçtir; yeni bestecilerle çalışmadı. Onların bestelerine repertuvarlarında çok az yer verdi. Fuar'da Behçet Uz döneminde başlayan çalışmalar çerçevesinde önce Şehir Gazinosu (Şimdiki İsmet İnönü Sanat Merkezi yakınında) sonra da Göl Gazinosu açıldı. Müzeyyen Senar buralarda sahne aldı. 1950'li yılların sonlarında; kendisi Kuvayı Milliyeci olan ve "Kürt Beşir" olarak anılan Beşir Üge, Fuar'da Çamlık Bahçesi'ni çalıştırmaya başladı. Bu bahçe, uzun yıllar ihtisas fuarcılığının yapıldığı kapalı alanların bitiminde yer alıyordu. İçinde çam ağaçları olduğu için böyle bir isim takılmıştı. Müzeyyen Senar, burada sahneye çıkmaya başlayınca bahçe adeta dolup taşmaya başladı. Beşir Üge, kendisine aşk derecesinde hayranlık duyuyordu. Müzeyyen Senar da bunun farkındaydı, onun o saf temiz sevgisini hiç karşılıksız bırakmadı. Yıllarca dostluk çerçevesinde sürüp gitti bu ilişki. Beşir Üge, bunun üzerine bahçenin adını "Çamlık Senar" olarak değiştirdi. Aynı şekilde yıkılan Şehir Gazinosu yerine yapılan amfitiyatrolu bahçeye de orada sık sık Safiye Ayla sahneye çıkıyor diye Ayla Bahçesi adı verildi.

GECE KULÜBÜNDE TÜRK SANAT MÜZİĞİ

Bu arada Müzeyyen Senar, bir gece kulübü olarak faaliyet gösteren Kübana'da sahne almaya başladı. Onun kendine has bir sahne şovu vardı. Gece kulübü müşterisine hitap etmenin ayrıcalığını çok iyi biliyor ve sahneye hemen her gece bir elinde rakı kadehi olduğu halde çıkıyordu. Gecelerin en renkli adamı olarak bilinen Haşmet Uslu, o kaç gece sahneye çıkıyorsa o kadar gece Kübana'daydı ve en ön yerde oturup onu dinledi. Müzeyyen Senar, Çamlık Senar Bahçesi'nde ağır klasiklere yer verirken gece kulübünde daha hareketli parçalardan oluşan bir repertuvar yeğliyordu. "Dal-

Kübana'da

Onu dinlemek her zaman bir ayrıcalıktı

Sanatının her zaman zirvesinde kalmayı başardı

galandım da Duruldum" bu sahnelerdeonun en gözde parçasıydı. Türkiye'de solo sanatçılığı başlatan Müzeyyen Senar, gece kulübünde Türk Sanat Müziği söyleyen ilk sanatçılardan da biri oluyordu.

Bu süreçte onu üzen bir olay yaşadı. Görevine hep resmi üniforma ile gelen ve daha sonra bir büyük holding başkanının koruma müdürlüğünü yapan İzmir Emniyet Müdürü, konumları ne olursa olsun, sahneye çıkan herkese emniyette birer kimlik dağıtmaya başladı. "Artist Vesikası" denen bu kartı alırken, Müzeyyen Senar gibi bir sanatçı, örneğin bir konsomatrisle aynı sıraya giriyor ve oradaki görevliden aynı muameleyi görüyordu. "Ben sanat icra ediyorum" deyip buna itiraz etti. Ona en büyük desteği Ajda Pekkan verdi. Ama sözünü dinletemediler. Her iki sanatçı da, o müdür görevinden alınıp koruma müdürlüğüne başlayıncaya kadar İzmir'de sahne almadılar.

Ünlü sanatçı, daha sonra İstanbul'a yerleşti ve bir teknede yaşamaya başladı. Onu 1998 yılında Devlet Sanatçısı ilan ettiler. Ve çok sevdiği İzmir'e taşındı. 26 Eylül 2006(da İzmir Güzelbahçe'deki evinde fenalaştı. Beyin enfarktüsü geçirmiş, sol tarafı felç olmuştu.

Nigar Uluerer'le

Bu arada durmadan onu televizyon programlarına çıkarıyorlar, sağlığıyla oynuyorlardı. Oysa doktoru 2004 senesinde Senar'ın sahneye çıkmasını yasaklamıştı. Şarkı söylemesi onun yaşamını riske edebilirdi. 24 Şubat 2008'de uzmanlar, kendisini muayene ederek "Sesini kaybettiği"ne dair rapor düzenlediler ama bunu kendisine asla söylemediler.

Sonrası malum.

Türk Sanat Müziği'nin divası, İzmir'deki evinde ağırlaştı, Darüşşafaka'da tedavi altına alındı.Yine İzmir'e getirildi. Urla'daki Rezidans'a yatırıldı. Orada geçirdiği bir rahatsızlık sonucu kaldırıldığı Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi'nde hayata veda etti. Onun ölümüyle bir dönem de kapandı. Zaten belli çevrelerce unuttturulmaya çalışılan Türk Sanat Müziği'nin Münir Nurettin Selçuk, Safiye Ayla ve Zeki Müren'le oluşturduğu dört ayağı da kırılmıştı artık. Müzeyyen Senar, yıllarca Zeki Müren'e moral veren bir "abla" idi.

Sanat Güneşi'nin henüz 18 yaşında iken doldurduğu ilk plağı "Bir Muhabbet Kuşu"nu dinlerken gözyaşları dökmesi, Zeki Müren›in sanat hayatı boyunca adeta bir güvencesi idi. Keza bugün Bülent Ersoy da sesini Müzeyyen Senar'a benzetmek istercesine bir gayretle ünlenmektedir. Müzeyyen Senar, bir devri kapatan sanatçı oldu ama yeni dönemi açacak sanatçılara da büyük görevler düştüğü ortada.

Osmanlı'nın Batıya Açılan Kapısı: *Smyrna*

15. Yüzyıl'da özellikle kutsal yerlerin, önemli kentlerin görsel, sanatsal ve topografik harita gravürlerinin yapımı ve bunların orijinallerini ve basılı kopyalarını kullanmak Avrupa'da gelenek haline gelmişti.

Tufan ATAKİŞİ

Osmanlı İmparatorluğu'nda yaşayan gayrimüslimlerin Sinai ve Athos dağları gibi kutsal yerlerin yanı sıra Konstantinopolis (İstanbul), Smyrna (İzmir), Efes ve Kudüs'ü ziyaret edenler için üretilen gravür ve kopya baskıları seyyahlar tarafından büyük ilgi görüyordu.

Konstantinos Kaldis, 1800'lü yılların ortalarında Midilli adasından bir Rum Ortodoks papazı olmasının yanı sıra baskı resim ve gravür konusunda kutsal Athos (Aynoroz) Dağı'ndaki atölyelerden aldığı eğitim sonucunda basılı simgeler konusunda uzmanlaşmıştı Midilli adasının Plomari kasabasındaki ruhani görevinin yanında ticaretle de uğraşmaya başladı. Oyduğu gravür ve baskılı ürünleri Konstantinopolis, Smyrna ve Pontus gibi kentlere ticaret yapan Yunanlı yerel tüccarlara satıyordu. Üstelik eserlerinin anlaşılması için de Rumca, Osmanlı Türkçesi ve Fransızca başlıklar koyuyordu. Zaman geçtikçe Konstantinos Kaldis tanınmaya başlamış dini nitelikli gravürlerin yanı sıra metropollerin manzaralarının - ki en tanınmışları Smyrna ve Konstantinopolis gravürleridir- orijinalleri zengin, ucuz kopya baskıları ise sıradan evlerin duvarlarını süslemeye başlamıştı.

GRAVÜRE GENEL BİR BAKIŞ (1-GRAVÜR)

Konstantinos Kaldis, 1845 yılında çizdiği Konstantinopolis gravürünün tartışmaları daha bitmeden, günümüzde Atina'da Benaki Müzesi'nde korunan İzmir (Smyrna) kentinin 47x62 cm ebadındaki gravürünü 1851 yılında yapmıştır. Seyahat ettiği geminin güvertesinden İzmir'i gösteren gravürde kentle ilgili önemli yerleri ve bilgileri de kendi açısından değerlendirmiştir. Kaldis'in o dönemle ilgili yazdıklarının yanı sıra kendi derlediğim bilgilerle sizlere, 1851 yılındaki Smyrna'yı yorumlayacağım.

SMRYNA 1851

Osmanlı İmparatorluğunun Aydın vilayetinin en önemli kentlerinden olan ve Küçük Paris (Petit Paris) diye anılan Smyrna'nın liman girişinde onlarca ticaret gemisi ve rıhtımdaki binalarda asılı bayraklar, kısaca Levant dediğimiz değişik ülkelerin tüccarına ait ticari işletmeleri ve eğlence yerlerinin bolluğunu göstermektedir. Körfezde; Avusturya-Macaristan, Rusya, Hollanda, Fransa, Yunanistan, Büyük Britanya, ABD ve Osmanlı bayrakları taşıyan irili ufaklı yelkenli ve buharlı gemiler göze çarpmaktadır. 1800'lü yıllarda kıtalararası ticaretteki gelişmeler ve 16 Ağustos 1838 tarihinde imzalanan Balta Limanı Ticaret Antlaşması'nın ardından gümrük sistemin-

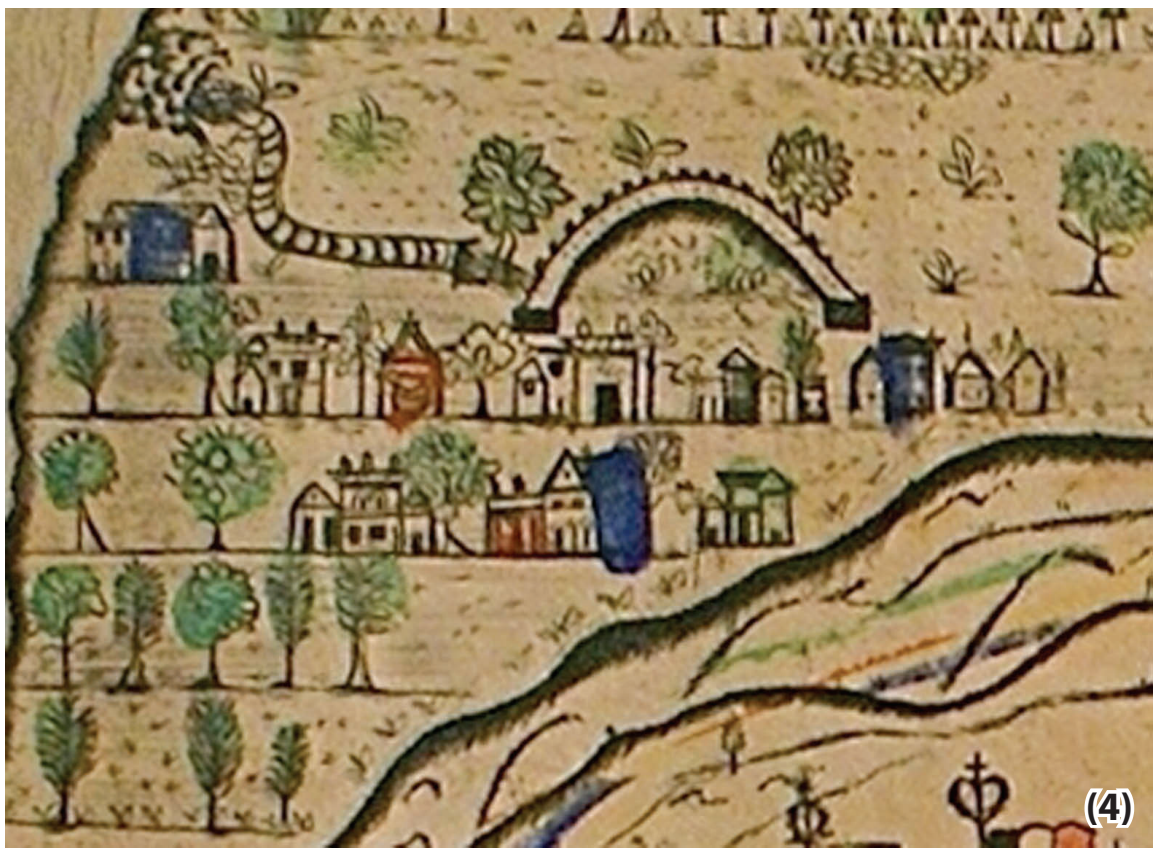

(4)

(1)

de yapılan düzenlemeler Smyrna'yı transit limanı olmaktan çıkarıp Ege Bölgesi'nin değerli tarım ürünlerini, dünya pazarlarına aktaran bir çıkış, ihracat limanı haline getirmiştir.

ELİT BÖLGE (2-LİMAN VE RIHTIM)

Başta pamuk olmak üzere, afyon, kuru üzüm, kuru incir, palamut, doğal kök boya, zeytinyağı, sabun vb. yerel ürünlerin ihracı önem kazanmıştır. Batı ve iç Ege de üretilen bu ürünleri Smyrna'ya taşımak için Anadolu'da demiryolları da ilk kez bu bölgede inşa edilmiştir. Bir ucu Batı'ya Gediz Ovasına, diğer ucu ise Doğu'ya, Menderes Ovası'na kadar uzanan Osmanlı'nın ilk demiryollarının İzmir'de son bulması kente büyük bir ticari hareket kazandırmıştır.
Bu gelişmelere paralel olarak, 1850'li yılları takiben İzmir'e büyük bir sermaye akımı olmuştur, ticari güvence kazanan kapital sahibi kişiler, her türlü faaliyetlerini İzmir'den yürütmeye başlamışlardır. Bu beraberinde değişik ülke vatandaşlarından oluşan kozmopolit bir yapı oluşturmuştur.

Kaldis'in Frenk Mahallesi (Φραγγο μαχαλας) olarak da işaretlediği elit bölge ve rıhtım; batı ülkelerine ait 17 konsolosluk, ticarethaneler ve ticaret ofislerinin yanı sıra eğlence mekanları, oteller, tiyatro ve sinema salonları bize o dönemi çok iyi anlatmaktadır.

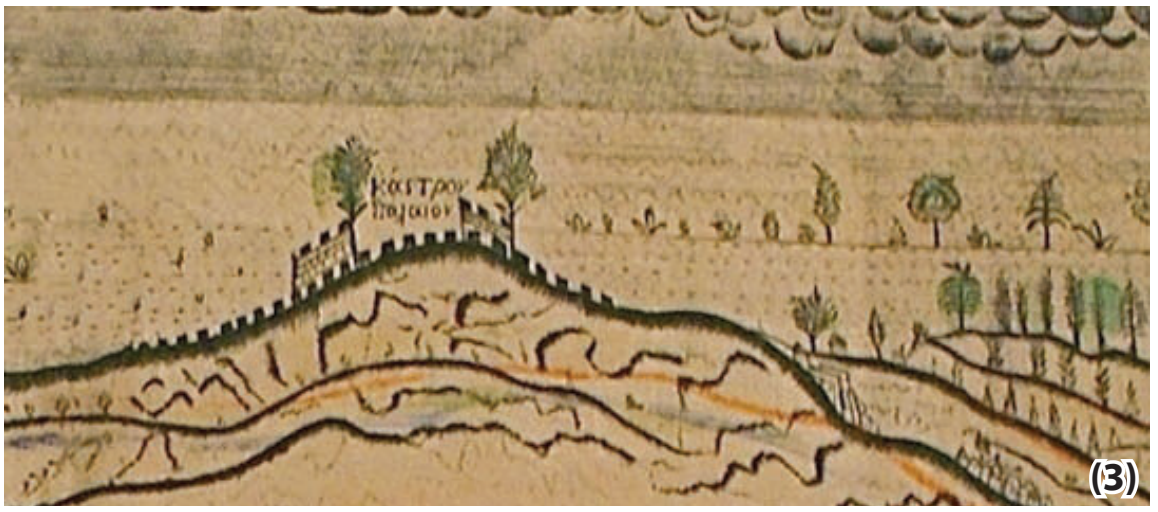
(3)

İzmir limanına Uzakdoğu, Halep ve İskenderun'dan indirilen ve Marsilya, Anwers, Londra ve Boston'a yüklenen transit mallar ve Batı Anadolu'da üretilen, başta İngiltere ve Fransa'nın ihtiyacı olan ham maddenin buradan ihraç edilmesi Osmanlı ekonomisine büyük katkısı olduğu gibi arada iç piyasayı elinde tutan Rum, Ermeni, Yahudi ve Levant yerel tüccar için de o dönemde İzmir limanı büyük önem taşımaya başlamıştır.

KADİFEKALE VE MOUNT PAGOS (3-KADİFEKALE)

Karlis, gravürün üst kısmında Mount Pagos'u, eski kale (Καστρον Παλαιον) olarak Kadifekale'nin olduğu bölgeyi hem resim hem de kroki ile belirlemiş. Yamaçlardaki servi ağaçlarının bulunduğu alanlar mezarlık olabilir. Hemen arkasındaki boydan boya sürüp giden meyve bahçeleri, korular ve köyler kentin tabiata ve ekonomik hayata bağlı bir kültüre sahip olduğunu anlatıyor.

YOĞUN KERVAN TRAFİĞİ (4-KERVAN KÖPRÜSÜ)

Kenti Anadolu'ya bağlayan kutsal Meles deresi üzerinde bulunan Kervan Köprüsü de gravürde yerini almıştır. Buca'daki Homeros mağarasından çıktığı tasvir edilen Meles çevresindeki tek ve iki katlı yapıların olduğu bölge büyük bir olasılıkla Paradiso'dur. (Şirinyer)

Osmanlının Büyük Britanya ile 16 Ağustos 1838 tarihinde imzaladığı Baltalimanı Serbest Ticaret Antlaşması'ndan sonra yoğunlaşan kervan trafiği, Meles Deresi üzerinde kurulu olan bu köprünün ve İzmir'in ticari önemini daha da artırdı.

Ege'nin verimli topraklarında yetişen pamuk, afyon, zeytin, üzüm ve incir önceleri deve kervanlarıyla daha sonraları inşa edilen demiryolu ile Smyrna'ya taşınıp limanda bekleyen gemilerle Avrupa ve Amerika'ya ihraç edilmeye başlandı.

BORNOVA VE YENİKALE

Gravürün sol üst köşesinde iki katlı binalardan oluşan bir yerleşim bölgesi resmedilmiş. Hemen üstünde de Yunanca Bornova (Βορνοβα) yazdığını görüyoruz. Burası Bornova iskelesi diye adlandırılan Bayraklı olabilir. O zaman zengin tüccarın kışlık konaklarının Bornova ve Buca'da, yazlık köşklerinin ise Karşıyaka'da bulunduğunu biliyoruz. Gravürün sol yanında denize kıyısı bulunan uzun ince bölge ise büyük bir olasılıkla Karşıyaka sahilleri.

Gravürün sağ alt köşesinde ise kentin deniz trafiğini ve giriş çıkışı kontrol altında tutan Osmanlının yıldız ve hilalli, kırmızı-beyaz bayraklarıyla belli belirsiz okunan Καστρον (Kale) yazısı ile Yenikale bataryaları dikkatimizi çekiyor.

(2)

KNK

Mübadele hikayeleri hep hüzünlüdür

“Hazırlanın, gidiyoruz!”

Geçen yüzyıla damgasını vuran o büyük göçün ardından dolu dolu 92 yıl geçti. Ancak acı olsa da; anılar hep taze kaldı. Lozan Mübadele Anlaşması ile gerçekleşen bu büyük göç, yurt kavramının önemini bir kere daha vurgulamıyor mu?

Tayfur GÖÇMENOĞLU

Her şey, aile büyüğünün o komutuyla başladı: “Hazırlanın, gidiyoruz”
Nereye gidilecek, nasıl gidilecek, kimse bir şey bilmiyor.
Fahire’nin minik kedisi, sanki bunu sezmişçesine kaçıp duruyor. Belli ki, o da istemiyor.
Mevlüt’ün kendi eliyle yetiştirdiği kuzusuna ne demeli?
Bıraktığında gelenler kesip yemeyecek mi onu?
Kopalişta’nın Güney Mahallesi’nde çayın sesini her an duydukları evde zerdali ağacına kurdukları salıncağı sökseler, alıp götürebilirler mi? Ya da gittikleri yerde böyle bir ağaç bulabilecekler mi?
Pürseçin›ın Arnavut kaldırımlı sokaklarında oynadıkları bilye oyununda kullandıkları meşeleri cebine doldursa Sarı Mehmet, o da gittiği yerde arkadaş bulabilecek mi?
Mesela Vasili gibi, Yorgo gibi…
Damda huysuzlaşan kır eşek ,nasıl olur da çıkarılır böyle bir yolculuğa?
Velhasıl zorluklar çok.
Ama eskilerin deyimiyle «Mukavim» olmak lazım. Cesaretli olmak, tevekkül sahibi olmak.

...
«Hazırlanın, gidiyoruz» komutu, o gece herkesi zaten uykusuz bıraktı.
Düş bile kurulamadı uyku olmadığından.
Sadece çareler üretildi.
«Sabah ola gün ola «demek bile zordu artık
Ama sabah oldu, gün doğdu.
Uykusuz yüzler, yorgun bedenler, uzun bir yolculuğa hazırdı artık.

Yükte hafif, pahada ağır ne varsa alındı. Altınlar, takılar, tıraş aletleri, gül suları, şimşir taraklar, bir-iki çakı, bir-iki bıçak, küçük bir kazma, su matarası, yolculuk için hazırlanmış börekler, kavurmalar, reçeller, biraz tohum, gemi yolculuğunda mide bulantısına karşı demet demet nane, taze zencefil, lavanta.
Tabii hepsinin boyunlarında birer mushaf.
Çocukların oyuncakları bile kalacaktı. Kimbilir, belki gemide onları almazlar, bir de tutup denize atarlardı.
Drama›dan Kavalalı Hüseyin, Dramalı Salih, Pravişta›lı Yusuf Ziya Bey›lerin de yer aldığı «Muvakkat Heyet-i İdare», bu insanların Anadolu›ya sağ salim taşınması için görevlendirilmişti. Hepsi de yörelerinde tanınıyordu.
Mübadillerin kimi vuparlarla, kimi trenlerle taşınacaktı. Kavala Limanı, bunun için en uygun olanıydı ve gemilere de önemli görev düşüyordu.

Bu görevi üstlenen gemilerden biri olan Gülcemal vapuru, Osmanlı›nın en süksek gemilerinden biriydi. Kavala ve Drama çevresinden insanları İzmir'e taşıdı. Diğer pek çok taşımada sorunlar yaşanırken; bu gemide, Lütfü Kaptan'ın sayesinde kimse kötü bir muamele ile karşılaşmadı. Daha sonra bu geminin süvariliğine getirilen Lütfü Kaptan, henüz 38 yaşındaydı ve göçün ne demek olduğunu çok iyi biliyordu. Gemiyi Pasaport önüne getirinceye kadar, zaten doğup büyüdüğü evinden, köyünden ayrılan dertli insanların, daha çok dertlenmemesi için elinden geleni yaptı, herkesle tek tek ilgilenmeye çalıştı.
Gemi, Pasaport önünde demir attığında yolcular gözyaşları arasında kendisini ayakta alkışlayarak minnettarlıklarını dile getirmeyi ihmal etmedi.

Taşıma, 1923 yılının Aralık ayında başlamış, 1924 yılı Mayıs ayına kadar sürmüştü. Gülcemal'den başka Jan, Ümit, Marunyan, Kartal, Akdeniz, Tamah, Ankara, Kartal, Turan, Kızzade, Giresun, Arslan, Salih, Sürat, Antalya, Yunan bandıralı Arşipologos, Dumlupınar, İsmetpaşa, Bahr-i Cedid, Rize, İstanbul,Türkiye ve Teşvikiye gemileri de muhacirleri Anadolu'ya taşıdı.

Dahası var. Drama İstasyonu'ndan, Drama Kozlu Köyü İstasyonu'ndan ve Drama Yük İstasyonu'ndan da trenle yolcular Tekirdağ ve Uzunköprü'ye taşındı.

Vapur yolcularına, para ile bilet verildi. Bu biletin üzerinde, elde edilecek paranın, devletin savaş gemilerine torpido almakta kullanılacağı bilgisi yer alıyordu.
Kendilerini İzmir'de, yakılmış, yanmış bir kentte buldular. Bir şekilde 400 bini aşkın mübadil, artık ömürlerini geçirecekleri vatanlarındaydı. Önce karantinadan geçtiler, sonra misafirhanelerde ağırlandılar. Ne yapacaklarını bilemiyorlardı. Yolculuk zaten çoğunu sarsmıştı. Yorgun argın yerleştikleri bu misafirhanelerde uyumaları ne mümkündü.
Ailenin büyüğü Memiş Dayı, yine ailenin yetişkinlerinden Salih'i Buca'ya gönderdi. Çünkü, orada yerleşik çok Rum aile vardı ve bu ailelerle bir nevi takas edilecekler, onların evlerine yerleştirileceklerdi. Daha doğrusu öyle bir duyum almışlardı. Salih, Buca'ya geldi.Tertemiz sokakları, devasa köşkleri gördü. Burasını bir Avrupa kenti zannediyordu. Bu devasa köşklerde yaşayan ve hemen hepsi de levanten olan insanlar, bir şıklık yarışı içinde; sanki hiç bir şey yokmuş gibi sokaklarda dolaşıyor, hayatlarını yaşıyorlardı.

Dikkatini çekti:
Sokaklarda bir tek öründek(öküz arabası) dolaşmıyordu.
Onların yerine her yer, levantenlerin bindiği iki kişilik karaçolarla dolu.
Yemedi, içmedi, durumu büyüklerine bildirdi.
Rapor olumsuz sunulmuştu.
"Öründek kullanamazsak, oralarda nasıl barınırız?"
Memiş Dayı, kızdı:
"Öründeksiz de yaşanır. Biz yaşayacağız"

...

Gelenler 400 bini aşkın, gidenlerin sayısı ise bir milyondan fazla.

İskanlarıyla ilgilenen heyet, herkesin ne iş yaptığını, ne ekip biçtiğini öğrenmek istiyordu.

Çoğu İzmir'in salt tütün kenti olduğunu sanıp onu ürettiğini söylediler.

Hal böyle olunca dendi ki kendilerine:

"İstikamet, Samsun'un Bafra nahiyesi"

Bafra tütünü, taa Balkanlar'da bile ün yapmıştı.

"Her şeyi diker ekerim* diyenlerin de adresi Şebinkarahisar oldu.

İşte bu insanlar da orada fındık ağacını ilk kez gördüler. Kimi ihlamur sandı,kimi çınar. Öğrendiler ki, bu ağaç fındık ağacı.

Nasıl dikilir, nasıl yetiştirilir,nereden bilsinler.

Vali, imdatlarına yetişti. Dertlerini dinledi. Zeytinciliği iyi bilenleri, sonraları Bafra'da da yapılacağı gibi, Akhisar'ın Yayaköy (Şimdiki Zeytinliova) yöresine göndertti.

...

Ayşe Hanım, iki oğlu, bir kızıyla gelmişti İzmir'e. Eşi Ahmet Efendi, Drama'nın en ünlü hafızlarından biriydi. Sonraları İstanbul'da besteciliğiyle ünlenen Dramalı Hasan'la aralarından su sızmazdı. Seslerine çok güvenen iki arkadaş, zaman zaman Edirne'ye uğrar, Selimiye Camii'nde birer ikişer ezan okuyup mutlu olurlardı. Ahmet Efendi, Balkan Harbi'nde Yunan çetecilerle savaşırken bir muhasara sonucu soğuk kış gününde Meriç sularında sığınmak zorunda kalmış, hastalanarak genç yaşta hayatını kaybetmişti. Dul Ayşe Hanım, ondan kalan arazilerini, hayvanlarını, malını bırakıp buralara gelmişti. Onu ve çocuklarını alıp Punta denen Alsancak'ın işgal yıllarında Frenk Mahallesi olarak anılan Gündoğdu semtine getirdiler. Büyük yangının izleri hala ayakta idi.

"Size burada bir ev verelim" dediler.

Bahçesiz, kupkuru bir ev.

Cumbalı görünümüyle cazip, içinde belki eşya da var.

Ama Ayşe Hanım'ın büyük oğlu İbrahim, elindeki kazmayı, zemine şöyle bir vurdu. Belki bir çukur kazarım diye.

Sanki ateş çıkacaktı. Kayaya çarpmış gibiydi kazmanın demiri.

"Anne" dedi, "Burada ne tütün ne bağ ye-

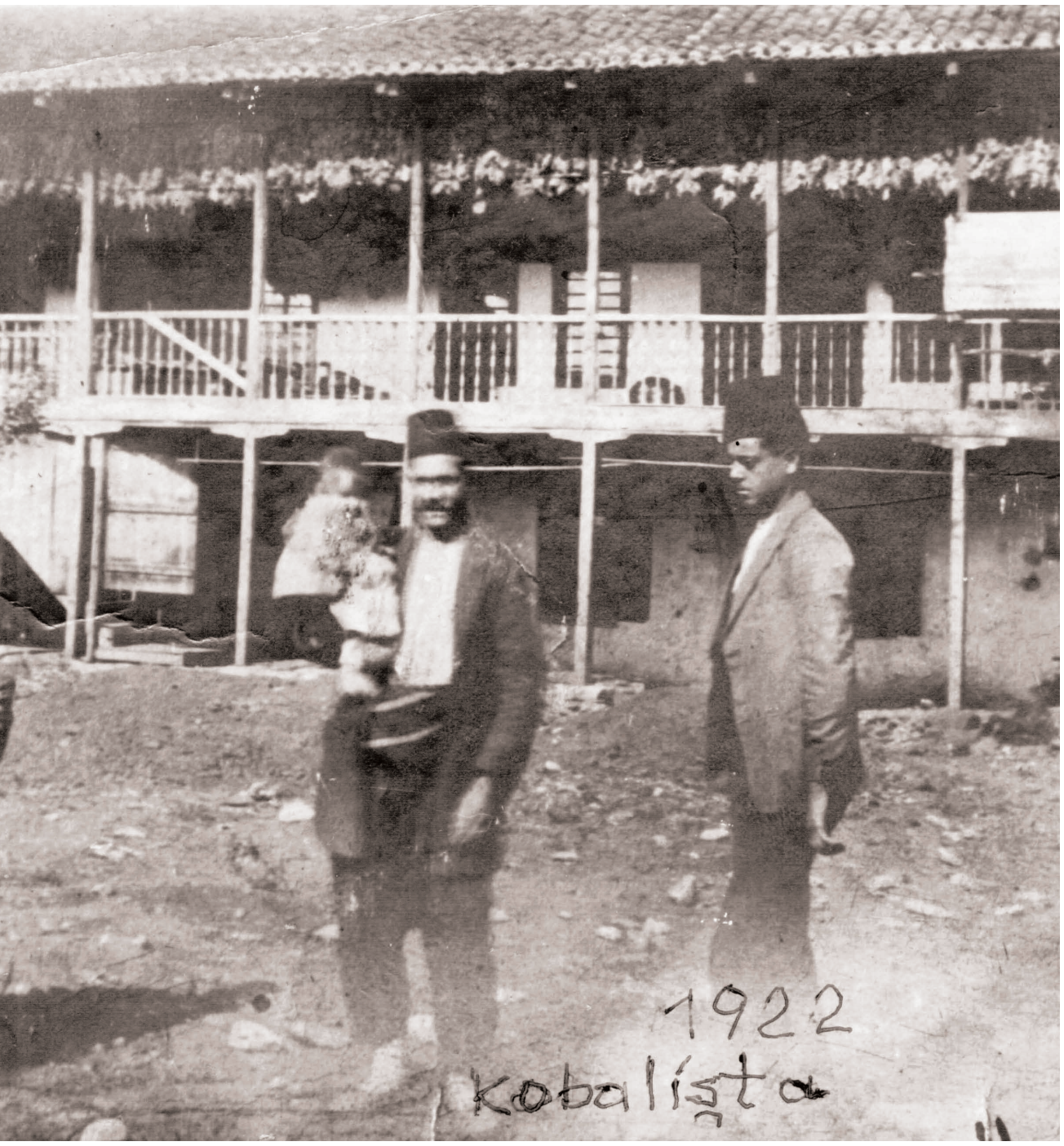

tişir."
Hükümet görevlilerinin gözleri faltaşı gibi açıldı. Sanki bekledikleri bir cevaptı:
"Öyle mi? Siz de o zaman dosdoğru Bafra'ya..."
Yine bahtsız bir yolculuk. Yine düş kırıklığı. Yakınma bitmiyordu.
Bağcılıkla uğraşanlar, aynı zamanda zeytincilik de yaptıkları için dertlerini anlatmakta biraz zorlanınca onlara kulak veren devlet erkanı, "Alın size Buca'yı. Alın size Bornova'yı" dedi.
Daha önce Girit'ten Urla yöresine getirilip yerleştirilenlerin zeytinciliği bilmediği için açlıktan öldüklerini hatırlayanlar, aynı hatayı yapmak istemiyordu.
Sonunda herkes, istisnalar çok olmasa da istediği adrese ulaşmıştı.
...
İzmir'in merkezinde İzmir'i yakıp yıktığı farzedilen Ermeniler'in terkettiği Basmane zaten perişan haldeydi. Damlacık, Reşadiye, Asmalimescit gibi mahallelerde, yerleşik Türkler ikamet ediyordu. Rumlardan boşalan evlerin envanteri çıkarılmamıştı bile. İnsanlar, bir anlamda gelişigüzel yerleştiriliyordu. Rumeli'deki varlıkları belge olarak kendilerine verilenler, örneğin Kordon Boyu'ndaki cumbalı evlere pek itibar etmediler.. "Deniz havası yaşlılarımızın romatizmalarını azdırır" diyenler, Damlacık'ın doğu bölümünde;şimdi yerinde park olan mezarlığın arkasında, Körfez'e hakim yerde oturmak için adeta yarıştılar.
....
Drama'da Müftülük İslam Okulu'nda eğitim görmek, adeta bir moda idi.Bu okuldan mezun olanlar, haliyle buralarda din görevlisi olarak 'Bir iş bulabilir miyim' arayışı içine girdiler. Ancak orada gördükleri eğitim, İslamiyeti bütün boyutlarıyla öğretmekten ibaretti ve buradan mezun olanlar, elbette yine eğitim alanında çalışabilirlerdi. Hafız, imam, müezzin gibi sınıflandırılmış dallarda eğitim görenlerin sayısı ise çok azdı.
...
Bir de oralardan hiçbir şeyleri yokken gelenler vardı. Onlar, İzmir'e razı oldular.

Çünkü...

Hem İzmir'in kurtuluşuyla buradan ayrılan bir kısım İngiliz ve Rumlar, hem büyük yangın dolayısıyla suçlandıkları için kenti terketmek zorunda kalan Ermeniler, hem de mübadele dolayısıyla Yunanistan'a göç eden Rumlar, her biri değişik meslekleri icra ettikleri için bu anlamda bir boşluğa da yol açtılar.

Yemek yenecek lokanta, içki içilecek meyhane kalmamıştı. Çünkü Rumlar yoktu. Bakkal dükkanları, ayakkabı tamircileri boştu. Çünkü Ermeniler gitmişti. Terziler, inşaatçılar, hamallar, manavlar, hastaneler de boştu. İşte o buraya hiç bir şeyleri yokken gelenler, kolları sıvadılar ve ekonomik hayatı canlandırmak için canla başla çalıştılar. İzmir zaten gelişmiş bir kentti. Ama işgal ve sonrasındaki yangın, bu kenti yıllar öncesine götürdü . Onlar, İzmir'i yine aynı güce kavuşturdular ve onu Akdeniz'in incisi yaptılar.

KNK

Doğum yeri: Vapurda

Girit'ten buruk şekilde göç etmek zorunda kaldılar. Ancak Türkiye topraklarına ayak bastıklarında da benimsenmediler. Ne oralılardı; ne de buralı. Kemal Kurul da ne Giritliydi, ne de Türkiye topraklarından herhangi bir yerli. Onun doğum yeri mübadele gemisiydi.

Babası Mercan

Sonay KAPLAN

Türklerin Girit ile ilgili öyküleri 1669 yılında Akdeniz'in ikinci büyük adasının Osmanlı'ya bağlanmasıyla başlamıştı. Osmanlı tarafından adanın Müslümanlaştırma çalışmaları 19'uncu Yüzyıl'a dek sürmüştü. Türkler, Rumlar ve az sayıda Yahudi adada huzur içinde yaşıyorlardı. Sait Efendi ve ailesi de Rum ve Türk komşularıyla Girit'in en büyük kentlerinden Hanya'da dostluklarını paylaşıyorlardı. Ancak Rum çeteler Sait Efendi ve ailesi dahil olmak üzere Türklere baskı kurmaya başlamıştı. Tarih kitapları Osmanlı askerlerinin adadan çekildiği döneme denk gelen ev baskınları, sokaklarda ve ibadet yerlerinde yapılan tacizleri, not olarak düşüyordu. Osmanlı askerinin gidişini fırsat bilen Rum çetelerin Türklere karşı baskıları artıyor, halkın huzurunu kaçırıyorlardı. Bu süreçte Girit'ten Anadolu'ya ciddi sayıda göçler yaşanıyordu. Ancak Sait Efendi ve ailesi topraklarında yaşamak için direniyorlardı.

1908 yılına gelindiğinde, Girit adası Yunanistan'a bağlanmıştı. Sait Efendi ve ailesi hayatını sürdürmeye devam ediyorlardı. Ancak artan baskılar onları da rahatsız eder duruma gelmişti. Azınlık durumuna düşen Müslümanlara karşı Rum çetelerin baskısına en büyük destek de Rum komşularından geliyordu. Bu sancılı süreçte Sait Efendi'nin oğlu Mercan Efendi de Osmanlı askeri adadan çekildiği için Yunan askeri olmak zorunda kalıyordu. Osmanlı'nın çöküşüyle Yunanistan'ın Ege'ye işgal askeri göndermesi huzursuzluğun tuzu biberi olmuştu.

Rum çetelerin şiddet eğilimleri sokaklara taşmıştı. Cami önünde yaylım ateşi altında kalan Sait Efendi çenesinden sıyrıkla kurtarıyor, ancak birçok arkadaşını o olayda kaybediyordu. Bu olaydan kısa bir süre sonra Mercan Efendi'ye Yunan askeri olarak Türklere karşı savaşmasını söylediler. Mercan Efendi nasıl olur da Türklere karşı savaşırdı… Başta İzmir olmak üzere tüm Ege Bölgesi'ni işgal edip Müslüman kardeşlerini nasıl öldürebilirdi… Mercan Efendi idam edilmeyi bile göze alıp, Türklere karşı savaşmayı reddetti. Mercan Efendi ve onun gibiTürklere karşı savaşmayan Giritli Müslümanları meydana topladılar. Kızı Cemalifer, oğlu Ali ve hamile eşi Emine Hanım'ı babasına emanet ederek vedalaşan Mercan Efendi ve arkadaşlarının imdadına İngilizler yetişti.

Artık Girit Müslüman Türkler için yaşanmaz bir hal almıştı.

O günlerde her Müslüman Türk'ün evinde "mübadele" diye bir şey konuşulmaya başlamıştı. Sait Efendi ve oğlu Mercan Efendi aile meclisini topladı. Mercan Efendi iki küçük çocuğuna ve hamile eşine bakarak Anadolu'ya göç etmeleri gerektiğini söyledi. Apar topar hazırlanıp ilk mübadele gemisini beklemeye başladılar. İlk mübadilleri taşımak üzere 1923 yılının son ayında Hanya'ya yanaşan Bahri Cedid Vapuru'nda yerlerini aldılar. İzmir'e doğru yola koyulan Bahri Cedid Vapuru'nda sessizlik hakimdi. Yurtlarından taşınmak zorunda kalan 1027 kişinin sessizliğini bir bebek sesi deldi. Mercan Efendi ile Emine Hanım'ın bir erkek çocuğu dünyaya gelmişti. Girit'ten çıkmışlardı artık. Ama henüz Türkiye'ye de ayak basmamışlardı. Doğum yeri "vapurda" yazacaktı. Ama ismi ne olacaktı çocuğun. O belliydi. "Kemal" olacaktı. Çünkü Mustafa Kemal önderliğinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti onları sıkıntılarda yalnız bırakmayarak anayurda getiriyordu.

Kemal Kurul'u Türkiye topraklarına ayak basmasının üzerinden 91 yıl geçtikten

sonra tanıdım. İzmir Giritliler Derneği'nin her yıl aralık ayında gerçekleştirdiği Urla Tahaffuzhanesi'ndeki "Mübadele: Girit'ten İzmir'e İlk Adım" isimli buluşmada duydum adını. Dernek Başkanı Adnan Kavur "1923 doğumlu; doğum yeri mübadele vapuru" diye tanıttı Kemal Kurul'u. 1923 Aralık'ında mübadele acılarına tanıklık eden Kemal Kurul, beyefendi kişiliğiyle "Acı günleri geride bıraktık. Bugün bu güzel insanları bir arada gördüğüm için çok zevkleniyorum" diyebildi, anlamlı buluşmada. Kemal Kurul'un Alsancak Kahramanlar'daki evinde buluştuk. Acılı günlerden günümüze Girit mübadilleri üzerine sohbet ettik. Kurul Türklerin Girit'te yaşadığı sıkıntılarla başladı sohbete. "Bize çok anlatmazlardı o acılı günleri" diyerek, ailesinin Girit günlerinden söz ediyor, ona aktarıldığı kadar. Türk ailelerin yaşadıgı sıkıntılardan, Rum çetelerin baskılarından bahsederek sözlerini sürdürüyor, Kemal Kurul.

"Dedem, babam annem; bütün ailemiz Girit'te çok sıkıntılı günler geçirmişler. Geceleri çeteciler Türk evlerine baskın yapıyorlarmış. Rum komşularımız değil; baskınları yapanlar çeteciler. Silah buldukları zaman hemen öldürüyorlarmış. Para ve altın buldukları zaman el koyuyorlarmış ama silah bulunca hemen öldürüyorlarmış. Bizim eve gelmişler. Aramışlar ancak bulamamışlar. Babamın tüfeği varmış; keçileri beslediği yerde, keçilerin bastığı tahtanın altına silahını saklamış. Aramada o

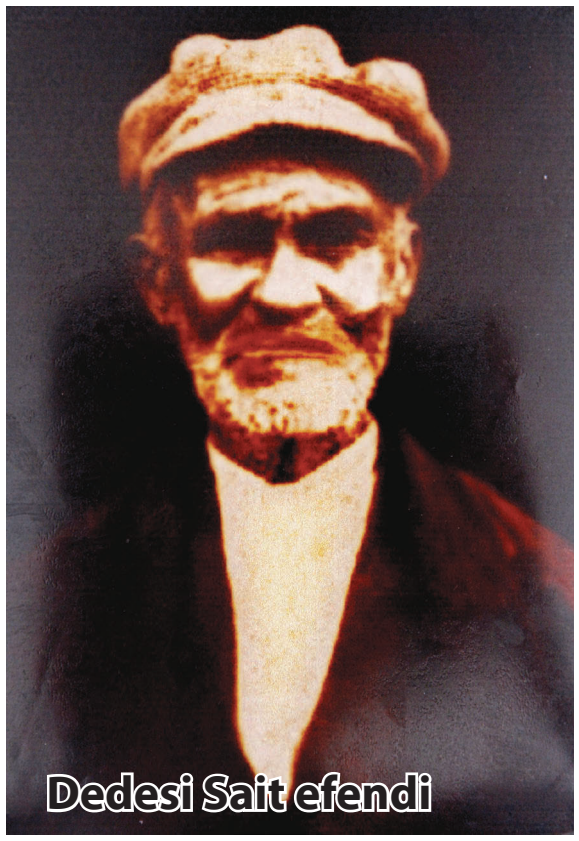
Dedesi Sait efendi

tahtayı kaldırmışlar ama dipte olduğu için görmemişler ve bizim aile kurtulmuş. Yan komşuya geçmişler. Ve bir silah sesi gelmiş… Feryatlar başlamış. Komşularda da bir şey bulamayınca onların keçilerini almışlar. Komşumuz itiraz ettiği için alnının ortasına bir kurşun sıkarak öldürmüşler. Annem pek anlatmazdı. Mübadele ve öncesinden pek söz etmezdi. Girit'te yaşanan kötü olayları bize aksettirmek istemezlerdi. Yalnız komşuları onları sever ve kollarlarmış. Hatta gemiye binerken oradaki Yunan askerler Türklere bağırıyorlar, kötü davranıyorlarmış. Halk ise Yunan askerleri-ni Türklerin sağ salim gitmesi konusunda uyarıyorlarmış. Babam ise Girit'i çok methederdi. Toprakları çok verimli, mahsulü bol olarak anlatırdı."

Anadolu'ya göç etmeye zorlanıyorlar

Daha geniş bir sürece baktığımızda, Türklerin Girit adası ile hikayeleri 17'nci Yüzyıl ortalarına dayanıyor. Kandiye'nin alınmasıyla Girit Osmanlı topraklarına katılıyor. Bu tarihten sonra adada Müslümanlaştırma çalışmaları sürüyor. 1876 yılında yapılan nüfus sayımına göre 136 bin Hıristiyan, 92 bin Müslüman ve az sayıda Yahudi'nin yaşadığı kayıtlara geçiyor. Osmanlı'nın dağılma dönemine gelindiğinde bu stratejik topraklar için hesaplar değişiyor. Hıristiyan nüfus Yunanistan'a bağlanmayı tercih ederken 1897 yılında Osmanlı askerlerinin Girit'ten çekilmeye başlamasıyla Müslüman nüfus Anadolu'ya göç etmeye zorlanıyor. 1908 yılında Girit, Yunanistan'a bağlanıyor; bununla birlikte Rum çeteler baskılarını arttırıyor. Giritli Müslümanlar için sancılı olan bu dönemde Anadolu'ya olan göçler ivme kazanıyor.

1911'de 28 bin nüfusuyla Müslümanlar azınlık durumuna düşüyor. Bu süreçte Rum çetelerinin baskılarıyla adada yaşayan Müslümanlar sadece Kandiye (Heraklion), Resmo (Rethimnon) ve Hanya'da (Chania) yoğunlaşıyor. Bu süreç 1923 tarihine kadar sürüyor. Tabii bu sürede Müslümanlar Rum çeteler tarafından taciz edilirken tedirgin

Kemal KURUL

hayatlarını sürdürmeye devam ediyorlar. Kemal Kurul Girit günlerine dair ailesinin anlattıklarını özetliyor; "Dedem Sait Efendi camiye giderken çeteciler tarafından yaylım ateşi başlamış. Dedem orada kurşunun çenesini sıyırmasıyla yaralanmış. Dedem birçok arkadaşını orada kaybetmiş. Dedem orada yaralanınca bir Yunanlı doktor tedavisini yapmış. O yarasını ben bilirim; hala anımsarım. Babam o gergin dönemde askerliğini yapıyor. Osmanlı askerleri adadan çekildiği için Yunan askeri olarak görev yapıyor. Türkiye'de savaş başlayınca babamı Türkiye'de savaşa göndereceğiz diyorlar. Babam 'Biz Türküz. Türklere karşı savaşmayız' diyerek karşı çıkmış. Yunan askerleri babamları hemen tel örgü içine almışlar ve 'kurşuna dizeceğiz' demişler. Babamlar tedirgin halde beklerken, İngilizler devreye girerek müdahale etmişler ve kurşuna dizme olayını engellemişler."

30 Ocak 1923'te Yunanistan ile TBMM hükümeti arasında Mübadele Sözleşmesi imzalanıyor. Mübadil olarak adlandırılan Giritli Müslümanlar gözleri yaşlı şekilde gemilerle anavatana taşınıyor. Takvimler 1923 yılının Aralık ayını gösterdiğinde ilk mübadele vapuru Bahr-i Cedid Hanya'dan ilk seferini yapıyor. Bu seferleri Gülcemal, Giresun gibi vapurlar takip ediyor. Birçok sefer yaparak binlerce Giritli Türk'ü anavatana taşıyor. Mübadele vapurlarının mübadilleri taşımaya başlaması, dönemin "Ahenk" gazetesi sayfalarında yerini alıyor. "Kardeşlere yardım" haberi mübadillere

yardım çağrısı niteliğini taşıyor. Bir diğer haber de "İlk Kafile-i Mazlumin 1027 çıktı, 1028 geldi" başlığını taşıyor. Haber o ki; Hanya'dan, hareket eden ilk kafile 1027 kişiyle yola çıkarken, biri de dünyaya gözlerini vapurda açıyor. Kemal Kurul mübadele vapurunu ve doğumunu söyle dile getiriyor:

"9 Eylül 1922'de Türkler savaşta galip gelince 30 Ocak 1923 tarihinde Mübadele Sözleşmesi imzalanıyor. 1923 yılının Aralık ayına gelindiğinde Hanya'dan ilk mübadele gemisi kalkıyor. Bahri Cedid Vapuru ile Hanya'dan ilk kafile yola çıkıyor. Bizimkiler o gemide yerini alıyorlar. Abim ve ablam var; ben de gemide doğmuşum. Gemide pek sıkıntı çekmemişler. Hatta Cemalifer Ablamın paltosu yokmuş; hava serin, gemiden ona bir palto vermişler. Gemi ilk önce Urla Tahaffuzhanesi'ne gelmiş. Orada yıkanıp temizlenen mübadiller doktor muayenesinden geçirilmiş. Bizim aile tekrar gemiye bindirilip Ayvalık Cunda Adası'na götürülmüş. Orada çok güzel iki katlı bir eve yerleştirmişler bizi. Babam orada balıkçılık yapıyor sadece. Cunda'da hayat yok; iş yok, para yok. Babam çocuklarıma iş imkanı sağlayamam diye düşünerek İzmir yollarını tutmuş. İzmir'e gelecek para yok. 5-6 arkadaş birleşerek yaya olarak 15 günde Cunda'dan İzmir'e gelmişler. Karabağlar'da daha önceden Girit'ten gelen bir ailenin bahçesinde işe başlıyor. Bir süre sonra para biriktirince bizi Cunda'dan alıyor. İzmir'e yerleşiyoruz. Hatta bir yerde bir yıldan fazla ikamet edince iskan veriyorlarmış. Bizimkiler bir yıldan az kaldıkları için Cunda'dan iskan hakkı alamamışlar o senelerde."

Türk-Yunan Mübadelesi kapsamında 1 milyondan fazla Yunan ve Türk göç etti.

Giritli Mübadiller başta İzmir olmak üzere Ayvalık, Edremit, Bodrum ve Mersin olmak üzere birçok kente dağıldılar. Aynı dili konuşmayan, yaşamları farklı, kültürleri farklı mübadiller Türkiye'de de toplumla bütünleşmekte sıkıntılar yaşadılar. Sokakta 'yarım gavur' sözleriyle karşılandılar. Kemal Kurul İzmir'e geldikleri günleri ve sıkıntılarından şöyle bahsediyor:

"Altıntaş'ta Yüzbaşı Hasanağa Sokağı'nda iki tane aile evi vardı. Birini Osman Bey işletiyordu. Bir de bizim kaldığımız bir aile evi vardı. O da Yunanlılardan kalma bir aile eviydi. Boş bir oda vardı, biz oraya yerleştik. Aslında İzmir genelinde nüfus çok azdı. Eşrefpaşa'da Altıntaş'ta çok az ev vardı. Eşrefpaşa Bölgesi'nde birçok Giritli yaşardı. Komşularımız bize hoş bakmıyorlardı. Bizim oturduğumuz yerde memur vardı. Yüzünü asıp, selam vermeden geçerlerdi. Sevmediğinden dönüp bakmazdı. Annemin eski bir dikiş makinesi vardı. Onu dedem 7 altın karşılığında almış. Her şeylerini satmışlar. Büyük sıkıntı çekmişler. İnanmayacaksınız ama 4-5 yaşından itibaren aileyi düşünüyordum. Ailemin haline çok üzülüyordum. Bazılarının hayatlarını görüp kıyaslama yapıyordum. Onları nasıl kurtaracağımın, maddi olarak onların nasıl üst seviyeye çıkaracağımın hesaplarını yapıyordum."

Giritliler İzmir'de Eşrefpaşa bölgesine yoğun olarak yerleştiler. Kimi mandıracılıkla uğraştı, kimi balıkçılık; kimi hayvancılık yaptı, kimi bahçecilik. Çoğunluğu yaptıkları işlerdeki başarılarla İzmir'de kendilerini kabul ettirdiler. Kemal Kurul da kaporta ustalığında İzmir'de önemli isimler arasına girdi. Sıkıntılı yaşantıları artık feraha ermişti. Kemal Kurul azimli iş hayatını ve ailesine karşı fedakarlığını şu sözlerle ifade ediyor:
"Senelerimiz o bölgede geçti. Zaman geçti; biz büyüdük. Bir arsa aldık. 100 metre kare arsayı o zamanların meşhur Şerbetçi Kadir'inden aldık. Şerbetçi Kadir, Altıntaş bölgesinde büyük arazi almış; elinde bir büyük defter vardı parselleyip o araziyi satıyordu. Askerden geldikten sonra ben oraya bir ev yaptım. Benim arzum ailemi refaha kavuşturmaktı. İş hayatına atıldım; ilk kazandığım parayla Altıntaş'taki evi yaptım ve ailemi oraya yerleştirdim. Ben evlendikten sonra kirada oturdum. Onlar rahat etsin diye. Kahramanlar'da bir dükkan açmıştım. Kaporta ustalığı yaptım. İşyerim okul gibiydi. Çok çırak yetiştirdim. Mübadele ile gelenlerin genelinde çalışkanlık vardır. Çok sıkıntı çekmelerinden dolayı çok çalışkan insanlardır Giritliler."

Sonuç olarak;

Rum çeteler onları yurtlarından ettiler; artık Giritli değillerdi. Bahri Cedid, Gülcemal, Giresun gibi vapurlarla taşınan Giritliler, Türkiye'ye getirildiler; "Yarım gavur" sözleriyle baskı altında kaldılar. Sıkıntılar Girit'te kalmamıştı. Kendilerini kabul ettirmek zorundaydılar. Giritliler öncelikle iş bulma sıkıntısıyla karşı karşıyaydılar. İş bulma uğruna günlerce yol yürümek zorunda kaldılar; iş bulana kadar ailesinden uzak sıkıntı çektiler. Ancak çalışkandılar; ekonomik kalkınmada önemli rol oynadılar. İnsancıldılar; Ege'ye barış getirdiler. Giyimleri, enstrümanları ve ot yemekleri ile yerleştikleri bölgelerin kültürüne katkıda bulundular.

Spikerlik deyip geçmeyin

Bizim nesil bu spikerleri tanıdığı kadar önemli bir ismi daha unutmamalı diyorum. O da Halit Kıvanç. Halit Kıvanç'ın anlatımı çok değişikti. Onun tarzında futbolcuların özgeçmişini de öğrenip maçın içine sokması dinleyenlerin ilgisini daha da büyütürdü.

Tayyar ÖZDEMİR

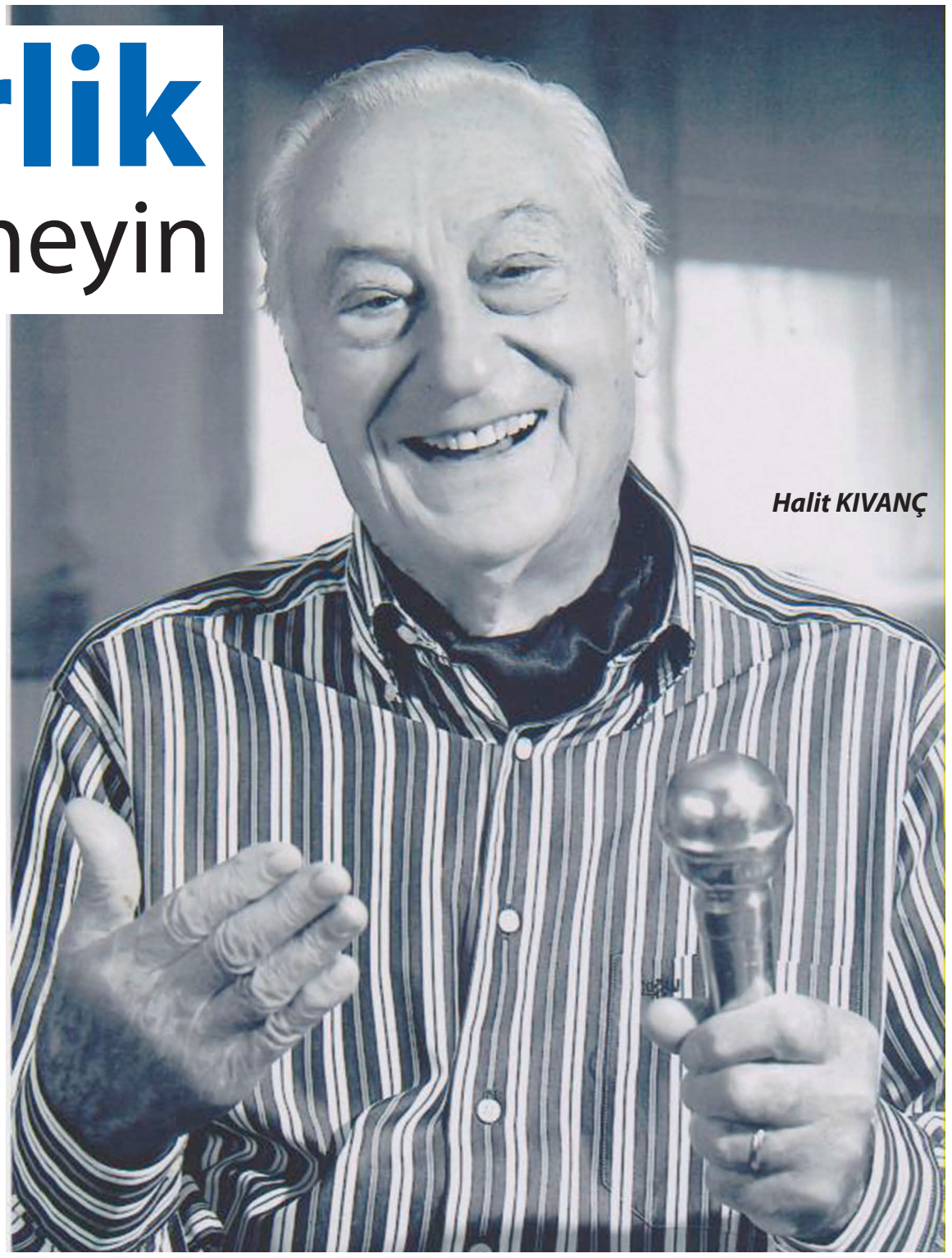

Halit KIVANÇ

Spor spikerlerindeki büyük artış sizce neyin kanıtıdır?
Ya da şöyle söyleyelim;
"Spikerlik haber sunuşta mı yoksa spor alanında mı daha cazip" oluyor?
Spikerlik deyince ilk aklımıza gelen futbol alanındaki önemli isimlerdi…
Zira televizyonun olmadığı yıllarda radyolardan halka seslenen ünlü sesler bu alanda gerçekten önemli adımlar attılar. Sonraki dönemlerde de hevesli gençlere spikerliğin aşamalarını sunup bu alanda unutulmaz oldular…

Son teknolojininin yanında tv kanallarının hızla artmasının ardından, spikerlikte de önemli adımlar atıldı, sayıları ulaşılmayacak kadar arttı. TRT'nin öncülüğündeki bu artış bugün özellikle de kadınların katılımı ile daha da cazip hale geldi. İyi anımsıyorum, bizlerin döneminde Kemal Deniz, Pertev Tunaselli, Necati Karakaya, Orhan Ayhan, Çetin Esen Kaftan ilk aklımıza gelen isimlerdi. Ancak belirttiğimiz gibi eskilerin içinde öyle isimler vardı ki, bu mesleğin gerçek duayenleri olarak hafızalarda yerlerini aldılar. Kimlerdi bunlar?

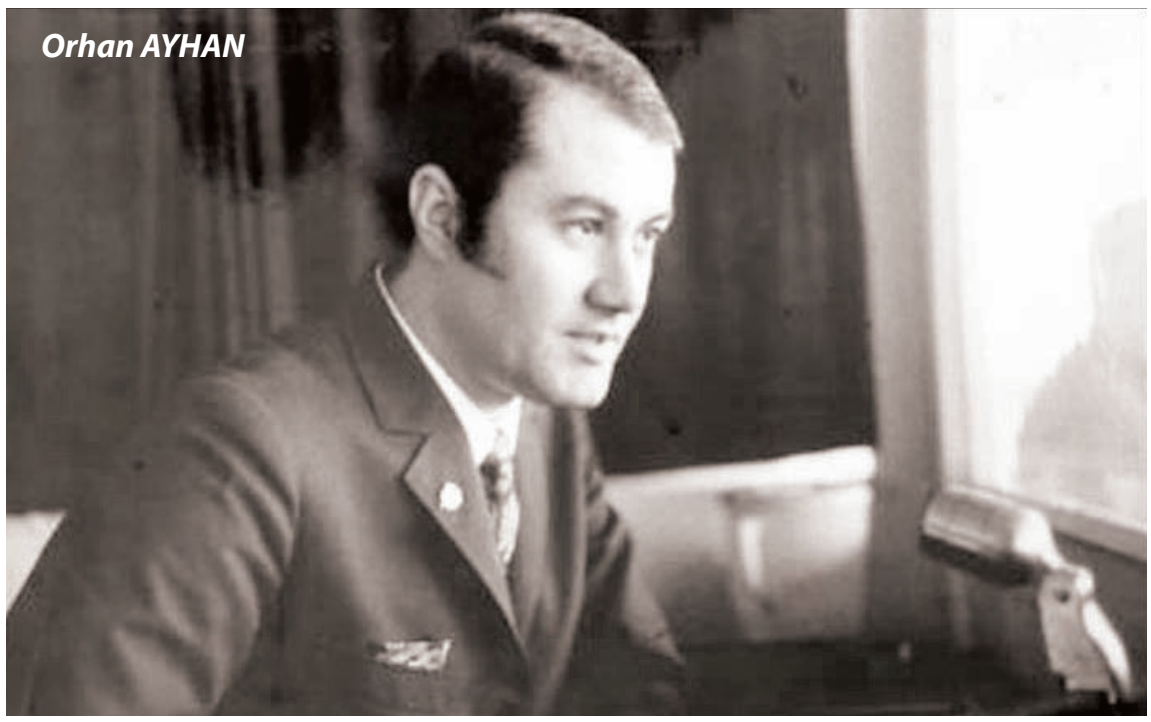

Orhan AYHAN

Muvakkaf Ekrem Talu, Sulhi Garan, Eşref Şefik, Arman Talay, Güneş Tecelli bu sıralamanın içindeki spikerlerdi. Bunların tümü spor alanında etkin isimlerdi. İzmir'de Çetin Esen Kaftan ilk akla gelenlerdendi. Hemen ardından Ali Kocatepe gelirdi ki, bu da kısa süreli bir spikerlikten başka bir şey değildi.

Spikerliğin yaşamında da ilginç olaylar yaşanırdı. Bir tarihte merhum Çetin Esen Kaftan ile Manisaspor-Sivasspor maçına gitmiştik. Maçı Çetin Esen Kaftan anlatıyor, ben de çalıştığım gazete için yazı yazıyordum. Neyse maçın sonlarına doğru

iki takımın taraftarları birbirine girmişlerdi. Çetin Esen Kaftan'ın maçı anlattığı yerde Manisalı taraftarlar oturuyorlardı. Olaylar tribünlere taşmış, statta koltuklar sökülüyor, camlar kırılıyordu. Bir grup taraftar da Çetin Esen Kaftan'ın anlatımını ellerindeki radyodan dinleyip, parmaklarıyla gösterip "Dikkatli anlat" der gibi korku salıyorlardı.

Çetin Esen Kaftan bu durumda şaşkın ve korku içinde ne söyleyeceğini bilemez olmuştu. Gerçekleri anlatsa Manisalıları yanında bulacaktı. Aksini yapsa görevini ihmal edecekti. Ve Çetin Esen Kaftan büyük bir ustalıkla öylesine farklı konulara girdi ki, sanki maçta olay olmamıştı. Ve maçın sonunda Manisa'dan nasıl kaçtığımı unutamam.

Merhum Pertev Tunaselli de ilginç bir spikerdi. Alkolü sevenlerin içindeydi! Neyse bir milli maçta Türk takımı gol fırsatını kaçırınca "Ass..tirin seyirciler" deyince büyük bir gafın altına imza atmıştı. Aslında bu hataları yapacak bir spiker değildi ama maçın atmosferi demek ki onu çileden çıkarmıştı. Ve tabii olarak TRT Pertev Tunaselli'yi açığa almıştı. Tunaselli bir süre sonra Milliyet'te görev yaptı, ancak onun işi spikerlikti. Yaşamının geriye kalan bölümlerinde o da adını yazdırmayı başarmıştı.

Necati Karakaya, Orhan Ayhan, Murat Ünlü, Tansu Polatkan, Abidin Aydoğdu, Öztürk Pekin, Ümit Aktan ve diğerleri son yılların spikerleri içinde mesleklerini yaptılar. Ancak spikerin olayları anlatımları farklıydı. Necati Karakaya ile Orhan Ayhan belleklerde derin izler bırakamadı. Orhan Ayhan daha çok boks maçlarını anlatırdı. Ancak yeni neslin temsilcileri içinde Murat Ünlü, Abidin Aydoğdu ve Tansu Polatkan önemli yer edindiler.

Bizim nesil bu spikerleri tanıdığı kadar önemli bir ismi daha unutmamalı diyorum. O da Halit Kıvanç. Halit Kıvanç'ın anlatımı çok değişikti. Onun tarzında futbolcuların özgeçmişini de öğrenip maçın içine sokması, dinleyenlerin ilgisini daha da büyütürdü. Dünya kupalarındaki anlatımı ile Kıvanç büyük sükse yapmıştı. İyi anımsıyorum, 1966 Şili'deki karşılaşmaların anlatımı ile Türk futbolseverler sanki Şili'de maçları canlı izliyorlar gibiydi. Onun ses tonu ve olaylara bakış açısı gerçekten çok etkiliyeciydi. Belli yaşlara gelmiş spor meraklıları Halit Kıvanç'ı belli bir yere koymuşlardı sanırım. Halit Kıvanç şimdi sahnelerden uzaklaştı. Kendi nesli içinde birçok dostunu ve arkadaşını kaybetti. Ve tabii olarak yaşı gereği de kabuğuna çekildi. Halit Kıvanç ile bir tarihte uçakla İstanbul'dan İzmir'e birlikte gelmiştik. İzmir'e indiğimizde bana "Ben Bodrum'a gideceğim. Bana bir taksi bulalım ama fiyatı pahalı olmasın" dedi. Neyse birlikte Efes Oteli önünde Havaş otobüsünden indik ve Efes Taksi'den bildiğimiz şoför Kamuran'ı 70 bin liraya ikna edip Halit Kıvanç'ı yolcu ettim. Parayı çok mu severdi! bilemem ama onu biz çok sevdik.

Evet.. Spor dünyasından birçok spiker geçti ve hala da bu tören devam edecek. Ancak bu mesleğin temelini oluşturan insanları unutmadık.

Kültür İnsanlarımızla

Yahudihane'de belgesel çalışmam üzerine...

Lütfü DAĞTAŞ

Bu yapıların temel malzemeleri; ahşap, kerpiç ve kâgir olup, iki katı geçmemeleridir. Yine bu yapıların ortalarında gün boyu toplu yaşamın hareketliliğine tanıklık eden geniş bir avlunun, avlusunda da üç beş ağacın yer alıyor olması özelliklerindeki diğer ayrıntıdır.

Mezarlıkbaşı'nda, Anafartalar Caddesi üzerinde, Agora'ya sırtını dayamış olarak varlığını bugüne değin koruyabilmiş olan Manisa Akhisar Oteli, geçmişin varsıl anılarıyla dolu Yahudihanelerden birisi olarak karşımıza çıkar. Bugün özel mülkiyetin elinde otel olarak hizmet veren, çok ucuz ücretle kalınabilen Manisa Akhisar Oteli'nde konaklayanların hemen hemen hepsi yıllardır burasını kendisine mekan eylemiş, gelir durumları pek de iyi olmayan kimselerdir.

Manisa Akhisar Oteli'nin ilginç mimari özelliği dışında burasını kendisine mekan eylemişlerin her birisinin "hayatlarının roman" olması, beni burada belgesel çalışma yapmaya yönlendirdi. Diğer belgesel çalış-

malarımda olduğu gibi bu çalışmamda da itici gücü duyduğum heyecandan aldığımı hemen belirtmem gerekiyor.

Yola çıkarken projemin ayağını oluşturan üç dayanağım vardı:

Birincisi; dünün Yahudihanesi, bugünün otelinde süresiz konaklamak zorunda kalanlara dışarıdan yeni yüzler getirerek söyleşmelerini, böylelikle yalnızlıklarından, belki de terk edilmişlik duygularından bir ölçüde kurtulmalarını sağlamak. Halen sürmekte olan çalışmam süresince Yahudihane'ye gelerek objektifimin karşısına geçen ressam, edebiyatçı, arkeolog, sinema ve tiyatrocu, müzisyen vb. kültür insanlarımızla onların aralarında amaçladığım bu iletişimin bir oranda sağlandığını görmek beni mutlu kıldı, kılıyor.

İkincisi; İzmir'in tarihsel değeri büyük Basmane-Tilkilik-Mezarlıkbaşı semtleriyle bu semtlerde gözlerden ırak kalmış ayrıntılardaki güzelliklere böyle bir proje aracılığıyla dikkati çekmek. Bunu da, proje noktalandığında açacağım sergiler ile geçerli kılacağımı düşünüyorum.

Üçüncüsü; İzmirli olsun olmasın Manisa Akhisar Oteli'ne davetimle gelip projemde görev alan kültür insanlarımızın neredeyse tümünün bu ayrıntılardan, dolayısıyla Manisa Akhisar Oteli olarak bugün hizmet veren eski Yahudihane'den habersiz olduklarını biliyordum. O nedenle görsünler, bilgilensinler, daha da ötesi içselleştirerek uygun görürlerse kendi sanat dalları içersinde değerlendirsinler diye bir hedef koymuştum. Bu hedefin de doğru olduğunu çalışmam boyunca gördüm, görmekteyim. Ressamlar; binanın mimarisinden, ahşabındaki ya da duvarlarındaki boyalardan etkileniyorlar. Yazarlar, mekanın yazın uğraşlarında yer alarak değerlendirilebileceğini açık dille söylüyorlar. Nâzım Hikmet şiirlerini yüksek sesle en güzel okuyarak içimize işleyen Aktör Genco Erkal, Manisa Akhisar Oteli'nin avlusunda yediveren limon ağaçlarıyla nar ağacının altında Büyük Usta'ya ait dizeleri istekle mırıldanabiliyor. Yine çekimden bir gün önce karşılıklı akşam yemeği yememiz sırasında, ucuz tv dizileri ve sığ ama gişe rekorları kıran sinema güldürüleri nedeniyle "artık sinema filmi yapmayı düşünmüyorum" diyen, Türk

Sema Barlas, Ressam. İzmir'de yaşıyor.

Reyhan Abacıoğlu, Ressam. İzmir'de yaşıyor.

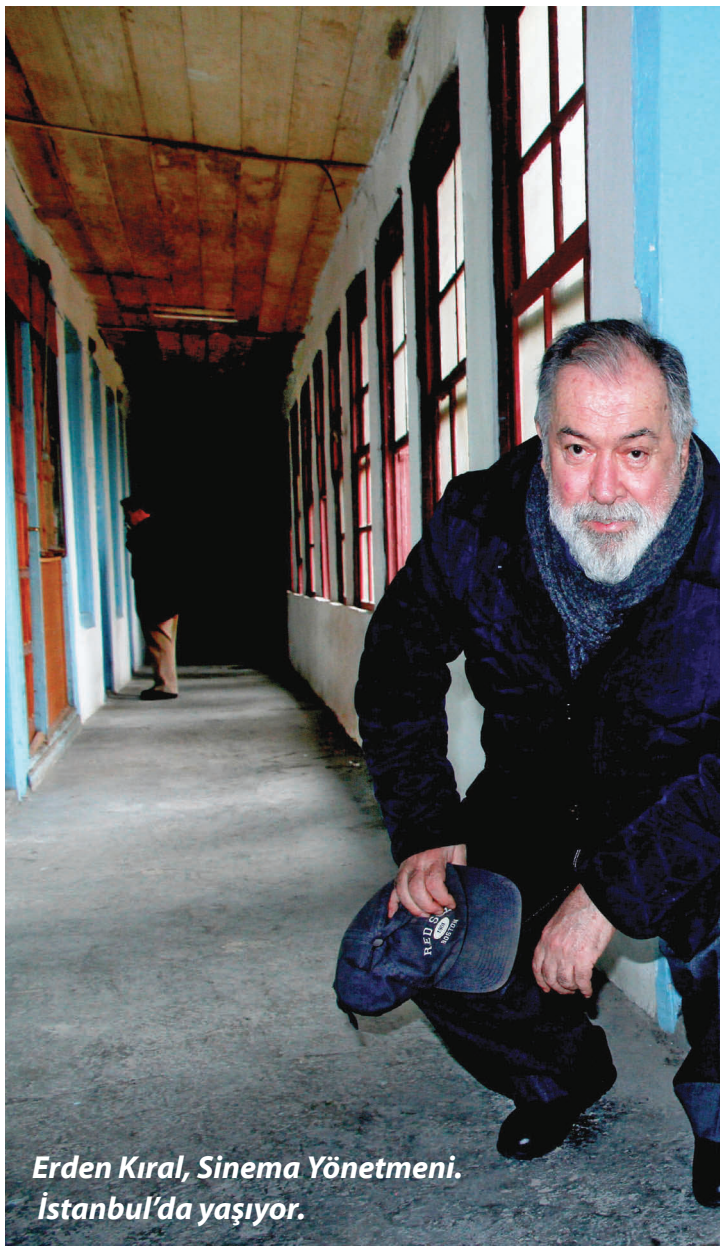

Erden Kıral, Sinema Yönetmeni. İstanbul'da yaşıyor.

Pelin Buzluk, Yazar. Ankara'da yaşıyor.

sinemasının önemli yönetmenlerinden Erden Kıral, yine aynı mekandaki çalışmamızın ardından kulağıma eğilip, "siyah beyaz bir film çekmeyi düşünüyorum. Burası ve bu bölge niye olmasın" diyebiliyor.
İlki 1978 yılına uzanan belgesel çalışmalarımdan hep tat almışımdır. Söz konusu yıl, Orman Bakanlığı adına TRT Televizyonu için gerçekleştirdiğim 'Ulusal Parklar' konulu dizinin "Yozgat Çamlık Ulusal Parkı" bölümünde, o yıllar memleketi Yozgat'ta yaşayan ve "Yılkı Atı" adlı romanı aynı adla yine TV'de film olarak gösterilen Yazar Abbas Sayar, isteğim üzerine, kaleme aldığım senaryodaki rolünü ezberlemiş ve baştan sona oynamıştı.

Yine böyle bir başka belgesel ölçekte çalışmaya; dünya çapında ün yapmış karikatür ustamız Semih Balcıoğlu ile başlamıştım. Semih Ağabey, İstanbul'u, o kıvrak çizgileriyle yıllar boyu pek güzel çizmiş bir sanatçımızdı. Çalışmamda bu kez onu, çizdiği mekanların önünde fotoğraflayacaktım. Projem buydu ama işin yarısında yaşama gözlerini kapatması çalışmanın yarıda kalmasına neden oldu.

İşte bu hemen aklıma gelen iki örnekte de görüleceği gibi; tat almanın özünü yeni yerler, yeni insanlar tanımak ve çok şey öğrenmek oluşturur. Eski bir Yahudihane olan Manisa Akhisar Oteli'ndeki çalışmam da bu tadı bana verdi, veriyor. Değerli işletmecilerine çok teşekkür ediyorum. Yine Erden Kıral ağabeyimizin söylediği gibi, "Etinden, sütünden, derisinden yararlandığım" tüm kültür insanlarımıza da, objektifimin karşısına tereddütsüz geçmelerinden dolayı en derin sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

Çalışmaları halen süren bu belgeselde bir başarı varsa, isteğimle bazı karelere girerek görüntüleri varsıl kılan Manisa Akhisar Oteli'nin müşteri ve çalışanlarıyla hep birlikte başarıyoruz.
Belgesel çalışmamın; geçmişin kültürünü bugüne taşıyan Basmane, Tilkilik, Mezarlıkbaşı, İkiçeşmelik, Agora gibi yerlerin ayrıntılarıyla tanınması için araç olacağına inanıyorum.

Turgay Pasinligil, Aktör-Radyo Proğramı Yapımcısı. İzmir'de yaşıyor.

Mezarlıkbaşı Türk hamamı

Fotoğraflar: Atilla ÖZDEMİR

İzmir Hamamları

İzmir hamamlarının tarihi bir hayli eskidir, Agora kazılarında Doç. Dr. Akın Ersoy ve ekibinin ortaya çıkardığı Roma Hamamı buna örnek gösterilebilir. Anadolu'dan ve dünyanın çeşitli ülkelerinden uzun bir yolculukla İzmir'e mal taşıyan kervanların mola verdiği, yükünü boşalttığı hanlar çevresinde ve cami külliyelerinde inşa edilen hamamların sayısı azımsanmayacak kadar fazladır.

Orhan BEŞİKÇİ

Basmane Hamamı, Kıllıoğlu Hacı İbrahim Vakfı Hamamı, Namazgah Hamamı , Karakadı Hamamı , Tevfik Paşa Hamamı, Yeni Şark Hamamı (Saçmacı), İstanköy Hamamı, Yeşildirek Hamamı, Salepçioğlu Hamamı, Çivici Hamamı, Çukur Hamam ve diğerleri kentin hamam zenginliğine zenginlik katan önemli kültür varlıklarımızdır…Yerli ahali dışında şehri ziyaret eden yabancıların temizlenme ihtiyacını karşılayan hamamların bir çoğu da çeşitli

nedenlerle günümüze ulaşamadı… Türk halk kültüründe, derin izler bırakmış bu temizlik yapılarında gerçekleştirilen asker, damat, lohusa, sünnet, sebil, hamamları ve eğlenceleri, yeme içme ritüelleri bazı hamamlarda devam ettirilse de, genç kuşaklar ılıklık, soyunmalık, halvet, külhan cehennemlik, tıraşlık, göbek taşı, tellak, natır ve peştamalcının ne anlama geldiğini bilmiyor…

PEŞKİRDEN LENGERE

Hamam müzeleri temizlik ve hijyen kültürünü gelecek kuşaklara anlatması açısından önemli. Yıllar önce, ihtisasını hamamlar üzerine yapmış İzmir Vakıflar Bölge Müdürü'ne hamam müzesi önerinde bulunmuştum. 'İzmir'de bir hamam müzesi kuruyoruz' denilse sanırım sandıklardan çok önemli tekstil ürünleri ve objeleri çıkar. Hamamlarda kullanılan havlu, tas, kurna, natır, tellak, nalın, peşkir, peştamal, hamam bohçası, lif, kese, lenger gibi benzeri objeleri artık hamam müzelerinde yerini almaya başladı…

EVLİYA ÇELEBİ DE SÖZ EDER

Tahmini olarak 17. Yüzyıl'a tarihlenen, Evliya Çelebi'nin Seyahatname'sinde adı geçen dikdörtgen planlı, kadınlar - erkekler bölümü bulunan, Namazgah Hamamı'nın İzmir Büyükşehir Belediyesi'nce projelendirildiğini, yakında onarılacağını biliyoruz…1671 yılında İzmir'i ziyaret eden Evliya Çelebi, Kurşunlu Cami bitişiğinde bir medrese ve hanın varlığından söz eder.

Agora ören yerinin karşısında olan bu tarihi hamam bitişiğindeki han veya medreseden kalma eski yazlık sinemanın arsası ve kortijonun açık ve kapalı müze olarak tarihi dokuya, İzmir turizmine çok şeyler katacağına inanıyorum.

Emir sultan Haziresi Hamamı

Lüks Hamam
Kurtuluş Mahallesi

KNK

İzmir'de "Alo" demenin öyküsü

Bugün, Konak ve civarındaki bölgede dolaşırken yollarda büyük döküm kapaklara rastlayacaksınız. Onlar 1928 yılında döşenen yeraltı telefon ağının oda kapaklarıdır. Üstlerinde eski yazı ile "İzmir ve civarı telefon Telefon Türk Anonim Şirketi" yazmaktadır. Onlar; anlattığımız öykünün yaşayan şahitleri olarak "Biz hala buradayız"diyorlar.

Şahin DEMİREL

1980'li yılların başlarında İzmir'deki bir hurdacıda gördüğüm antika telefon oldukça dikkatimi çekmişti. 1920'li yılların modeliydi, İsveç L.M.Ericsson üretimiydi ve çok iyi durumdaydı. Üstünde Osmanlıca yazılarla istiflenmiş bir ay-yıldız bulunmaktaydı, hiç düşünmeden satın aldım ve istifi okumaya başladım. İzmir ve civarı Telefon Türk Anonim Şirketi yazıyordu. 1928 yılında gerçekleştirilen harf devriminden önce kullanıldığı anlaşılıyordu. Evimdeki telefona paralel bağlayıp uzun bir süre kullandım. Arada bir arayışlarımı antika telefonla yapıyor, bundan da epeyce keyif alıyordum. Numaraları her çevirişimde çıkan ses, kulağıma gelen madeni ton beni yüz yıl öncesine götürüyordu. İzmir'de yıllardır her pazar günü kurulan bitpazarını hiç kaçırmam. Yine bir pazar günü bitpazarında dolaşırken bir sergide kalınca, deri ciltli, büyükçe eski bir defter dikkatimi çekti. Merakla içine bir göz attım, sayfaları karıştırdım; yazılar çok titiz bir şekilde el ile yazılmıştı ve Osmanlıcaydı, her sayfasında mühür vardı. Daha çok ilgimi çeken konu ise, yaprakların sağ üst köşesinde bir telefon amblemi ile etrafında yazılar ve ay-yıldız bulunmasıydı. Bir anda beynimde bir şimşek çaktı, bunlar evimdeki antika telefonda bulunan sembollerin aynısıydı, birden heyecanlandım; pazarlığı seven biri ola-

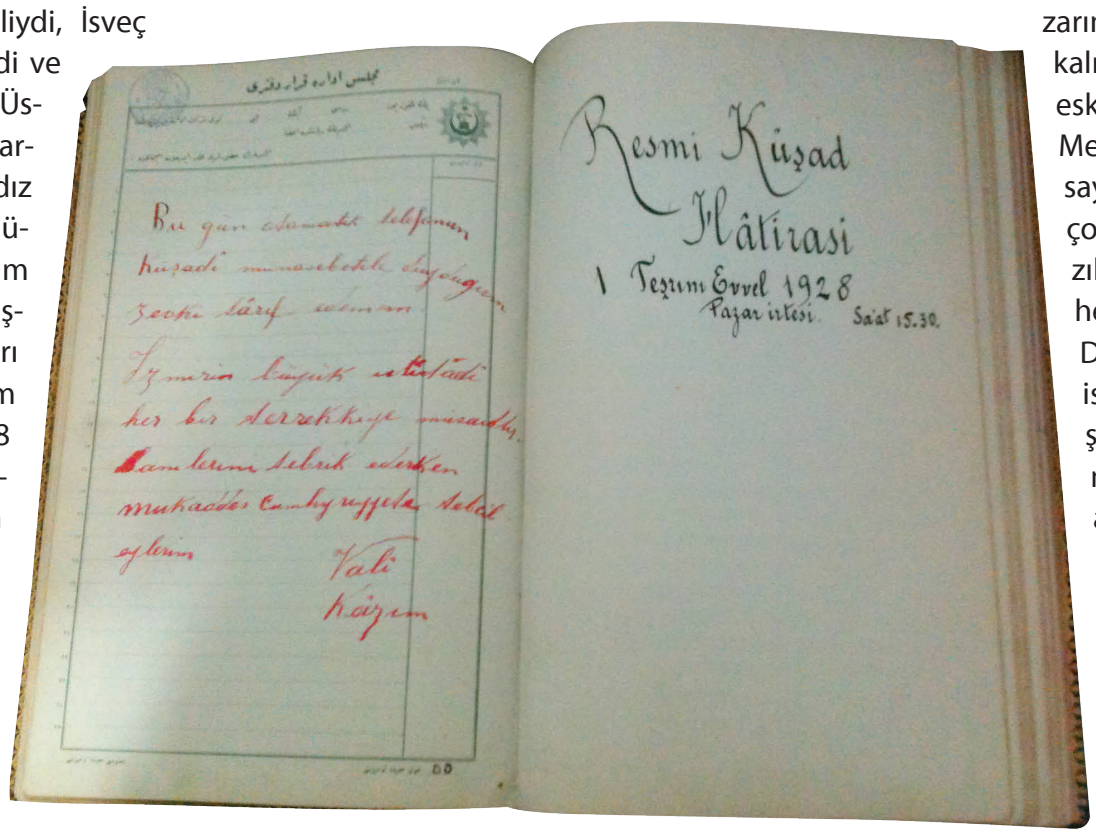

rak, pazarlık yapmadan satın aldım. Satıcı defteri torbasına yerleştirirken ''İçinde daha bir şeyler var, hepsini birlikte buldum, onlar da sizin'' dedi. Satıcı için sokaklarda çöp konteynerlerini karıştırıp hurda kağıt toplayan biri olmalı diye düşündüm.

MECLİS İDARE KARAR DEFTERİ

Heyecanla eve dönüp torbayı boşalttım, içinden bir bakır plaket ile birkaç eski madeni para çıktı. İkisi gümüş, diğerleri ise Cumhuriyetimizin ilk madeni paralarıydı. Üzerlerinde 1340 (1924)-1341 (1925) tarihleri yazılıydı. Ayrıca torbanın içinde bir de1932 tarihinde İzmir'de yayımlanan ''Anadolu'' Gazetesi'nin bir nüshası bulunuyordu.

Defterin her yaprağındaki başlıkta ''Meclis İdare Karar Defteri'' yazıyordu. Bir numaraydı ve ilk sayfada 10 Nisan 1927 tarihi vardı, son sayfalardaki tarih ise 1930 senesi Temmuz ayının 19'uncu Cumartesi günü idi. Toplam 93 içtima (toplantı) yapılmış ve 71 karar alınmıştı. Osmanlıca yazılmaya başlayan defter 1 Teşrinievvel (Ekim)1928 pazartesi gününden sonra yeni harflerle yazılmaya devam ediyordu.

Bu tarih harf devriminin yapıldığı günler içinde, yeni harflerle başlayan ilk sayfalar özeldi. İzmir otomatik telefon santralinin işletmeye açıldığı güne ait bir başlık atılmıştı. Soldaki ilk sayfada İzmir Valisi Kazım Bey'in (Dirik) o gün yaşadığı duygularını anlatan satırlar yer alıyordu: "Bugün otomatik telefonun küşadı (açılışı) münasebetiyle (nedeniyle) duyduğum zevki tarif edemem. İzmir'in büyük istidadı (yeteneği) her bir terakkiye (ilerlemeye) müsaittir (uygundur). Samiilerini (muhataplarımı) tebrik ederken mukaddes cumhuriyete tebcil (kazandırma) eylerim." Vali Kazım.
Sonraki sayfalarda İzmir mebusu Kamil ve Enver beylerin yazıları, İzmir'in ileri gelenleri ile birlikte İsveçli Ericsson firmasının teknik adamlarının duygularını anlatan satırları bir çırpıda okudum. Bir imzada ise Ericsson okunmaktaydı. Defter bundan sonra yeni harflerle yazılmaya başlıyordu.

BAKIR PLAKET

21x27 cm ölçülerinde, üstünde Osmanlıca işlenmiş satırlar mevcut, biraz yıpranmış, bu nedenle yazıları epey zorlanarak okuyabildim. İzmir ve civarı telefon Türk Anonim Şirketi merkez binasının Vaz-ı esas merasiminin hatıra-i tekrimi. Zevat-ı Hazır (hazır bulunanlar): İzmir Valisi Kazım Paşa Hazretleri, Mevki-i müstahkem (bölgeyi koruyan) komutanı Fuat Paşa Hazretleri, Belediye Reisi Aziz Beyefendi, İzmir Posta, Telefon

Vali Kazım temel atma töreni

30 Haziran 1927

ve Telgraf Başmüdürü Enver Beyefendi, Heyeti İdare, Reis, Mehmet Vehbi Beyefendi. Mösyö Krok-İdare Müdürü, Mösyö Lond Gren-Fenni Müdür, Mösyö İlyef Mühendis, Mösyö E.Briç-Mimar ve İzmir Memuri resmiyesinden ve Ticaret Mümessillerinden bir çok zevat. İzmir 30 Haziran 1927.

İZMİR ANADOLU GAZETESİ

Bir diğer belge ise 14 Temmuz 1932 tarihli ve 5356 sayılı İzmir Anadolu gazetesi. Gazete sayfalarında şirkete ait bir ilan da yer alıyor. İlanda bedava telefon tahsisi yapılmakta olduğu (Makine Dahil) kampanya süresinde evler için yıllık 25, işyerleri için senevi 30 Lira abonman bedeli istenmiş, ilana ayrıca bir de kroki yerleştirilmiş. Dağıtımın İzmir Merkez-Karşıyaka-Turan-Burunova(Bornova)-Salhane-Mersinli-Buca-Reşadiye (Güzelyalı) ve Kızılçullu (Şirinyer) ile sınırlı olduğu belirtilmiş. Bu bilgi ve belgeler İzmir'in iletişim tarihi açısından oldukça önemli.

TELGRAFTAN İNTERNETE

Ancak yıllar sonra elime geçen bir kitap her şeyi aydınlattı ve taşlar yerli yerine oturdu. Elektrik Mühendisi Alpaslan Güzeliş'in yazdığı ''Telgraftan İnternete" adlı kitabı elimdeki belgelerin içeriğini ve sırrını çözüyordu. Kitapta İzmir'in iletişim tarihi ile ilgili önemli bilgiler yer alıyor: ''Osmanlı döneminde İstanbul dışında manyetolu telefonların çalıştığı bir diğer il de İzmir. 1909 yılından Cumhuriyet dönemine kadar, çeşitli adreslerde kurulan manuel santrallerden 150 civarında telefon abonesi yararlanmaktaymış. Bunlar arasında Valilik, Tramvay Şirketi, İtalyan Postanesi aboneleri ve yabancı şirketlere ait birimler de bulunuyormuş."

200 ABONEDEN 500 ABONEYE

''Cumhuriyet dönemi başlarında 1923 İzmir Belediyesi'nin Ankara hükümetinin

Temel atma töreni

Kemal'in 1923'te aldığı karar doğrultusunda ülkenin önemli şehirlerinde halkın iletişim gereksinimlerini karşılayacak şekilde yatırımlara gidilmesi istenilmekteydi; bu görevi belediyeler üstlenecekti. Bu doğrultuda yapılan ilk çalışma Ankara'da gerçekleşmişti. Ankara; İsveç L.M.Ericsson firmasının yaptığı çalışma ile 1926 yılında 2000 abonelik bir otomatik santrale sahip olmuştu. Türkiye'de 2. otomatik telefon santrali yukarıdaki bilgilerden anlaşılacağı gibi 28 Ekim 1928 deki açılışla İzmir'e nasip olmuş.

Adresi ise bugün hala çalışmaların sürdüğü Şehit Fethi Bey Caddesi No:10 Gümrük/İzmir idi. İki katlı küçük bir binadaki sistemin kapasitesi 500 abonelikti. Sonraki yıllarda artışlarla bu santral 1960 yılına kadar görevini sürdürmüş, yıkılan binanın yerine bitişikteki İtalyan Bankası'nın mülkü de alınarak gereksinimi karşılayacak bir büyük santral inşa edilmiştir.

Günümüzde bu yapı etraflı bir restorasyon geçirmiş yeni şekliyle TÜRK/TELEKOM olarak hizmete girdi. Kitapta; İzmir Belediyesi bu ilk santrali kendi teknik ve parasal olanakları ile gerçekleştirebilecek güce sahip olmadığını, çareyi Ankara'da yatırım yapan İsveç firması ile görüşmekte bulduğunu yazıyor. Sonuçta yüzde 51 İzmir Belediyesi'ne yüzde 49 Ericsson firmasına ait olmak üzere bir şirket kurulduğu belirtiliyor.

İşletme hakkı 1938 yılında çıkarılan bir yasa ile PTT'ye devredilmiş. Yakın bir tarihte ise PTT'nin büyük orandaki varlığı yabancı bir yatırımcı tarafından satın alındı. Geçen yıl İzmir Filateli Derneği Başkanı Orhan Sümer'in bana gösterdiği ancak mahiyetini anlayamadığımız 6 adet eski fotoğrafı detaylı incelemiş, kitap bana gelinceye kadar da içeriğini anlayamamıştım. O gün görkemli temel atma töreninde dönemin ileri gelenlerinin isimlerinin yazıldığı bir bakır levha, yine törene katılan kişilerden toplanan madeni paralar ile birlikte Vali Kazım Paşa Hazretleri tarafından binanın temeline dökülen ilk harcın içine konulmuştur" denilmektedir. Bu fotoğraflar, 30 Haziran 1927 günündeki o temel atma töreninin görüntüleriydi.

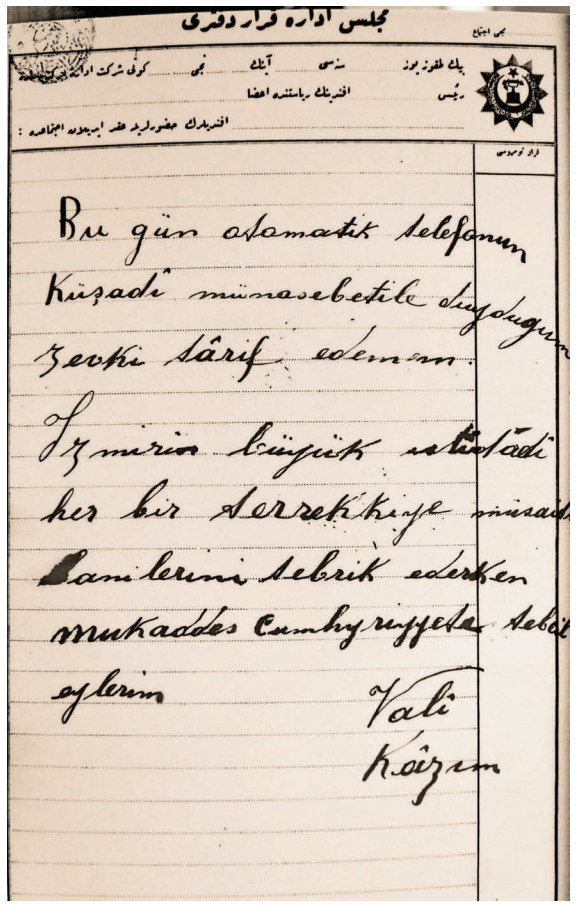

onayı ile 1924 yılından başlamak üzere 30 yıl süreyle İzmir Şehir Merkezi ile Karşıyaka, Buruabat, Buca, Kızılçullu bölgelerinde Manuel Santrallar kurma ve işletme ayrıcalığı alması sonrasında "İstanbul Dersaadet Telefon Şirketinden' 'Ekçi ustabaşı Halil Orhan İzmir'e çağırılmış.

Halil Orhan'a Konak merkezde bir telefon dağıtımı kurdurulmuş ve bu ağ 2 Şubat 1925'te 200 abone ile işletmeye açılmış. Bu gelişmelerin sonunda Türkiye'de İstanbul'dan sonraki ikinci düzenli şehir içi telefon dağıtım ağına İzmir sahip olmuş. Kitapta yer alan bilgilere göre; Mustafa

Sarı Kışla'nın dilinden

Hani erken inerdi karanlık
Hani yağmur yağardı inceden
Hani okuldan
İşten dönerken
Işıklar yanardı evlerde
Eskidendi çok eskiden.

Yapılar da insanlar gibi doğar, eğer şanslıysa uzun ömürlü olup zamana meydan okur ve tarihe tanıklık eder. Tarihe tanıklık etmekle de kalmaz, kentlerin gelişimine, değişimine, olaylara, aşklara, kavgalara ve yaşama da tanıklık eder. Benim gibi şanssızsa 128 yıllık bir zaman diliminde ayakta kalıp sonrasında yıkılıp gider. Eskidendi çok eskiden...

Burcu YAPRAK

Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluş döneminden itibaren var olan ve en eski yaya asker sınıfı olan Yeniçeri Ocağının 16. Yüzyıl'ın ortalarından itibaren bozulmaya başlaması, sonrasında ise 19. Yüzyıl'ın ilk yıllarından başlayarak siyasi, sosyal, sanat alanlarında görülen batılılaşma hareketleri, kendini öncelikle askeri alanda gösterir. İmparatorluğun ıslahatçı padişahlarından olan II. Mahmut, dönemin askeri anlayışını yansıtmadığı ve siyasete müdahale ettiği gerekçeleriyle 1826 yılında Yeniçeri Ocağı'nı kaldırır. Bu ıslahat, tarihe "Vakayı Hayriye" adıyla geçer. II. Mahmut Yeniçeri Ocağı yerine Asakir-i Mansureyi Muhammediye adında yeni bir askeri teşkilat kurar ve askerliğin modernleştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülür. Bu dönemde askerlerin kalacağı ve eğitimlerini yapacakları kışlalar inşa edilmeye başlar.

1827 yılında İzmir'de de modernleşmeyi ve devletin kudretini temsil eden, İstanbul'daki Selimiye Kışlası örnek alınarak denize yakın bir kışla yapılması padişah tarafından istenir.

İşte benim hazin dolu hikâyem de böylelikle başlar.

Asakir-i Mansureyi Muhammediye

Adım, Sarı Kışla: 'Asakir-i Mansureyi Muhammediye' diye de anılırım, 1827 yılında yapımıma başlandı ve 1829 yılında doğdum, İzmir'in günümüzdeki adıyla Konak Meydanı'nda, denize nazır bir alanda 10 sabun atölyesi, dört kahvehane, üç manav dükkânı, üç meyhane, büyük bir tuzhane, çeşitli vakıf dükkanları, 44 odalı bir Yahudihane ve evlerden oluşan bir alan istimlak edilerek bu da yetmezmiş gibi liman doldurularak sonraki dönemlerde "dolma" adıyla anılacak meşhur meydana isim vermişliğim de vardır. Doldurma alanda temellerim atılmadan önce çok sayıda

zemine ağaç kazık çakılmıştır. Bu özelliğimle de İzmir'de temelleri bu şekilde atılan ilk binayım. Hayal edin siz artık, ne kadar şatafatlı olduğumu. Uzunluğum 230 metreyi bulurken 6000 kişilik askeri alanıma sığdırabilirim. Öyle böyle değil gayet heybetli bir Sarı Kışlayım. Adımı bedenimi oluşturan sarı renkli taşlarımdan almışım, taşlarım Kadifekale'den ve antik dönemde var olan ama şimdi izlerini göremediğimiz stadyum ve amfitiyatrodan getirtilmiştir.

Çeşmeli bir havuzum vardır

Üç katlı kagir bir kışlayım, U şeklinde plana sahibim, 300 atnalı kemerli açıklıklarım, kirpi saçağım, dendanlarımla dönemimin en güzel oryantalist üslup özelliklerini taşırım. Arka cephem askerlerin eğitim alanıdır ve avlumun merkezinde 1901 yılında saat kulesinin de mimarı olan Raymond Charles Pere tarafından yapılmış çeşmeli bir havuzum vardır. Avrupa'da meydanlarda 19. Yüzyıl'da özellikle meydan vurgusunu belirginleştirmek amaçlı çeşmeli havuzlar yapılmıştır. Pere de Sarı Kışla gibi askeri bir yapıya bu özelliği uygulamıştır. Çeşme aynalıklarım panolara bölünmüş olup bezemelerimde palmet ve rumiler; kemer köşeliklerimde ise ay, yıldız motiflerim var, oryantalistim. Bulunduğum meydanda bana arkadaşlık eden yapılar da vardı. Katipzade Konağı, Saat Kulesi, Konak Yalı Cami şu anda anımsadıklarım.

Bir varmışım bir yokmuşum!..

Bulunduğum meydanda bir sürü olaya tanıklık ettim. Meşrutiyet şenlikleri, Balkan Savaşı seferberliği, beni ben yapan birçok askerin hikâyesi, karşımda duran o güzelim masmavi deniz, kayıklar, dalgalar, insanlar ve güzelim İzmir panoraması…

Hüzünlü bir yıkım yaşadım; ilk önce 1940'lı yıllarda avlumun büyük bir bölümü yola dönüştürüldü, sonrasında değişen ve gelişen meydanda askeri kışlanın işlevini yitirmesi sonucunda 1950'li yıllarda yıkımım gerçekleşti. Canım acımadı mı acıdı, bedenimin bir parçası olan taşlarımın yeni bir yapıda kullanılıp kullanılmadığını bilemiyorum. Yıkımıma birçok insan tanıklık etti… Bir de fareler… Hatta farelerin meydanı bastığı rivayet edilir. Adım Sarı Kışla, hüzünlü bir hikayem varsa da İzmir gibi tarihi bir meydanda kendime yer edinmiş olmam, bugün de benden söz ediliyor olması, dönemimde meydanda arkadaşlık ettiğim yapıların yaşıyor olması, bir nebze de olsa acılarımın hafiflemesini sağlıyor. Aslında hayat da öyle değil mi(?) Bir varmışım bir yokmuşum!..

KÛŞE-İ MEYHÂNE

Yâran dağıldı sohbet-i meyhane kalmadı
Ol işret, ol muhabbet, o peymane kalmadı
Güşetmem eski naraları küy-ü yardan
Güya ki deşti aşkla divane kalmadı

19. Yüzyıl'da Ziya Paşa'nın yazdığı divan şiiri, "Bugün geçmişin emsalleriyle desteklenen şey, gelecekte de geçmiş bir emsal olacaktır" tezini destekler ve Cemşid'in Câm-ı Cem'i ile bugün kadeh tokuşturur.

Selda İNCE

16. Yüzyıl'a kadar küçük bir kasaba görünümünde olan İzmir 1600'lerin başında, Avrupa ülkelerinin Batı Akdeniz'de yeni bir liman arayışına girmeleri ve zengin bir hinterlanda sahip olması sebebiyle ön plana çıkmıştır. İlk göçler hakkında kesin bilgiler olmasa da kaynaklar Sakız Adası'ndan Rumlarla başladığını yazar. Bu göçler özellikle Avrupa'dan göçleri de beraberinde getirir. Araştırmacı

LI YILLARDA MEYHANE

Kondoyannis'e göre 1921'de İzmir nüfusu 276.000'dir ve bunun 140.000'i Rumdur. İzmir büyük yangını, sosyal ve fiziki yapıyı değiştirmekle birlikte Basmane ve çevresini ön plana çıkarmıştır.
Kozmopolit bir yapıya sahip olan Basmane ve çevresi Rum ve Ermenilerin yoğun olarak yaşadığı bir yer olması sebebiyle tektek kültürünü de geliştirmiştir. Çok köklü olan bu kültür bugün kaybolmaya yüz tutmuştur. Farsça 'mey' ve ' hane' kelimelerinden oluşan meyhane, şarap evinden ziyade sohbet ve muhabbetlerin yapıldığı yerlerdir.

Akşam saatlerinde birkaç kadeh içmek rûh-ı sâni'ye kavuşmaktır diyenler, meyhanelerin yolunu tutmuş ayaküstü bir iki tek atmış, gittikleri meyhanelere de tektekçi demiş, koltuk meyhanesi demiş… İçmek istesin canı yeter ki, 4. Murat döneminde bile, şerbetçiler gibi boynuna asılan tulumdan rakı içmiş, adına da ayaklı meyhane demiş. Bütün bunlar yüzyıllardır süren ve hatta özenle korunan bir meyhane kültürünü oluşturmuştur. Kültürdür elbette, dergâhtır meyhane, oturup kalkmanın, yemenin içmenin, konuşmanın adabı vardır.

Ağır ağabeyler, yol yordam, usul erkan bilen nazik adamlar… Masada yaşı en büyük olan kişi kadeh tokuşturur, yol verir. Usul bilen en küçük kişi de sakilik eder. Meyhanede saygınlık paraya ve rütbeye değil, içki adabını bilene, düzgün içenedir.

Ham ervahsan yanaşma
Arifsen ondan şaşma
İç ama haddin aşma
Ferahfezâdır rakı.

Necip Mirkelamoğlu Rakınâme'de durumu böyle anlatırken, Şair Dr. Onur Şenli'nin, Müzikolog, Bestekar Ali Rıza Avni'den ezber ettiği "Bir Bektaşi nefesinde de;
"Serir-i bezm-i cangâhı her câna vermezler
Her cânâ değil be yahu, belki cânâna vermezler
Efendi sen sakın umma bâdeden nasib
O insana tahsis olunmuştur hayvana vermezler" diye anlatılır.

Onur Şenli şöyle devam eder: "İçkiye bulaştığımız 1955-1960'lı yıllarda Agora semtinde kokoreççi meyhaneleri vardı. Basmane Camisi'nden Hatuniye Camisi'ne giderken sağlı sollu meyhanelerdi. Ama tabelasında da Agora Meyhanesi yazan bir yer yoktu."

920 Sokak'ın başındaydı, Agora Meyhanesi şiirini yazdığı meyhane. "İkiçeş-

Babali'de dostlarla...
Onur Şenli Arşivi

melik Caddesi'nde her 30-40 metrede bir meyhane vardı. -Mezarlıkbaşı'ndan Eşrefpaşa'ya kadar- koltuk meyhaneleriydi bunlar" diyor, Yüksek Ziraat Mühendisi Aydın Zümreoğlu. Daha ziyade şarap içilen, rakının da olduğu meyhanelerdi.

"İsmini Onur Şenli'nin taktığı Sidik Ali, karşısında Müdür'ün Yeri, Kalender Meyhanesi, Beşir'in Meyhanesi, Kokoreççi Necmi, Osman'ın Meyhanesi, Kokoreççi Doğan, Ayı Cavit'in Yeri, Kokoreççi Hasan, Hayyam vardı. Bugün bir tek Hayyam kaldı orada" diye ekliyor.

Çınar Çığ

"Hepsi küçük yerler, 20 metrekarelik. İnsanlar peykelere dayanır, masa koyamazsın, murabbası müsait değil. diyor, 57 ülke gezmiş emekli denizci Timur Gülaçan. Ona göre bir adam denizci olur da içmezse olmaz, eşyanın tabiatına aykırı. "Dışarıdan bakınca virane ama içeride başka bir kültür var" diye devam ediyor.

Aydın Zümreoğlu

"En pecmurde insanın bile sazına, sözüne dikkat ettiği yerlerdi" diyor.
Meyhanelerle ilgili bu söylenenler akla Nedim'in dizelerini getirir.
Meyhane mukassi görünür taşradan amma
Bir başka ferah, bir başka letafet var içinde.
Bütün müdavimler ortak fikirde, adap var.
Küçüklerin büyüklere saygısı var, hiç saygı-

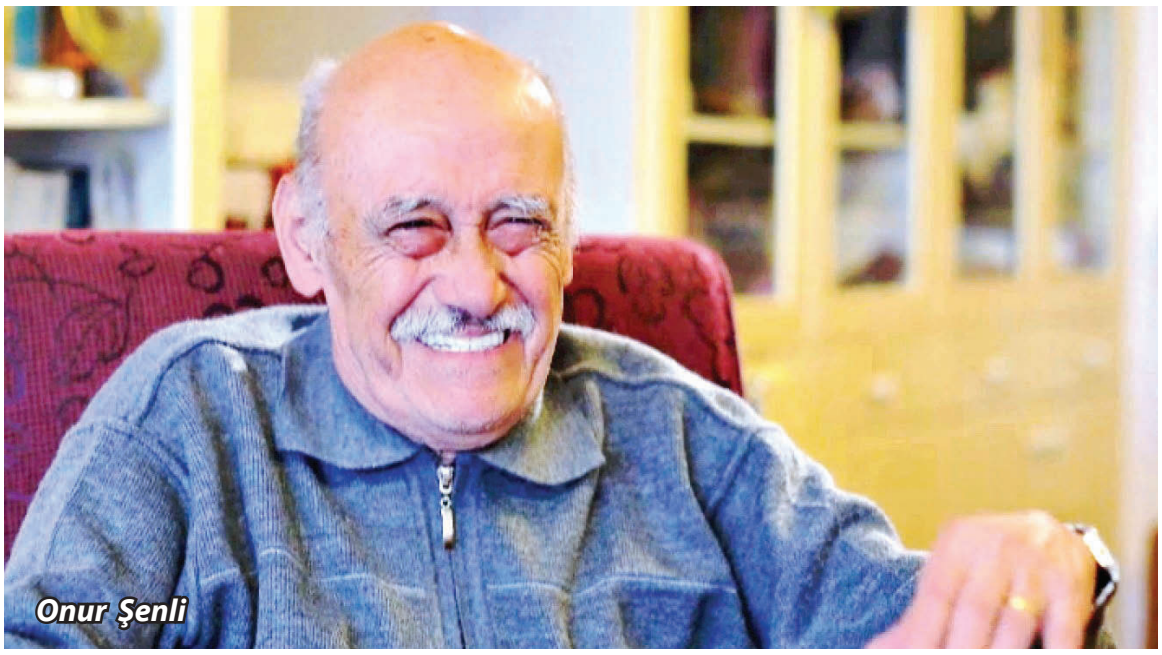
Onur Şenli

Tarık Dursun K

sızlık edilmez, gürültü yapılmaz. Kerli ferli adamlar var. Sarhoş olmanın bir çizgisi var. Bektaşiler kültüründe kişi sarhoş olup da bozulmaya başlayınca, boş kadeh verirlermiş -tabi kadeh şeffaf değil- içinin boş olduğu görünmüyor, rencide edilmiyor yani. Ama içen biliyor ve kadehi boş görünce halt etmeye başladım ben diyor. Böyle nazikçe ikaz ediliyor çizgiyi kaçırmaya başlayanlar. Meyhane kültürü kendini bilen insanların bir araya geldiği, doyumsuz sohbetlerin yaşandığı bir mekan olarak görülmelidir. Beyler'deki Ekmekçibaşı Lokantası'nın karşısında bulunan Bodrum Meyhanesi daha ziyade şair ve ediplerin bir araya geldiği gözde mekanlardan biriydi. Şair Çınar Çığ ve Onur Şenli'den dinlediğim bir anektotu aktarmak isterim: "Bodrum Meyhanesi'ne gelenlerin yüzde doksanı veresiye yazdırırdı. Borcunun birazı kalır kalmaz. Bazısı birkaç ay geçer gelmez, bu arada başka meyhanelere borç yapardı. Bunların başında da Nusret Gürbüz gelirdi. Güney Deniz Saha Komutanlığı Matbaa müdürüydü. Nazım'ın şiirlerini Güney Deniz Saha Komutanlığı'nın matbaasında basardı, bizlere dağıtırdı. Yakalanmadan kurtulurdu. O zamanlar 1950'lerde Nazım okumak yasak, 1966'ta falan serbest oldu. Marx'ın Capital'i de yasaktı. Öyle bir durum vardı 1950'lerde."

1980'lerin ortalarında kapanmış Bodrum Meyhanesi, neredeyse 40 yıllık bir mekan da anılarda şimdi. Çınar Çığ 1952'de Altınpark'a taşınmış ve 1954'te içkiyle tanışmış, ölçüsü 150'lik karafaki olan Kalender Meyhanesi'nde. "Kemeraltı, Havra Sokağı boyu Tekel bayilerin hepsi açık içki verirdi. Ayakta içerlerdi içkilerini. Şimdi nostalji diyorlar ona, geriye dönüp ah vah diyeceğim bir şey yok, eski güzellikleri şimdi bulamıyorum. Yozlaşma, çarpık kentleşme, kalabalık girdi. O eski meyhanelerin, o eski sohbetlerin yeri kalmadı" diyor.

Veysel Çıkmazı Ay Meyhanesi, Enişte'nin Yeri, Çiçek Pasajı, Havra Sokağı ve niceleri…

"Havra Sokağı yine Havra Sokağı'dır ama eski neşesinden eksilmiş bir Havra Sokağı'dır" diyor ünlü hikaye yazarı Tarık Dursun K. "Kestelli, Namazgah, Basmane, İkiçeşmelik oralarda, soğuksu yapan ve bir türlü İzmirli tarafından adı doğru dürüst söylenemeyen "Frigidaire" derler, ondan vardı. Arka tarafta ya bir leblebi vardır yahut başka bir şey. Şarap veya rakı içmeye kalktığınızda, ordan suyu kor, bir avuç da leblebi verir. Önünde bir kokoreççi olur."

Havra Sokağı'nda, kapısından girince sardalye kokan Aslan Yasef'in Meyhanesi. "2,5 liraydı on çeşit meze; köfte, piyaz, turşu ve daha birçok şey. Bir karafaki doldurur getirir koyardı önümüze. Yasef usta şen şatır, sevimli, herkesin suyuna giden bir meyhaneciydi" diye anlatır ve birçokları gibi o da kızar, kıranta bıyıklı şişmanca bir adam olan Aslan Yasef'in kimseye danışmadan hatta haberini duyurmadan çekip gidivermesine İsrail'e.

Kimler gelip geçmedi…

Bir zamanlar Akif'in Meyhanesinde taş plaklarda çalan Müzeyyen Senar, mezarında Tatyos Efendi'nin ' Ehl-i aşkın neşvegâhı kûşe-i meyhânedir' şarkısı çalınsın istemiş.

Not: Bugün içki ehlinin, ekabir takımının mesken tuttuğu yer Gümrük'teki Bab-ı Ali Meyhanesi. 30 yıldır hizmet veriyor. Ahmed Arif, Avni Anıl, Ali Rıza Avni, Bahattin Ertük, Besim Akımsar, dost meclisinden eksilenler. Çoğunluğu, gazeteci, yazar ve şairlerden oluşan müdavimler, her ayın ilk salısı buluşuyorlar.

Timur Gülaçan

ACİL TELEFONLAR

AKS 110
HIZIR ACİL SERVİS 112
POLİS İMDAT 155
TRAFİK 154
JANDARMA 156
SU ARIZA 185
CENAZE HİZMETLERİ 188

ULAŞIM

Otogar (İzotaş)
0 232 472 10 10
Üçkuyular Terminali
0 232 259 88 62
Adnan Menderes Havalimanı
0 232 274 26 26
THY 0 232 484 12 20
TCDD Basmane Garı
0 232 484 8638
TCDD Alsancak Garı
0 232 458 31 31
Denizcilik İşl. (Liman)
0 232 464 88 64

EVLENDİRME MEMURLUKLARI

Fuar Evlendirme Memurluğu
0 232 425 26 60
Eşrefpaşa Evlendirme Me.
0 232 250 25 05
Gültepe Evlendirme Me.
0 232 457 49 90
Yenişehir Evlendirme Me.
0 232 489 43 57
Güzelyalı Ümit Besen Evlendirme Memurluğu
0 232 285 05 07

MÜDÜRLÜKLER

Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü
0 232 489 45 22
Bilgi İşlem Müdürlüğü
0 232 445 19 40
Çevre Koruma ve Kontrol Müdürlüğü 232 482 10 36
Emlak ve İstimlak Müdürlüğü
0 232 489 45 18
Fen İşleri Müdürlüğü
0 232 489 48 58
Hukuk İşleri Müdürlüğü
0 232 489 31 73
İnsan Kaynakları ve Eğitim Müdürlüğü 0 232 484 14 99
Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü 0 232 422 68 07
Mali Hizmetler Müdürlüğü
0 232 484 09 99
Plan ve Proje Müdürlüğü
0 232 489 45 59
Park ve Bahçeler Müdürlüğü
0 232 445 43 90
Sağlık İşleri Müdürlüğü
0 232 482 20 75
Temizlik İşleri Müdürlüğü
0 232 433 36 30
Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü
0 232 459 97 95
Veteriner Müdürlüğü
0 232 459 24 10
Zabıta Müdürlüğü
0 232 484 15 10
Merbel Genel Müdürlüğü
0 232 464 41 52

RESMİ DAİRELER

Valilik 0 232 441 14 40
Büyükşehir Belediye Başkanı
0 232 293 12 00
İZFAŞ 0 232 484 21 50
Ege Serbest Bölge Md.
0 232 251 35 94
TRT Bölge Md.
0 232 463 02 03
Basın Yayın ve Enf. İl Md.
0 232 489 42 91
Emniyet Müdürlüğü
0 232 489 05 00
Güney Deniz Saha Kom.
0 232 463 01 00
Hava Eğitim Komutanlığı
0 232 285 96 50
İl Gençlik ve Spor Md.
0 232 464 82 08
İl Müftülüğü
0 232 441 82 01
Meteoroloji Bölge Müdürlüğü
0 232 285 39 65
Defterdarlık
0 232 483 09 25
Milli Eğitim Müdürlüğü
0 232 441 80 29
Ulaştırma Bölge Müdürlüğü
0 232 464 81 02 - 463 74 62
Ege Bölgesi Sanayi Odası
0 232 441 09 09
İl Sağlık Müdürlüğü
0 232 441 81 11
Çevre İl Müdürlüğü
0 232 464 81 43
Dokuz Eylül Üniversitesi
0 232 464 80 47
Ege Üniversitesi
0232 388 01 10
Yüksek Teknoloji Enstitüsü
0232 441 97 00

HASTANE POLİKLİNİK

AĞIZ BİRLİĞİ AĞIZ VE DİŞ SAĞLIĞI POLİKLİNİĞİ
Ali Çetinkaya Bulvarı No: 34/1
Alsancak Tel: 0232 463 86 88
ARI YURTLAR ÖZEL SAĞLIK KBB VE ÇOCUK HEKİMLİĞİ
1359 Sok. No: 2 Kızılkanat Sitesi
A Blok Tel: 0 232 388 75 69
ATA DİŞ POLİKLİNİĞİ
Vasıf Çınar Bulvarı Çelebi Apt.
No: 25 K:2 D:4 Alsancak
Tel: 0 232 464 86 26
ATAKALAP HASTANESİ
1418 Sok. No: 16 Kahramanlar
Tel: 0 232 483 14 14
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ ZÜBEYDE HANIM HAST.
6371 Sok. No:34 Bostanlı
Tel: 0 232 330 52 30
DENTAKİD ÖZEL SAĞLIK HİZMETLERİ
Kıbrıs Şehitleri Cad. No: 53/4
Alsancak Tel: 0 232 465 11 05
DENTORİON AĞIZ DİŞ ESTETİK MERKEZİ
Mustafa Bey Cad. No:1/1 D:18
Alsancak Tel: 0 232 464 88 11
DIET INN BESLENME VE DİYET DANIŞMA MERKEZİ
Kıbrıs Şehitleri Cad. Mayıs Apt.
No: 4/7 Alsancak
Tel: 0 232 463 53 67 - 463 53 29
DİZDARER ÖZEL SAĞLIK
1394 Sok. No: 11 D:9 Alsancak
Tel: 0 232 464 04 06
DOĞU-ŞAN ÖZEL AĞIZ VE DİŞ SAĞLIĞI POLİKLİNİĞİ
Cumhuriyet Bul. No: 181 D:3
Alsancak Tel: 0 232 421 59 65
DR. CEVDET TUĞRUL MEME MER. ANKA ÖZEL SAĞLIK
Ali Çetinkaya Bul. No: 58/1
Alsancak Tel: 0 232 446 84 75
DR. A. KADİR DEMİREL DİŞ KLİNİĞİ
Ali Çetinkaya Bul. No: 70 K:2
D:204 Sağlık Sitesi Alsancak
Tel: 0 232 421 89 12
www.kadirdemirel.net
DUYMER İŞİTME CİHAZLARI MERKEZİ
1720 Sok. No: 2 Karşıyaka
Tel: 0 232 364 22 59
Kıbrıs Şehitleri Cad. No: 4
Alsancak Tel: 0 232 463 74 55
EGEFORM FİZYOTERAPİ REHABİLİTASYON MERKEZİ
1420 Sok. No 107/1 Alsancak
Tel: 0 232 463 24 32
EGE SAĞLIK HASTANESİ
1399 Sok. No:25 Alsancak
Tel: 0 232 463 77 00
EL MİKROCERRAHİ ORTOPEDİ TRAVMATOLOJİ HASTANESİ
1418 Sok. No: 14 Kahramanlar
Tel: 0 232 441 01 21
ERGENE KARDİYOLOJİ ÖZEL SAĞLIK HİZMETLERİ
Talatpaşa Bul. No: 9/2
Alsancak Tel: 0 232 464 77 77
ERKİN İNTEGRATİF TIP MERKEZİ
1392 Sok. No: 5 Alsancak
Tel: 0 232 422 03 65 - 422 30 67
ENTO KULAK BURUN BOĞAZ MERKEZİ
Şair Eşref Bulvarı No: 35/2 Lozan
Tel: 0 232 422 03 65
GELİŞİM EGE SPECT TEŞHİS MERKEZİ
Mimar Sinan Cad. No: 13/1
Kahramanlar Tel: 0 232 464 22 32
İDEAL AĞIZ VE DİŞ SAĞLIĞI POLİKLİNİĞİ
Talatpaşa Bul. No:16 D:1
Alsancak Tel: 0 232 463 09 39
www.idealclinic.com
İLGİM KADIN HASTALIKLARI VE DOĞUM MERKEZİ
Talatpaşa Bul. 1434 Sok. No: 1/6
Alsancak Tel: 0 232 463 89 29
www.ilgim.com.tr
İRENBE TIP VE TÜP BEBEK MERKEZİ
Talatpaşa Bul. 1436 Sok. No:6
Alsancak Tel: 0 232 464 58 88 (pbx)
KENT HASTANESİ
8229 Sok. No:30 Çiğli
Tel:0 232 386 70 70
KÜLTÜR TIP LABORATUVARI
1394 Sok. No: 11 Alsancak
Tel: 0 232 464 42 32
LAMED ÖZEL SAĞLIK HİZM.
1359 Sok. No:1 K:2 D: 5-6
Umut Sitesi Alsancak
Tel:0 232 464 22 33
ORTE AĞIZ DİŞ SAĞLIĞI
Ali Çetinkaya Bul. No: 67/3
Alsancak Tel: 0 232 465 05 50
ÖZEL CENTRAL HOSPITAL
1644 Sok. No: 2 /2 Bayraklı
Tel: 0 232 341 50 55 - 361 60 76
ÖZEL ÇINARLI HASTANESİ
Anadolu Cad. No: 14 Çınarlı
Tel: 0 232 462 27 27
ÖZEL KENT TIP MERKEZİ
Kıbrıs Şehitleri Cad. No: 140
Alsancak Tel: 0 232 488 28 28
ÖZEL SMYRNA ART TÜP BEBEK MERKEZİ
Anadolu Cad. No: 34 Bayraklı
Tel: 0 232 461 93 33 - 461 68 63
RETİNA GÖZ MERKEZİ
Talatpaşa Bul. 1488 Sok. No:3
Alsancak Tel: 0 232 464 49 49
SERDAR ÖZLER GÖZ KLİNİĞİ
1382 Sok. No: 32/4
Alsancak Tel: 0 232 463 98 76
SİM TIP LABORATUVARI
Ali Çetinkaya Bul. No: 66 /1 D:1
Alsancak Tel: 0 232 464 11 22
STAR KADIN SAĞLIĞI
Ali Çetinkaya Bul. No: 66/4
Alsancak Tel: 0 232 464 71 51
SÜDEKAN KADIN HASTALIKLARI
Şair Eşref Bulvarı No: 35/2
Alsancak Tel: 0 232 421 62 60
TALATPAŞA TIP LAB.
Talatpaşa Bul. No: 61/2
Alsancak Tel: 0 232 463 08 97
TÜRKER DİŞ TEDAVİ ORTODONTİ İMPLANT
1438 Sok. No: 1 Sema Apt.
Alsancak Tel: 0 232 422 43 43
TÜRK KANSER ARAŞTIRMA VE SAVAŞ KURUMU İZMİR
Mahmut Bozkurt Cad. No: 47 /2
Alsancak Tel: 0 232 464 85 84
VELİ LÖK ÖZEL TEDAVİ MERKEZİ
1416 Sok. No: 11 Kahramanlar
Tel: 0 232 425 85 45
YAŞAM LABORATUVARI
Kıbrıs Şehitleri Cad. 1447 Sok. No: 6/1
Alsancak Tel: 0 232 464 55 64
ZÜBEYDE HANIM TIP MERKEZİ
Zübeyde Hanım Cad. No: 39/B
Alaybey Karşıyaka Tel: 0 232 366 22 77

OTELLER

AKSAN OTELİ
Gaziler Cad. No: 214-216 Basmane
Tel: 0 232 441 70 61
ANBA OTELİ
Cumhuriyet Bul. No: 124
Alsancak Tel: 0 232 484 43 80
ANEMON İZMİR
Mürsel Paşa Bul. No: 40
Kahramanlar Tel: 0 232 446 36 56
info@anemonizmir.com
ANEMON FUAR OTEL
1362 Sok. No: 57 Montrö Alsancak
Tel: 0 232 446 06 46
info@anemonfuar.com

KONAK BELEDİYESİ SEMT MERKEZLERİ

Basmane Semt Merkezi:
1299 Sok. No: 7 Basmane (Oteller Sokağı) Tel: 0 232 445 93 79
Agora Semt Merkezi:
806 Sok. No: 7 Patlıcan Yokuşu Agora Tel: 0 232 483 05 98
Saadet Mirci Semt Merkezi (Giysi Bankası):
843 Sok. No: 50 İkiçeşmelik Tel: 0 232 425 35 10
İsmetpaşa Semt Merkezi:
360/1 Sok. No: 5 İsmetpaşa Tel: 0 232 457 37 40
Ballıkuyu Semt Merkezi:
Kocatepe Mah. Hacı Efendi Cad. No: 232 Ballıkuyu Tel: 0 232 446 00 40
Eşrefpaşa Semt Merkezi:
İkiçeşmelik Cad. No: 5 Cicipark İçi Tel: 0 232 250 71 00
Gültepe Semt Merkezi:
Plevne Cad. No: 18 Gültepe Tel: 0 232 433 25 77
Kadın Danışma Merkezi:
442 Sokak No:73 Konak Tel: 0 232 425 35 01

NE NEREDE?... NE NEREDE?...NE NEREDE?...

BABADAN OTELİ
Gaziosmanpaşa Bul. No: 50
Çankaya Tel: 0 232 483 96 40
BALCA OTEL
1484 Sok. No:11
Alsancak Tel: 0 232 422 30 74
BEYOND HOTEL
Kızılay Cad. 1376 Sok. No: 5
Alsancak Tel: 0 232 463 05 85
BLUE BOUTİQUE HOTEL
Mürselpaşa Bul. 1265 Sok. No: 13
Basmane Tel: 0 232 484 25 25
COMFORT OTEL
Mürselpaşa Bul. No: 159
Tel: 0 232 425 26 00
CROWNE PLAZA
Crowne Plaza İzmir 10 Sok. No: 67
İnciraltı Tel: 0 232 292 13 00
OTEL DOKUZ EYLÜL
Mustafa Kemal Sahil Bul. No: 273
Küçükyalı Tel: 0 232 445 94 80
EGE PALAS OTELİ
Cumhuriyet Bul. No:210
Alsancak Tel: 0 232 463 90 90
EGE SAĞLIK OTELİ
Ege Üniversitesi Arkası
Bornova Tel: 0 232 373 48 62
HİSAR ALTINEL OTEL
Fevzipaşa Bul. No: 153
Basmane Tel: 0 232 484 54 00
İSMİRA OTEL
Gazi Osman Paşa Bul. No: 26
Alsancak Tel: 0 232 445 60 60
İZMİR HİLTON
Gazi Osman Paşa Bul. No: 7
Alsancak Tel: 0 232 497 60 60
İZMİR PALACE
Vasıf Çınar Bul. No: 2
Alsancak Tel: 0 232 421 55 83
KARACA OTELİ
1379 Sok. No: 55
Alsancak Tel: 0 232 489 19 40
KAYA PRESTİGE
Tel: 0 232 483 03 23
KİLİM OTEL
Atatürk Bulvarı Alsancak
Tel: 0 232 484 53 40
KORDON OTEL
Akdeniz Cad. No: 2
Pasaport Tel: 0 232 425 04 45
MOVENPİCK HOTEL İZMİR
Cumhuriyet Bul. No: 138
Pasaport Tel: 0232 488 14 14
OTEL MARLA
Kazım Dirik Cad. No: 7
Pasaport İZMİR Tel: 0 232 441 40 00
Faks: 0 232 441 11 50
OTEL BAYLAN
1299 Sok. No: 8
Basmane Tel: 0 232 483 01 52
OTEL KAYA
Gazi Osman Paşa Bul. No: 45
Alsancak Tel: 0 232 483 97 71
PALM CITY OTEL
Mürsel Paşa Bul. No: 149
Basmane Tel: 0 232 445 80 80
RESİDENCE BUTİK OTEL
Mürsel Paşa Bul. No: 28
Basmane Tel: 0 232 441 90 90
SC INN BOUTIGUE HOTEL
Mürsel Paşa Bul. No: 2
Basmane Tel: 0 232 446 54 00
SUSUZLU ATLANTİS OTEL
Gazi Bul. No: 128
Çankaya Tel: 0 232 483 55 48
SWISSOTEL GRAND EFES
Gazi Osman Paşa Bul. Heykel
Tel: 0 232 414 00 00
YUMUKOĞLU OTEL
Şair Eşref Bul. 1371 Sok. No: 8
Çankaya Tel: 0 232 483 65 65

TİYATROLAR - SAHNELER

ATATÜRK İL HALK KÜTÜPHANESİ
Tel: 0 232 425 08 97
İZMİR DEVLET TİYATROSU
Tel: 0 232 445 89 41
İDT KONAK SAHNESİ
Tel: 0 232 483 50 35
İSMET İNÖNÜ SANAT MERKEZİ
Tel: 0 232 489 09 26
İZMİR TİYATRO BAB-I SANAT SAHNESİ
Şehit Fethi Bey Caddesi Pasaport
Tel: 0 232 446 77 95
www.izmirtiyatro.com
DEÜ SABANCI KÜLTÜR SARAYI
Tel: 0 232 441 90 09
HAMLE TİYATROSU
Tel: 0 232 446 88 57
İZMİR DEVLET OPERA VE BALESİ
Tel: 0 232 441 01 73
İZMİR DEVLET SENFONİ ORKESTRASI
Tel: 0 232 489 09 26
İZMİR SANAT
Tel: 0 232 483 63 34
KARŞIYAKA AÇIK HAVA TİYATROSU
Tel: 0 232 362 61 61

KÜLTÜR MERKEZİ

KONAK BELEDİYESİ PROF. DR. TÜRKAN SAYLAN ALSANCAK KÜLTÜR VE SANAT MERKEZİ
Kıbrıs Şehitleri Cad. No: 12 Alsancak
Tel: 0 232 422 52 36
KONAK BELEDİYESİ DR. SELAHATTİN AKÇİÇEK EŞREFPAŞA KÜLTÜR VE SANAT MERKEZİ
İnönü Cad. No: 2/1 Bayramyeri
Tel: 0 232 262 45 90 - 262 99 84
KONAK BELEDİYESİ GÜZELYALI KÜLTÜR MERKEZİ
32 Sok. No: 4 Fuat Göztepe Parkı
Güzelyalı Tel: 0 232 224 24 30
AHMED ADNAN SAYGUN SANAT MERKEZİ (AASSM)
Mithatpaşa Cad. 1087 Sok.
Güzelyalı Tel: 0 232 285 45 93
ALMAN KÜLTÜR MERKEZİ
Tel: 0 232 489 56 87
EÜ ATATÜRK KÜLTÜR MER.
Tel: 0 232 483 85 20
FRANSIZ KÜLTÜR MERKEZİ
Cumhuriyet Bul. No: 152
Alsancak Tel: 0 232 466 00 13
KEDİ KÜLTÜR SANAT MER.
Atatürk Cad. No: 86/A
Alsancak Tel: 0 232 464 99 35
www.kedikultursanat.org
NARLIDERE BELEDİYESİ KÜLTÜR SANAT MERKEZİ
Tel: 0 232 238 80 55
SOYER KÜLTÜR SANAT FABRİKASI
613 Sok. No: 10
Bornova Tel: 0 232 486 34 00
TÜRK-AMERİKAN DERNEĞİ
Tel: 0 232 464 20 95
TÜRK-İTALYAN KÜLTÜR DER.
Kıbrıs Şehitleri Cad. No: 58
Alsancak Tel: 0 232 421 52 42
ZİYA GÖKALP KÜLTÜR MER.
Tel: 0 232 366 44 59

SİNEMALAR

AFM EGE PARK MAVİŞEHİR
Tel: 0 232 324 42 64
AFM PASTEL
Tel: 0 232 489 22 00
AGORA
Tel: 0 232 277 25 25
BATI
Tel: 0 232 347 58 25
CİNEBONUS KONAK PİER
Tel: 0 232 446 90 40
ÇINAR CENTER
Tel: 0 232 277 11 00
DESEM SİNEMALARI
Tel: 0 232 422 53 10
İZMİR Tel: 0 232 421 42 61
KONAK Tel: 0 232 483 21 91
SEMA Tel: 0 232 483 91 00
ŞAN Tel: 0 232 483 75 11

MÜZELER

AGORA AÇIKHAVA MÜZESİ
Tel: 0 232 483 46 96
ARKEOLOJİ MÜZESİ
Tel: 0 232 489 07 96
ATATÜRK MÜZESİ
Tel: 0 232 464 80 85
BERGAMA MÜZESİ
Tel: 0 232 631 28 83
CUMHURİYET EĞİTİM MÜZESİ
Tel: 0 232 489 94 84
ÇEŞME MÜZESİ
Tel: 0 232 712 66 09
EFES MÜZESİ
Tel: 0 232 892 60 10
ETNOGRAFYA MÜZESİ
Tel: 0 232 489 07 96
İNÖNÜ EVİ MÜZESİ
Tel: 0 232 445 55 99
İZMİR RESİM VE HEYKEL MÜZESİ
Tel: 0 232 482 03 93
KONAK BELEDİYESİ NEŞE VE KARİKATÜR MÜZESİ
Tel: 0 232 461 31 05
KONAK BELEDİYESİ İZMİR MASK MÜZESİ
Tel: 0 232 465 31 07
KONAK BELEDİYESİ ÜMRAN BARADAN OYUN VE OYUNCAK MÜZESİ
Tel: 0 232 425 75 13
ÖDEMİŞ MÜZESİ
Tel: 0 232 545 11 84
TABİAT TARİHİ MÜZESİ
Tel: 0 232 388 26 01
RADYO VE DEMOKRASİ MÜZESİ
Tel: 0 232 484 14 83

SOSYAL KULÜPLER

ÇAĞDAŞ YAŞAMI DES. DERNEĞİ
1451 Sok. No: 17/3
Alsancak Tel: 0 232 464 33 59
EÇEV EGE ÇAĞDAŞ EĞİTİM VAKFI
Cumhuriyet Bul. No: 135/4 Alsancak
Tel: 0 232 464 12 66 - 465 01 13
EGE AÇIKDENİZ YACHT KULÜBÜ
Levent Marina Bakü Bul. No: 72
İnciraltı Tel: 0 232 278 79 22
info@eayk.org
EGE FOTOĞRAF KULÜBÜ
857 Sok. No: 6/D
Konak Tel: 0 232 441 54 03
EGE ORMAN VAKFI
1452 Sok. No: 10/A K:3
Tel: 0 232 464 51 60
İZMİR DAĞCILIK VE DOĞA SPORLARI İHTİSAS KULÜBÜ
1456 Sok. No: 96/3 Alsancak
Tel: 0 232 421 30 10 - 0 541 421 30 90
İZMİR FOTOĞRAF SANATI DER.
1457 Sok. No: 12/3
Alsancak Tel: 0 232 464 32 12
İZMİR KÜLTÜR SANAT EĞİTİM VAKFI
Mithatpaşa Cad. No: 38
Karataş Tel: 0 232 482 00 90
ÖZEL SATRANÇ EĞİTİM MERKEZİ
1401 Sok. No: 9/4
Alsancak Tel: 0 232 463 28 77
TEMA VAKFI
1479 Sok. No: 5
Alsancak Tel: 0 232 464 58 68
YENİ YÜKSEKTEPE KÜLTÜR DER.
1482 Muzaffer İzgü Sokağı No: 5
Alsancak Tel: 0 232 464 57 39
1710 Sok. No: 11 Karşıyaka
Tel: 0 232 381 67 76

TENİS KULÜPLERİ

KÜÇÜK KULÜP
Tel: 0 232 463 87 47
KÜLTÜRPARK TENİS KULÜP
Tel: 0 232 483 33 52

TURİZM DANIŞMA

ADNAN MENDERES HAVALİMANI
Tel: 0 232 274 26 26
İL TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ
Tel: 0 232 483 51 17
BERGAMA Tel: 0 232 631 28 51
ÇEŞME Tel: 0 232 712 66 53
FOÇA Tel: 0 232 812 12 22
SELÇUK Tel: 0 232 892 63 28

KONSOLOSLUKLAR

ABD Tel: 0 232 464 87 55
İNGİLTERE Tel: 0 232 463 51 51
İTALYA Tel: 0 232 463 66 76-96
YUNANİSTAN Tel: 0 232 421 69 92

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	İ	Z	M	İ	R	D	O	Ğ	A	L	Y	A	Ş	A	M	P	A	R	K	I
2	Z	A	R	F	■	E	R	■	F	A	■	S	U	S	U	R	L	U	K	■
3	L	R	■	A	N	■	T	E	Ş	K	İ	L	■	T	S	E	■	S	K	T
4	E	■	A	D	E	T	A	■	A	■	S	A	N	A	T	S	A	L	■	İ
5	N	A	N	E	Ş	E	K	E	R	İ	■	N	E	R	İ	■	Ş	A	R	T
6	C	■	A	L	E											H	İ	Ş	I	R
7	E	R	D	İ	L											A	K	M	■	E
8	■	A	O	■	İ											F	■	A	R	T
9	A	S	L	A	■											T	A	K	I	M
10	L	T	■	V	E											A	S	■	Z	E
11	T	G	C	■	L											Y	A	M	A	K
12	G	E	M	İ	A	D	A	M	I	■	E	■	D	İ	Y	A	L	O	G	■
13	E	L	■	Z	L	■	T	E	■	A	M	İ	R	■	E	■	E	■	Ö	F
14	Ç	E	L	M	E	K	■	M	E	K	■	P	A	Z	A	R	T	E	S	İ
15	İ	■	A	■	M	A	N	İ	D	A	R	■	M	A	R	T	■	P	T	T
16	T	A	N	K	■	N	A	Ş	■	K	A	T	■	M	■	Ü	L	S	E	R
17	■	M	G	■	K	E	■	H	A	■	D	A	L	■	E	K	O	■	R	E
18	A	P	I	Ş	I	P	K	A	L	M	A	K	■	U	S	■	R	A	M	■
19	L	E	R	■	R	E	■	N	E	K	R	O	Z	■	K	A	T	M	E	R
20	O	R	T	A	K	■	K	E	T	E	■	Z	E	M	İ	N	■	A	K	S

KNK

BULMACA... BULMACA... BULMACA... BULMACA...

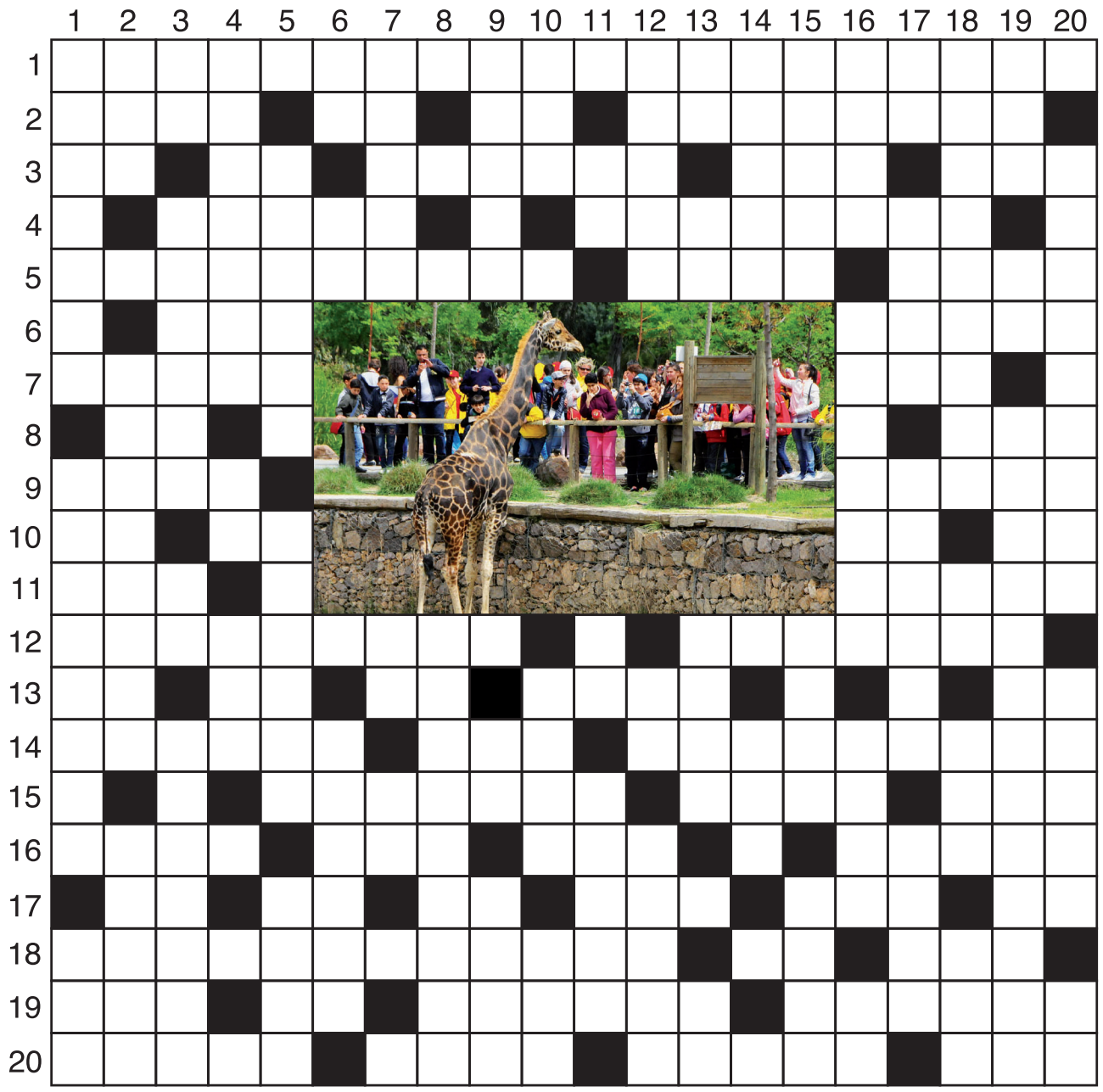

SOLDAN SAĞA

1- İzmir Hayvanat Bahçesi'nden ve yurt-dışından getirilen hayvanların, kendi doğal ortamları gibi bir alanda kafes ve tel olmadan yaşadıkları parkın adı
2- Kap, kılıf, sarma - Kahraman, yiğit - Nota - Balıkesir'in ilçesi
3- Lorentiyum elementinin simgesi - - Zamanın bölünemeyecek kadar kısa olan parçası, lahza, dakika - Oluşturma, ortaya çıkarma, meydana getirme - Türk Standardları Enstitüsü - Son Kullanma Tarihi (kısaca)
4- Hemen hemen, sanki - Sanata ilişkin
5- Bir tür şeker - İki yaşından büyük erkek keçi, teke - Koşul
6- Bir çeşit bira - Olmamış meyve
7- Karikatürist ..... Yaşaroğlu - Atatürk Kültür Merkezi
8- Anonim Ortaklık (kısaltılmış) - Arka, geri
9- Hiçbir zaman, hiçbir şekilde, katiyen - Bir işte veya bir yerde kullanılan eşya ve aletlerin tamamı, ekipman
10- Litre (kısaca) - Bir bağlaç - Bir işte başta gelen (kimse veya şey) - Türk alfabesinin yirmi dokuzuncu harfinin adı, okunuşu
11- Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (kısaltılmış) - Bir işte yardımcı olarak çalışan erkek
12- Gemide çalışan kaptan, subay, tayfa vb. kimseler - Karşılıklı konuşma
13- İskambil oyunlarında her bir tur - "Ezel" sessiz harfleri - Sıhhi tesisatta su borusunu üç yönlü kullanabilme durumuna getiren parça - Buyuran, buyurucu - Usanç, bezginlik, tiksinti vb. duygular anlatan bir söz
14- Ayak uzatarak birisini düşürmek - Bir mastar eki - Bir gün adı
15- Anlamlı - Bir ay adı - Posta ve Telgraf Teskilatı (kısa adı)
16- Su, yakıt vb. sıvıları depolamaya yarayan araç - Argoda, arka arkaya kullanıldığında "buradan git" anlamında bir kelime - Üst üste konulmuş şeylerden her biri, tabaka - Yara
17- Miligram - "K" harfinin adı, okunuşu - Şaşma anlatan bir söz - Branş - Yankı - Bir nota
18- Ne yapacağını bilemez duruma gelmek - Akıl - Boyun eğen, kendini başkasının buyruğuna bırakan
19- Çoğul eki - Renyum elementinin simgesi - Canlı maddelerin fiziksel ve kimyasal değişimi - Yağda veya sacda pişirilen bir börek türü
20- Müşterek - Yağlı, mayalı veya mayasız hamurdan yapılan çörek - Taban, döşeme, yer - Dingil

YUKARIDAN AŞAĞIYA

1- Belirli şartlara ve düzene göre yapılması öngörülen işlemlerin bütünü, program - Trafik akışını kesmemek için bir yolun altından geçirilen geçit - Telefonda kullanılan seslenme sözü
2- İnce perde veya örtü - Gelişigüzel - Elektrik akımında şiddet birimi
3- Manyetik rezonans görüntüleme - Türkiye'de üretilen eski bir otomobil markası - Santimetre - Masa futbolu oyunu
4- Belli bir ifade taşıyan - Evcil olmayan hayvanları vurma veya yakalama işi - Hangi kelimenin sonuna eklerseniz akım yaratabilen harfler bütünü
5- Sevinçli, keyifli, şen, pürneşe - Herkes, yabancılar - Bir sayı
6- Türk alfabesinin beşinci harfinin adı - Tellür elementinin simgesi - Genellikle çay ve kokteyller için hazırlanan, peynir, sucuk, salam vb. şeylerle süslenen çok küçük ekmek
7- Kuma - Tek tırnaklı hayvan, beygir - Sodyum elementinin simgesi
8- Halk ağzında tuvalet
9- Oğuz Türklerinin yirmi dört boyundan biri, Avşar - Edebiyat (kısaca) - Bir sanatı yapmaya, uygulamaya yarayan özel araç
10- Uzak Doğu'da yetişen Amerikan elmasından çıkan zamk - Küçük akarsu - Makina ve Kimya Endüstrisi
11- Duman lekesi - İlaç, merhem - Trafik polisleri tarafından kullanılan, taşıtların hızını saptamaya yarayan aygıt
12- Kedigillerden, Afrika'da ve Asya'da yaşayan, güçlü bir tür memeli hayvan - İplik - Kızaktaki geminin, üstünde oturduğu ağaçlardan her biri
13- Biraz uzakta olan bir varlığı veya biraz önce anılan bir şeyi işaret yolu ile belirtmek için kullanılan söz - Hangi şey - Acıklı olay - "Meze" yarısı
14- Sıvanacak, boyanacak yerlere boyadan önce sürülen kat - Bir şeyin fiyatını artırma, bindirim
15- Mustafa Sandal'ın lakabı - İngilizce sene, yıl, yaş - Yeni olmayan
16- Mengene, cendere - Gelecek hafta - Radyo ve Televizyon Üst Kurulu - İki tarla arasındaki sınır
17- Kırmızı - Halk ozanı - Asillik - Kral tarafından bağışlanan soyluluk unvanı
18- Rus dilini ve kültürünü benimsemek - Molibden elementinin simgesi - Baskı teknolojilerinde kullanılan bir grafik görüntüleme biçimi - Lakin
19- Kara Kuvvetleri Komutanlığı - "Sarı" yarısı - Razı olmak, uygun bulmak
20- Titremesine yol açmak - Ramazan ayı içinde verilen, belirli sadaka - "Reis" sessizleri

Bizim Ev Bizim Mağaza

Yardımlaşmak kültürümüzde var

Yerel yönetim olarak, birbirine yardımda bulunmak isteyen
hemşehrilerimiz arasında köprü işlevi görüyoruz.
İnancımız; "birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için" ilkesi etrafında şekillendi…
Bu olgunun gereğini hep birlikte yerine getiriyoruz.
Üzerinizde başınızda, evinizde işyerinizde "şartlar değiştiği için" artık kullanmadığınız
sağlam eşyalarınızı topluyor ve ihtiyaç sahiplerine ulaştırıyoruz.
Bu sürecin etkin işlemesi için adına,
"Bizim Ev-Bizim Mağaza" dediğimiz bir oluşumu hayata kattık.
Elden çıkarılacak olan eşyalar ekiplerimiz tarafından yerinden alınıyor ve
"Bizim Ev-Bizim Mağaza" da tutuluyor.
Ardından da ihtiyaç sahibi ailelere ulaştırılıyor.

İletişim bilgileri : **484 53 00** (2960)
Şehit Fethi Bey Caddesi
No: 2 Gümrük / İzmir

KONAK BELEDİYESİ

konak

Tarihin biriktirdiği zenginlik

City of historical heritage

KONAK BELEDİYESİ